

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jasna Duratović

Begunstvo in družbena integracija: percepcije beguncev z

Bližnjega vzhoda

Magistrsko delo

Ljubljana, 2018

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jasna Duratović

Mentorica: doc. dr. Simona Zavratnik

Begunstvo in družbena integracija: percepcije beguncev z

Bližnjega vzhoda

Magistrsko delo

Ljubljana, 2018

V spomin stricu Duratović Fikretu (1968–1992) in ostalim šestinštiridesetim družinskim članom, ki so bili ubiti v vojni v Bosni in Hercegovini.

Na tem mestu bi se rada zahvalila mentorici doc. dr. Simoni Zavrtnik za mentorstvo in strokovno pomoč pri pisanju magistrskega dela. Hvala za Vaš čas, potrpežljivost in nasvete.

Zahvaljujem se vsem prosilcem za azil, ki so bili svoje življenjske zgodbe pripravljene deliti z mano.

Hvala teti, partnerju in bratu za potrpežljivost in razumevanje.

Največjo zahvalo in s tem tudi svoje magistrsko delo posvečam mami in očetu, ker sta vedno verjela vame in mi stala ob strani. Hvala vama. Rada vaju imam.

Begunstvo in družbena integracija: percepcije beguncev z Bližnjega vzhoda

Po podatkih Visokega komisariata Združenih narodov za begunce je bilo leta 2016 kar 65,6 milijonov ljudi prisilno razseljenih. Zaradi vojnih razmer in etničnih konfliktov v Siriji, Iraku, Južnem Sudanu, Afganistanu, Pakistanu itd. se soočamo s porastom begunstva in sodobnimi migracijami, ki so v nasprotju s tradicionalnimi veliko bolj raznolike in vpete v politični diskurz, zato v magistrskem delu, na osnovi znanstvene literature, kritično analiziram evropsko in slovensko migracijsko politiko, kontekstualiziram prisilne migracije in vpliv globalizacije na migracije ter predstavim teoretska izhodišča migracijskih procesov. Spremenjeni trendi in dinamika migracij so povzročili kategorizacijo migrantov na zaželene migrante, med katere sodi visoko izobražena delovna sila, ki prinašajo korist državi, in nezaželene migrante, ki v javnih razpravah nastopajo pod oznako »*illegalni migranti*«. V magistrskem delu predstavim tudi koncept integracije, ki velja kot dvosmerni in večdimenzionalni proces vključevanja beguncev v lokalno družno, in analiziram položaj begunca v Sloveniji na osnovi polstrukturiranih intervjujev z begunci.

Ključne besede: migracije, begunci, Bližnji vzhod, prosilci za azil, družbena integracija.

Fugitive and social integration: perceptions of refugees from the Middle East

According to the United Nations High Commissioner for Refugees in 2016 there was 65.6 million people who were forcibly displaced. Because of war situation and ethnic conflicts in Syria, Iraq, South Sudan, Afghanistan, Pakistan, etc., we are confronted with the rise of refugees and modern migrations, which are in contrast to the traditional ones, much more diversified and included in the political discourse, therefore in the master's thesis on the basis of scientific literature, I critically analyze the European and Slovenian migration policy, contextualize forced migration and the impact of globalization on migration, and present the theoretical starting points of migration processes. The changed trends and dynamics of migration have led to the categorization of migrants to desirable migrants, which include a highly educated workforce that benefits the country and an undesirable migrant who appear in public discourses as »*illegal migrants*«. In my master's thesis, I also introduce the concept of integration, which is considered as a two-way and multidimensional process of involving refugees in the local community, and I analyze the refugee situation in Slovenia on the basis of semi-structured interviews with refugees.

Keywords: migration, refugees, Middle East, asylum seekers, social integration.

KAZALO

1	UVOD	7
2	METODOLOŠKI OKVIR.....	8
	2.1 Predmet in cilji proučevanja	8
	2.2 Raziskovalno vprašanje	8
	2.3 Metode dela	8
	2.4 Struktura magistrskega dela	9
3	GLOBALNE MIGRACIJE, GLOBALNO BEGUNSTVO	10
	3.1 Opredelitve migracij in teoretske strategije.....	10
	3.2 Vzroki migracij in vidik globalnih razlik	12
	3.2.1 Ekonomski vzroki in motivi	12
	3.2.2 Politični in vojaški vzroki	12
	3.2.3 Osebni in družinski vzroki	13
	3.3 Evropska migracijska politika	13
	3.3.1 GAAM – Globalni pristop k vprašanju migracij in mobilnosti	14
	3.3.2 Evropska agenda o migracijah	15
	3.3.3 Evropska agenda o varnosti.....	17
	3.3.4 Kritičen pogled na migracijsko politiko EU	17
	3.4 Slovenska migracijska politika.....	18
	3.5 Pojemovne razmejitve	21
	3.6 Spremenjena dinamika in porast begunstva.....	23
	3.7 Begunci z Bližnjega vzhoda – kontekstualizacija prisilnih migracij	24
	3.8 Globalizacija in sodobne migracije: trendi in perspektive	29
	3.9 Zaželene in nezaželene migracije, težava kategorizacij	32
	3.10 Kategorizacija: begunec in ilegalni migrant	32
	3.11 Integracija beguncev in prosilcev za azil v lokalno okolje	33
	3.11.1 Modeli integracije priseljencev	34
	3.11.2 Integracija oseb z mednarodno zaščito v Sloveniji	36
4	POLOŽAJ BEGUNCEV V SLOVENIJI: ŠTUDIJA PRIMERA BEGUNCEV Z BLIŽNJEGA VZHODA	38
	4.1 Migracijska pot.....	38
	4.2 Pravni status.....	45
	4.3 Bivalni pogoji	48

4.4 Dostop do trga dela in finančne pomoči	50
4.5 Dostop do izobraževanja in zdravstva	53
4.6 Socialna vključenost in družbena izključenost beguncev	56
4.7 Pravice in integracija prosilcev za azil v Sloveniji.....	59
4.8 Različni vidiki diskriminacije beguncev.....	63
4.9 Mnenje lokalne skupnosti o sprejemanju in integraciji beguncev.....	64
5 RAZPRAVA IN SKLEPI.....	65
6 VIRI	70
PRILOGA	82
Priloga A: Vprašalnik	82

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Gostiteljice beguncev in prosilcev za azil leta 2015	27
Tabela 3.2: Države z največjim številom beguncev in prosilcev za azil leta 2015	28
Tabela 4.1: Vrste dela za prosilce za azil za mednarodno zaščito in urne postavke	53

1 UVOD

Čez vso zgodovino so na svetovnih tleh prisotne migracije in v vseh družbah so del človekove zgodovine. Nove migracije, s katerimi se soočamo danes, so zelo heterogene. Vedno večje rasne, verske, etične, razredne, identitetne in kulturne razlike med državo sprejemnico in njenimi migranti močno vplivajo na migrantov položaj v novem družbenem okolju. Delitev na tuje in domače spodbuja oblikovanje strategije vključevanja priseljencev v novo družbo (Zavratnik, 2013) kar je istočasno problem in izziv zato razvijanje integracijskih politik ključnega pomena, ker omogoča vključevanje priseljencev v vsa področja življenja (Hladnik, 2009).

V teoretičnem delu magistrskega dela bom skozi konceptualne okvirje opredelila procese migracij, razložila razliko med pojmi, kot so begunec, azilant, »ilegalni pribežnik«, ter zakaj je pomembno, da jih ločimo. Skozi zakone in mednarodne akte bom pojasnila, kakšna je trenutna evropska in slovenska migracijska politika ter poudarila morebitne primanjkljaje. Dotaknila se bom tudi globalizacije, in sicer v kakšnem smislu vpliva na migracije, kakšni trendi spremljajo trenutne migracije po svetu ter zakaj je v zadnjem času tako velik porast begunstva. Postavitev teoretskih, zakonskih in socialnih okvirjev bo v pomoč pri razumevanju trenutnega položaja beguncev z Bližnjega vzhoda; zavedati se je treba, da to zatišje, ki ga trenutno čutimo v Sloveniji, ne pomeni, da se migracije ne dogajajo več. Dogajajo se in, kadar govorimo o begunski migrantski krizi, govorimo o skupnemu celovitemu procesu reševanja družbenega problema.

Namen magistrskega dela je raziskati položaj begunca v Sloveniji in pričakovanja, povezana z življenjem v Sloveniji. V empiričnem delu sem analizirala intervjuje, kakšna so pričakovanja v ciljni državi, kakšne so življenjske usode z vidika družbene integracije, in sicer z vidika motivov glede na zelene destinacije in pričakovanja glede vključevanja v življenje v novih družbah. Zanimalo me je tudi, zakaj želijo ostati v Sloveniji. Cilj magistrskega dela je torej spoznati motive posameznikov, ki so zaprosili za azil v Sloveniji, in njihovega vsakdanjega življenja.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Predmet in cilji proučevanja

Predmet proučevanja je aktualna begunska kriza in prihod beguncev z Bližnjega vzhoda v Slovenijo ter njihova družbena vključenost v novo družbo. Globalne migracije so značilnost Značilnosti današnjih modernih družb so globalne migracije, ki se dotikajo celotnega družbenega organiziranja kot so npr. vprašanja vključevanja migrantov v nove družbe, priznavanja multikulturalnosti, državljskih pravic in doseganja družbene kohezije v vsakdanjem življenju. Hkrati pa tudi preprečujejo ustvarjanje getoizacije migrantov in večinskega prebivalstva (Zavratnik, 2013).

Cilj magistrskega dela je raziskati begunsko tematiko in položaj begunca v slovenskem prostoru, pri čemer me je zanimala predvsem percepcija beguncev o begunstvu in družbeni integraciji v slovensko družbo. Integracije je dvosmeren proces kateremu sta kontradiktorna asimilacija in akulturacija, saj se pri teh procesih migranti prilagajajo kulturi nove (večinske) družbe (Večer, 2007). Integracijska politika obsega vse ukrepe in politike, ki so pomembni za izvedbo integracije priseljencev, med njimi tudi splošne politike kot so npr. izobraževalna, socialna, zdravstvena politika, ki med drugim skrbijo tudi za integracijo celotnega prebivalstva v kohezivno skupnost (Bešter, 2007).

2.2 Raziskovalno vprašanje

1. Kako begunci z Bližnjega vzhoda (Sirije in drugih držav) doživljajo njihove migracijske poti in kakšna so pričakovanja v novih družbah?
2. Kakšne so percepcije beguncev glede integracije v slovensko družbo? Prav tako me zanimajo morebitne osebne izkušnje s praksami diskriminacije.

2.3 Metode dela

Pri izdelavi magistrskega dela sem uporabila deskriptivno analitično metodo, ki je vezana na

opisovanja in analizo obstoječih empiričnih podatkov in teoretskih študij. Na osnovi znanstvene literature sem predstavila teoretska izhodišča migracijskih procesov, pri čemer sem izhajala iz analize primarnih in sekundarnih virov, med njimi naj poudarim študije primerov, raziskave javnega mnenja, temeljno teoretsko literaturo, deloma pa tudi gradiva iz dnevnega časopisja (v obsegu, ki je relevanten z vidika aktualnosti raziskovalne teme).

Drugi del magistrskega delaje sestavljen iz analize empiričnih podatkov. Ti so bili pridobljeni na terenu, ciljno pa govorijo o begunstvu in vprašanju družbene integracije. Položaj beguncev z Bližnjega vzhoda v »novi družbi«, torej v Sloveniji, sem analizirala na osnovi petih polstrukturiranih intervjujev z begunci. Vsebinsko se nanašajo na vprašanja vključevanja v nove družbe z vidika dostopa do zaposlovanja, izobraževanja, kulturnih in političnih vidikov integracije itd. Zanimala sta me tudi vidik morebitne osebne izkušnje z različnimi vidiki diskriminacije ter odnos lokalne skupnosti do sprejemanja beguncev.¹

2.4 Struktura magistrskega dela

Magistrsko delo je sestavljeno iz teoretičnega in empiričnega dela. V prvem delu magistrskega dela sem analizirala sodobne teorije s področja migracij in nasloвила vprašanje: kdo so migranti. Analizirala sem tudi učinke migracij, porast begunstva, kontekstualizacijo prisilnih migracij ter sodobne migracije, ki so v nasprotju s tradicionalnimi veliko bolj raznolike. Uporabila sem deskriptivno analitično metodo, ki je vezana na opisovanja in analizo obstoječih empiričnih podatkov in teoretskih študij.

V drugem delu sem na osnovi analize empiričnih podatkov, ki sem jih pridobila iz polstrukturiranih intervjujev z begunci, predstavila aktualen položaj begunca v Sloveniji. Predvsem sem želela predstaviti, kakšna so njihova pričakovanja glede družbene integracije v slovensko družbo ter kakšen je njihov dejanski položaj vključevanja v novo družbo, sistem izobraževanja, na trg dela, politično integracijo in v kolikšni meri se soočajo s socialno izključenostjo.

¹ Glej vprašalnik v prilogi.

3 GLOBALNE MIGRACIJE, GLOBALNO BEGUNSTVO

V dvajsetem stoletju so migracijski tokovi med Evropo in Severno ter Južno Ameriko odigrali pomembno vlogo pri ekonomskem, političnem in kulturnem povezovanju držav. Migracijska politika je veliko prispevala k ekonomsko-politični in socialni globalizaciji modernega sveta in k stabilizaciji Evrope, zato se je razprava o pomembnosti migracijskih tokov v prihodnosti znašla v primežu »globalizacije« (Kovač, 2003). Sodobne migracije je po mnenju Zavratnikove (2003) treba obravnavati kot enega najpomembnejših izzivov družbene solidarnosti in pravičnosti, ter potreb določenih skupin ljudi z vidika človekovih pravic.

3.1 Opredelitve migracij in teoretske strategije

Obstaja veliko teorij in opredelitev pojma migracij. Klinar (1976) pravi, da so migracije selitve posameznikov kar povzroči trajno spremembo kraja bivanja in to ima za posledico spremembe družbenih odnosov. Sodobnejše definicije, denimo Bade (2005) opredeli migracije kot družbene procese, ki so odziv na ekonomske, ekološke, socialne, kulturne, družbene razmere vendar ne vključujejo izгона in bega.

Beseda migracije združuje dva pojma, ki ju ločujemo, to sta emigracije in imigracije. Klinar (1976) emigracije opiše kot premik ljudi iz izvorne družbe v novo družbo medtem ko imigracije opisuje kot priselitev v imigrantsko družbo. Migranti morajo ostati dlje časa v novi družbi, da jih lahko ločimo od obiskovalcev in turistov (Klinar, 1976).

Tudi dokumenti, ki se ukvarjajo z javnimi politikami na področju migracij, vsebujejo različne klasifikacije. Tako Resolucija o migrantski politiki Republike Slovenije (1999) opredeljuje naslednje tipe migracij:

1. svobodne migracije posameznikov, ki spremenijo državo bivališča po lastni volji;
2. nezakonite migracije (nedovoljeno bivanje, ilegalni prehodi meja);
3. prisilne migracije, ko ljudje bežijo zaradi strahu pred preganjanjem in kršitvami človekovih pravic.

Klinar (1976) opozarja, da svobodne migracije niso svobodne kot se na videz kaže, ker se poleg akterjev privlačanja odražajo tudi akterji potiskanja, ki nakazujejo na neprostovoljne prakse. Sales (2007) pravi, da se v teorijah razlike med begunci in prostovoljnimi priseljenci

spregledujejo dejstvo, da lahko konflikti povzročijo gospodarsko škodo, ki prisili ljudi v odhod in ravno to sproža strah pred preganjanjem zaradi vere, rase ali politične opredelitve, še posebej pri tistih migrantih, ki ne zadovoljujejo Konvencije Združenih narodov iz leta 1951. Poleg svobodnih, prisilnih in nezakonitih migracij, Ručman (2014, str. 162) opredeljuje še naslednje tipe migracij:

1. Mednarodne migracije so gibanja ljudi preko meje države, v katerih migrant spremeni državo običajnega prebivališča in traja najmanj dvanajst mesecev.
2. Notranje migracije so migracije državljanov iz enega dela države v drugega.

Mednarodne migracije so nasprotje notranjim migracijam, ki potekajo znotraj ene države in so izpostavljene večjemu nadzoru, tako političnem kot administrativne (Richmond in Verma, 1978). (Richmond in Verma, 1978). To je posledica strahu, ki izhaja iz percepcij števila migrantov tako v državi sprejema kot tudi državi izvora (International Organization for Migration, 2011). Gre za prostorsko gibanje ljudi iz države izvora v državo sprejema, ki ni kratkotrajni obisk in spremeni vezi družbenega članstva. Tovrstno gibanje pa ni prosto. Omejujeta ga dva dejavnika: suverenost in državne meje, zaradi česar so mednarodne migracije odvisne od politik držav sprejemnic (Duncan, 2008; United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization).

Države mednarodne migrante uvrščajo v različne pravne in administrativne kategorije, kot so:

- kvalificirani in nekvalificirani delavci;
- stalni ali začasni naseljenci;
- študentje migranti;
- migranti povratniki k družini;
- tranzitni migranti;
- iskanci azila ali begunci itd. (Global Commission on International Migration, 2005).

Celostna migracijska politika bi morala obravnavati okoliščine vsake od zgoraj naštetih skupin. Ker lahko posamični migrant pripada več skupinam hkrati je oblikovanje skupne strategije upravljanja relacij med državami in priseljenci oteženo. Sodobne migracijske politike naj bi temeljile na integracijskih procesih, potrebah migrantov, prosilcev za azil, beguncev in naj bi tudi usmerjale delovanje različnih akterjev z namenom vključevanja v novo družbo. Vendar v realnosti pogosto povzročajo nasprotno efekte in konsekvence in zato jih je potrebno kritično obravnavati. Politike migracij se oblikujejo in izvajajo pod vplivom različnih konceptov države, prava, prebivalstva, naroda, nacije itd., in na njih vplivamo vsi s svojim odnosom do beguncev

in prosilcev za azil (Jazbec, 2012).

3.2 Vzroki migracij in vidik globalnih razlik

Klinar (1976) vzroke za migracije deli na ekonomske, demografske, politične in vojaške ter osebne in družinske. Za te vzroke lahko rečemo, da so rezultat pomanjkanja, ki pripelje ljudi do odločitve, da zapustijo svoj kraj bivanja. Mlekuž (2011) ta pojav razloži tako, da deli migracije na prisilne in svobodne in pri tem poudarja, da je prostovoljnih migracij zaradi lastnih želj in potreb v resnici zelo malo. Podobno meni tudi Klinar (1976), ki pravi, da je vsako priseljevanje rezultat nekega pritiska, ki se preoblikujejo v vzroke in motive selitve.

3.2.1 Ekonomski vzroki in motivi

Klinar (1976) med ekonomske vzroke navaja možnost dviga življenjskega standarda, ki spodbuja priseljevanje iz ekonomsko manj razvitih krajev v bolj razvite kraje. Tu je potrebno omeniti relativnost doživljanja revščine, saj le to onemogoča merjenje ekonomskih vzrokov. Dojemanje potreb je subjektivno in je odvisno od posameznikovega doživljanja sveta in življenja (Lukšič Hacin, 1995). Med ekonomske priseljence ne vključujemo samo tistih, ki jih v selitev prisilijo slabi življenjski pogoji temveč tudi tiste, ki migrirajo zaradi možnosti napredovanja in izpopolnjevanja v svoji karieri (Klinar, 1976).

3.2.2 Politični in vojaški vzroki

Politično stanje v svetu se nenehoma spreminja. Soočamo se z vojnami, revolucijami, diskriminacijo, političnimi preganjanji itd., in vse te razmere spremljajo politične migrante, ki iščejo takšno družbo, ki bi sprejela njihove politične ideje (Klinar, 1976).

Po podatkih Urada visokega komisarja Združenih narodov za begunce² (2017) se je v zadnjih dveh desetletjih število prisilno razseljenih oseb znatno povečalo, in sicer iz 33,9 milijona razseljenih oseb v letu 1997 na 65,6 milijona v letu 2016. Večina tega povečanja je bila koncentrirana med leti 2012 in 2015, ki ga je v glavnem vodil sirski konflikt. Vendar je bilo to

² V nadaljevanju UNHCR.

povečanje tudi posledica drugih konfliktov v regiji, na primer v Iraku in Jemnu, pa tudi v podsaharski Afriki, vključno z Burundijem, Srednjeafriško republiko, Demokratično republiko Kongo, Južnim Sudanom in Sudanom.

3.2.3 Osebni in družinski vzroki

Med osebne in družinske vzroke štejemo željo po doseganju izobrazbe in večjih možnosti za uspešno kariero saj ljudje migrirajo v želji po boljšem življenjskem standardu, ki se kaže predvsem v boljših plačah, delovnih pogojih, kariernem napredovanju itd. (Lukšič Hacin, 1995). Vsekakor pa med osebne vzroke štejemo tudi družinske in prijateljske vezi, ki pripomorejo k odločitvi za selitev, saj migranti vedo, da imajo v drugi državi nekoga, ki jim bo stal ob strani ter jim pomagal v novi družbi

3.3 Evropska migracijska politika

Različni dejavniki so oblikovali evropsko družbo, ki jo med drugimi opredeljujejo demokracija, humanizem in racionalizem in zaradi katerih je evropska družba nadrejena drugi – tak je mit, ki ga Evropa tiho goji o sebi (Toplak, 2003).

Po pogodbi o Evropski uniji je primarno načelo za združitev držav v Evropsko unijo je povezanost evropske celine, uresničevanje skupnega političnega interesa ter zavezanost načelom demokracije in svobode v skladu z načeli Ustanovne listine Združenih narodov³ (Bohinc, 2012). Ker pogodba o Evropski uniji ne predpisuje spiska temeljnih človekovih pravic in vsebuje le določene določbe, ki direktno obvezujejo k varovanju človekovih pravic, se Evropska unija tu navezuje na Evropsko konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin iz leta 1950 in Listino Evropske unije o temeljnih pravicah. Temeljne pravice do del prava Evropske unije in so obvezna za vse države članice. Kršitev temeljnih človekovih pravic je ugotovljena kot kršitev vrednost Evropske unije (Bohinc, 2012).

Migracije predstavljajo enega največjih izzivov za Evropsko unijo, saj so šibka točka njenih načel in vrednot, ki so podrejene konceptom varnosti in ogroženosti. Od leta 1989 je Evropska

³ Sprejela in razglasila jo je Generalna skupščina Združenih narodov 10. decembra 1948 z resolucijo št. 217 A (III) (Združeni narodi, 1993).

unija sprejela 11 pomembnih dokumentov,⁴ ki se tičejo migracij, in sicer: Dokument iz Palme,⁵ Maastrichtsko pogodbo,⁶ Amsterdamsko pogodbo,⁷ Konvencijo o izvajanju Schengenskega sporazuma,⁸ Vrh v Tamperju,⁹ Haaški program,¹⁰ Stockholmski program,¹¹ Sklepe Evropskega sveta,¹² GAAM, Evropsko agendo o migracijah in Evropsko agendo o varnosti. V nadaljevanju si bomo podrobno ogledali zadnje tri dokumenta, ki se najbolj tičejo naše teme, torej prihoda beguncev z Bližnjega vzhoda.

3.3.1 GAAM – Globalni pristop k vprašanju migracij in mobilnosti

Od leta 2005 je Globalni pristop postal okvir zunanje politike migracij in azila ter je sestavljen iz štirih področij: legalne migracije in mobilnost, nelegalno priseljevanje, mednarodna zaščita in povečanje razvojnega učinka priseljevanja in mobilnosti (Učakar, 2017). Odreja tudi načine

⁴ Različna delovna telesa, inštituti, organi so pripravili veliko več kot le 11 dokumentov na temo migracij, vendar v magistrskem delu poudarjam samo 11 najbolj ključnih dokumentov Evropske unije (Učakar, 2017).

⁵ Dokument je 1989 pripravila skupina koordinatorjev za prost pretok oseb; dokument poveže procese vzpostavljanja prostega pretoka oseb znotraj evropske skupnosti z nevarnostjo povečanja kriminala in nujnostjo ukrepov za ohranitev varnosti (Učakar, 2017).

⁶ Maastrichtska pogodba (1992/1993) je ustanovila Evropsko unijo in z vpeljavo evropskega državljanstva vzpostavila skupnost članic EU in njenih članov, ki se lahko prosto gibljejo po njenem ozemlju. Podobno kot dokument iz Palme, je tudi ta pogodba nasproti notranjemu prometu pretoka postavila nujnost skupne politike do imigracije in strožjega nadzora nad zunanjimi mejami (Učakar, 2017).

⁷ Amsterdamska pogodba (1997/1999) je poglavje o vizumih, azilu in priseljevanju vključila v prvi steber in tako vprašanje glede imigracije prenesla iz medvladne ravni na raven skupnosti. V povezavi s prostim gibanjem je Evropsko skupnost opredelila kot območje svobode, varnosti in pravice, kar je dikcija, ki se v dokumentih pojavlja še danes (Učakar, 2017).

⁸ Konvencija (1990) vsebuje 8 poglavij, ki se nanašajo na prestopne mej, azil in vizume, gibanje tujcev, dovoljenja za prebivanje, policijsko sodelovanje, prevoz in pretok blaga, Schengenski informacijski sistem, prepovedane droge in orožje itd. (Učakar, 2017).

⁹ (1999). Namenjen je bil oblikovanju konkretnih usmeritev za vzpostavitev območja svobode, varnosti in pravic.

¹⁰ Haaški program (2004/2005–2010) določa smernice razvoja EU na področju pravosodja in varnostnih zadev. Glavni fokus je na krepitvi območja svobode, varnosti in pravice, ki je bila določena že z Amsterdamsko pogodbo in programom iz Tampereja (Učakar, 2017).

¹¹ Je strateški program Evropskega sveta (2010–2019). Od prejšnjih se razlikuje s tem, da na prvo mesto postavlja evropske državljane in njihove pravice, nato varnostne strategije in na koncu vprašanje migracij (Učakar 2017).

¹² Sprejme (2014–2015) strateške smernice za zakonodajo in operativno načrtovanje na območju svobode, varnosti in pravice za naslednja leta (Učakar, 2017).

in mehanizme skupnega dela s tretjimi državami pri upravljanju migracij. V ospredju svoje migracijske politike postavlja upravljanje migracij vendar daleč od mej Evropske unije in sicer v državah izvora. Poleg tega so v ospredju postavljene tudi prednosti, ki jih priseljevanje prinaša za razvoj EU in tretjih držav medtem ko se nevarnost migracij za EU redko omenja. V dokumentu so namesto termina nevarnost priseljevanja poslužujejo izraza izzivi migracij medtem ko so priseljenci, ki vstopijo v EU na nelegalen način prikazani kot žrtve kriminala in ne kot kriminalci (prav tam).

GAAM se pri azilni politiki osredotoča na upravljanje z migranti in vzpostavljanjem azilnih sistemov v tretjih državah. GAAM sicer izrazi nujno potrebo po večji pomoči beguncem vendar so ukrepi bolj naravnani h krepitvi zmogljivosti v tretjih državah¹³ v katerih naj bi se izboljšali azilni sistemi in bi tako prosilcem za azil omogočili zaščito še preden bi le ti prišli do mej EU (prav tam).

GAAM sicer migracije opredeli kot globalni izziv in družbeno realnost, vendar pri vprašanju podeljevanja azila opazimo kontradiktornost evropske migracijske politike, saj na eni strani poudarja solidarnost do pomoči potrebnih ljudi, ki bežijo iz vojnih območij, po drugi strani pa si želi te ljudi obdržati stran od meja Evropske unije, s tem, ko teži k okrepitvi azilnih sistemov v tretjih državah. Ustvarja zunanjo dimenzijo azila, za katero naj bi poskrbele sosednje države (Učakar, 2017).

3.3.2 Evropska agenda o migracijah

Gre za dokument Evropske komisije, ki je nastal kot posledica povečanih priseljevanj v letu 2015 zaradi vojne v Siriji in nestabilnosti v Severni Afriki in Bližnjem vzhodu. En del dokumenta določa ukrepe za obvarovanje človeških življenj in o povečanju ukrepov za reševanje kriznih razmer kar se bo lahko doseglo z povečanjem boja proti tihotapcem, povečanju prisotnosti EU na morju z namenom reševanja življenj in z vzpostavljanjem mehanizma porazdelitve¹⁴ prosilcev za mednarodno zaščito. Drugi del dokumenta se

¹³ EU bi si morala prizadevati za povečanje pomoči beguncem in sodelovanje z tretjimi državama z namenom okrepitve njihove azilne politike (Učakar, 2017).

¹⁴ Države članice EU poznajo dva ukrepa za obravnavo beguncev, ki ju zasledimo na spletnih straneh Evropske komisije (European Commission, 2015). Prvi je premestitev, ki velja kot ukrep solidarnosti znotraj EU in pomeni preselitev osebe z ozemlja ene države članice na ozemlje druge države članice. Drugi ukrep je preselitev, kjer gre za preselitev razseljene osebe, ki potrebuje mednarodno zaščito iz tretje države v državo članico z namenom, da

osredotoča na dolgotrajne ukrepe na področju migracijske politike, ki slonijo na: zmanjšanju spodbud za nelegalno priseljevanje, reševanju življenj in varovanju zunanjih meja, skupni azilni politiki in novi politiki o legalnih migracijah (European Commission, 2015).

Na začetku dokumenta je izpostavljena nujnost po pomoči ljudem v stiki predvsem tistih, ki tvegajo svoje življenje pri prečkanju Sredozemskega morja (Učakar, 2017). Zato je prvi del dokumenta namenjen določanju ukrepov, ki so odziv na človeško tragedijo na Sredozemskem morju. Torej lahko vidimo, da Evropska agenda spoznava tragičnost izgube življenj, ki se dogaja na morju v želji, da bi ti ljudje našli zaščito v EU. Istočasno se v agendi povečanje priseljencev opredeli kot pritisk migrantov in strah pred obvarovanjem meja, saj naj bi bile s tem pritiskom ogrožene meje EU in azilni sistemi. Ker agenda predpostavlja, da se bo priseljevanje stopnjevalo predvideva tudi povečanje financiranje agencije Frontex in njenih operacij za obvladanje teh pritiskov (prav tam). Agenda tudi predpostavlja, da se bo pritisk postal nevzdržen in da bodo morali aktualizirati načrt odzivanja v primeru izrednih razmer. Že sedaj se države članice soočajo s pritiskom, ki je po mnenju agende brez primere saj je prihodov toliko da so lokalna sprejemanja preobremenjena in bi zato EU morala ukrepati (prav tam).

Kjer koli dokument omenja nujnost zagotovitve zaščite beguncem in omogočanje dostopa do sistema azila, se osebe jasno imenuje kot osebe, ki »nedvoumno potrebujejo mednarodno zaščito« (prav tam, str. 135). To lahko razumemo, kot da med vsemi temi migranti, ki prihajajo v Evropo preko Sredozemskega morja, ki tvegajo življenje, da bi dosegli tla Evrope, obstajajo tudi taki, ki te zaščite ne potrebujejo tako nujno. S tem vzbuja dvom, da so med njimi tudi taki migranti, ki želijo izkoristiti trenutni begunski položaj in se skozi to vrniti v EU. Nikjer v dokumentu pa niso navedena merila, po katerih bi lahko lažne prosilce za azil ločili od tistih, ki to pomoč »nedvoumno« potrebujejo. Vsekakor so take politike klasificiranja in deljenja migrantov na t. i. upravičene in neupravičene popolnoma napačne, hkrati pa v javnosti služijo populističnim in ksenofobnim politikam (Učakar, 2017).

Tak pristop k reševanju trenutnih migrantskih razmer vsebuje domnevo ogroženosti, ki naj bi se z vse večjim številom migrantov okrepila. Uradi in institucije,¹⁵ ki se ukvarjajo z varovanjem

se ji podeli pravica do bivanja in ostale pravice, ki se lahko primerjajo s pravicami oseb s priznano mednarodno zaščito (European Commission, 2015).

¹⁵ Institucije in uradi, ki naj bi se ukvarjali s temi »pritisiki«, so Europol, Evropski azilni podporni urad, Evropska služba za zunanje delovanje.

evropskih meja,¹⁶ samo potrjujejo dejstvo, da migracije predstavljajo grožnjo notranji varnosti Evrope. Čeprav je Agenda, v nasprotju z ostalimi dokumenti, prvi dokument, ki na migrante gleda kot na ljudi v stiski, ki potrebujejo pomoč, je nabor njenih ukrepov¹⁷ v večini posvečen varovanju mej (Učakar, 2017).

3.3.3 Evropska agenda o varnosti

Evropska komisija je poleg agende o migracijah pripravila še agendo o varnosti. Čeprav je bilo o varnosti in ukrepih v primeru izrednih situacij govora že v agendi o migracijah, se v novi agendi o varnosti le ta opredeljuje v širšem okvirju (Učakar, 2017). Evropska komisija na svoji spletni strani pojasnjuje, da je agenda o varnosti potrebna ker terorizem in kriminal vedno bolj ogroža evropsko družbo in ker nestabilnosti tretjih držav. Nadalje Evropska komisija na svoji spletni strani tudi trdi, da so konflikti na Bližnjem vzhodu spodbudili nekatere državljane EU k vključitvi terorističnim skupinam in bi ob vrnitvi v domovino znali hudo ogrožati varnost ter da so nedavni teroristični napadi v Evropi posledica nasilnega ekstremizma in radikalizacije državljanov EU (European Commission, 2015).

Zanimiva točka v dokumentu je tudi tista, ki govori o boju proti terorizmu in radikalizaciji. Radikalizacija se namreč nanaša na ljudi, ki naj bi bili državljani tretjih držav in tistim, ki potujejo v tretje države z namenom urjenja v terorističnih skupinah ter predstavljajo grožnjo ob vrnitvi v EU. Nadalje pa opominja, da se zaradi radikalizacije ne sme zaznamovati določenih družbenih skupin ampak s mora še naprej podpirati evropske vrednote, ki zajemajo toleranco, spoštovanje različnosti in pluralnosti (Učakar, 2017).

Agenda o varnosti torej hkrati opominja in spodbuja uresničevanje evropskih temeljnih vrednot, kot so enakopravnost, svoboda, človekove pravice itd., na drugi strani pa hkrati za radikalizem krivi priseljevanje in kot takega označuje za nevarnost.

3.3.4 Kritičen pogled na migracijsko politiko EU

Amnesty International (2014) opozarja, da ima EU neustrezno migracijsko politiko. Kritika

¹⁶ Za varovanje meja EU skrbi organizacija Frontex, ki je neodvisno telo, ki usklajuje varovanje mej držav članic EU z namenom preprečevanja ilegalnih prehodov evropskih meja.

¹⁷ Ukrepi kot so zapiranje mej, militarizacija v Sredozemlju in krepitev politike ogroženosti Evrope.

prihaja tudi iz drugih neprofitnih organizacij, ki so vpete v pomoč beguncem in varovanja človekovih pravic. Amnesty International (2014) očita EU njeno milijardno financiranje ograj in nadzornih sistemov medtem ko za izboljšanje stanja prosilcev za mednarodno zaščito namenja le 700 milijonov. EU sodeluje s sosednjimi državami zato, da bi preprečila beguncem, da dosežejo njene meje in na račun tega EU spregleda vse kršitve človekovih pravic, ki so jih begunci deležni v teh državah tamponskega območja (prav tam).

Države EU sosednjim državam pravzaprav plačujejo, da zanje nadzorujejo meje. Problem pa je, da se te države pogosto nesposobne zagotavljati pravice migrantov in beguncem, ki so tam ujeti. Veliko jih konča brez sredstev za preživetje, izkoriščanih, nadlegovanih in brez možnosti, da zaprosijo za azil. S tem, da nadzor meja predajo tretjim državam, se države EU ne morejo izogniti svojim obveznostim spoštovanja človekovih pravic tistih, ki želijo vstopiti na njihovo ozemlje, je še dodal John Dalhuisen (Amnesty International, 2014).

EU migracijsko politiko vidim kot prakso kontrole migracij. Učakar (2017) pravi, da je v dokumentih opazen premik v človekoljubni diskurz, čeprav se ukrepi v dokumentih ne odmikajo od glavnega cilja, ki pa ni humanitarnost, temveč varovanje mej EU in preprečitev priseljevanja nezakonitih migrantov. EU sicer pokaže solidarnost do beguncev, ljudi v stiski in reševanja življenj, vendar le, dokler ti ljudje ne pridejo do evropskih meja. Kadar begunci dosežejo in prestopijo meje EU, občutke solidarnosti do teh ljudi zamenja strah pred drugačnostjo. V sklepanjih, ki se pojavljajo v dokumentih, so migranti označeni kot grožnja, kar ne prispeva k njihovemu opolnomočenju in so spregledani kot soustvarjalci evropskih družb. Zato bo eden glavnih izzivov družbe v prihodnosti, kako odpirati prostor tudi drugim konceptom, kot sta svoboda, pripadništvo, skozi katere se bodo zajele možnosti vključitve beguncev in prosilcev za azil v lokalno družbo kot enakopravne člane (Učakar, 2017).

Podpiram pogled avtorjev Papadopoulou in Tsianos (2007), ki menita, da je treba spremeniti perspektivo in pristop mišljenja o migracijah saj se le te na razne načine prilagajajo in s tem spreminjajo svojo obliko in sodobne dinamike, ki imajo za cilj pridobiti nadzor nad njo. Migracija je samostojna v svojih poteh in ustvarja nove transnacionalne prostore, ki nevtralizirajo politiko (prav tam).

3.4 Slovenska migracijska politika

Ob koncu 20. stoletja je Slovenija postajala vedno bolj zanimiva kot tranzitna država in čedalje bolj tudi kot ciljna država. S takratno zakonodajo, ki je izhajala iz nedavne neodvisnosti države ter začetnimi procesi demokracije, se je srečevala s težavami, kot jih imajo zahodnoevropske

države EU. Ker se je Slovenija želela pridružiti EU je bilo za uspešen proces pridružitve potrebno uskladiti takratno migracijsko politiko z lastnimi interesi in mednarodnimi ter humanitarnimi obveznostmi, zato je v ta namen leta 1999 sprejela Resolucijo o imigracijski politiki Republike Slovenije, ki temelji na zaščiti beguncev in prosilcev za mednarodno zaščito, integracijo priseljencev, preprečevanje ilegalnih priseljevanj itd. Ker so migracijski tokovi s časom postajali vedno bolj kompleksni je nastala tudi potreba po sodelovanju z drugimi državami in mednarodnimi organizacijami je Slovenija leta 2002 sprejela Resolucijo o migracijski politiki v kateri je še bolj jasno opredelila ukrepe in načine za vzpostavitev in uveljavitev migracijske politike, ki so morali biti usklajeni z evropskim pravom in načeli kot so enakopravnost in solidarnost (European Migration Network, 2017). Danes imamo več pomembnih zakonov in podzakonskih aktov, ki regulirajo migracije vendar bom izpostavila dva najbolj pomembna in sicer Zakon o tujcih, ki ureja področje vstopa in bivanja medtem ko področje integracije tujcev ter mednarodne zaščite v Republiki Sloveniji ureja Zakon o mednarodni zaščiti ter ostali zakoni in podzakonski akt.

Po tako imenovani begunski krizi, ki je nastala zaradi političnih in vojaških konfliktov na Bližnjem vzhodu in zaradi katere je bila Slovenija soočena z velikim številom beguncev, sta se spreminjala in sprejemala oba zakona in sicer Zakon o mednarodni zaščiti (*ZMZ-1*, 2016) je pričel veljati v letu 2016 in katerega cilj je vzpostavitev hitrih in učinkovitih postopkov za podeljevanje zaščite pomoči potrebnim priseljencem in ki spodbujajo njihovo integracijo v novo družbo (MNZ, 2016b).

Zakon o tujcih naj bi obravnaval razmere priseljevanja ki bi zaradi lahko ogrožale Republiko Slovenijo in zato zagotavlja pravno podlago za sprejem ukrepov v primeru masovnega ilegalnega priseljevanja (MNZ, 2017).

Največ odzivov v javnosti je dvignila sprememba določenih členov pri Zakonu o tujcih, še posebej 10.b člena, saj predvideva ukrepe, ki pomenijo popolno zaporo državne meje za vse migrante brez dokumentov, tudi če želi migrant zaprositi za mednarodno zaščito v skladu z Ženevsko konvencijo.

V Zakonu o tujcih (*ZZSDT*, 2014, 10.b) (ukrep ob spremenjenih razmerah na področju migracij):

Če Državni zbor Republike Slovenije sprejme odločitev iz drugega odstavka prejšnjega člena, policija tujcu, ki ne izpolnjuje pogojev za vstop, ne dovoli vstopa, tujca, ki je po uveljavitvi te odločitve nezakonito vstopil v Republiko Slovenijo in se na območju, na katerem se izvaja ukrep

iz tega člena, nahaja nezakonito, pa privede do državne meje in ga napoti v državo, iz katere je nezakonito vstopil.

Kritiko ukrepa je podal tudi Amnesty International (2017) ki pravi, da splošna deklaracija človekovih pravic določa, da ima vsak človek pravico v drugih državah iskati zaščito pred preganjanjem. Pravico do mednarodne zaščite določa tudi Listina EU o temeljnih pravicah (Amnesty International, 2017).

Ne glede na določbe zakona, ki ureja mednarodno zaščito, policija ravna v skladu s prejšnjim odstavkom tudi, ko tujec po uveljavitvi odločitve Državnega zbora Republike Slovenije iz drugega odstavka prejšnjega člena izrazi namen podati prošnjo za mednarodno zaščito, in sicer takrat, ko tujec želi nezakonito vstopiti ali je že izven mejnega prehoda iz druge države članice Evropske unije, ki je varna, nezakonito vstopil na ozemlje Republike Slovenije in se nahaja na območju, na katerem se izvaja ukrep iz tega člena (ZZSDT, 2014, 10.b).

Zakon torej predvideva, da se ob vpeljavi spremenjenih razmer tujcu onemogoči vstop v državo ali pa se ga usmeri nazaj v državo, iz katere je vstopil, in to ne glede na določbe zakona, ki ureja mednarodno zaščito. Zakon zanemarja dublinski sistem celovite obdelave prošenj za mednarodno zaščito, ki velja znotraj EU, saj ta določa, da ima prosilec pravico do nastanitve v državi, kjer je zaprosil za azil, med tem, ko potekajo mednacionalni postopki odkrivanja, kdo je odgovoren za obravnavo te prošnje. Nova različica zakona dodaja, da mora biti država, iz katere tujec vstopa, varna država¹⁸ (Radio študent, 2017).

Ta člen se ne uporablja, kadar je neposredno ogroženo življenje tujca ali kadar obstaja resna nevarnost, da bo podvržen mučenju, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju v državi, v katero bi bil napoten ali kadar bi zdravstvene okoliščine očitno onemogočale izvedbo ukrepa iz prvega odstavka tega člena ali kadar se oceni, da gre po videzu, obnašanju ali drugih okoliščinah za mladoletnika brez spremstva (ZZSDT, 2014, 10.b).

Predlog zakona sicer vključuje nekatere izjeme, v katerih bi imeli migranti možnost ostati v Sloveniji, in sicer v primerih slabega zdravstvenega stanja, nevarnosti mučenja in nečloveškega ravnanja ob napotitvi v drugo državo. Vendar je tudi ta člen v nasprotju z Ustavo RS ter Listino Evropske unije o temeljnih pravicah (Radio študent, 2017).

Ustava Republike Slovenije določa v 18. členu prepoved vrnitve osebe v državo, iz katere prihaja če bi bila tam deležna nehumanega ravnanja z njo. Enako določa v 19.členu Listina EU o temeljnih pravicah. Načelo nevračanja¹⁹ izvira iz nečloveškega ravnanja in je mednacionalno

¹⁸ Kot varne izvorne države so določene: Albanija, Alžirija, Bangladeš, BiH, Črna gora, Egipt, Kosovo, Makedonija, Maroko, Srbija, Tunizija in Turčija (MNZ, 2017).

¹⁹ Načelo nevračanja prepoveduje vračanje v državo, kjer mu sicer ne grozi nevarnost vendar obstaja možnost, da bi ga ta država izročila v tretjo državo, kjer bi lahko bil v nevarnosti (Amnesty International, 2017).

pravno načelo, ki prepoveduje izgon človeka v kraj kjer obstaja možnost, da bi bil tam izpostavljen nevarnosti (Amnesty International, 2017).

Ali, kot to situacijo izvrstno komentira Radio Študent (2017), da:

policist na meji pač nima pogojev, da bi presojal starost migrantov in na podlagi te ocene odločal, ali migranta lahko spusti v državo ali ne. Prav tako nima pogojev, da bi ocenjeval zdravstveno stanje migrantov. Zakon namreč predvideva, da bi v primeru ogroženega življenja policist lahko migranta spustil v državo. Presojati bodo morali, ali obstaja resna nevarnost, da bo migrant podvržen mučenju, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju v državi, v katero bi bil napoten. Za takšno presojo nimajo ne ustreznih podatkov o posameznem migrantu, ne ustreznega urjenja.

Zakon o tujcih je neustaven, nekateri njegovi členi so v nasprotju z Evropsko listino o človekovih pravicah, hkrati tudi ne upošteva določila Ženevske konvencije in dublinskega sistema. Begunce odklanja kar na obmejnem območju, še preden lahko zaprosijo za mednarodno zaščito, o njihovi starosti, zdravstvenem stanju in ogroženosti v državah, kjer bodo pristali, pa bodo odločali policisti, ki niso zdravstveni delavci in niso usposobljeni za mednarodne odnose in razmere (Radio Študent, 2017).

3.5 Pojemne razmejitve

Begunska kriza je v ospredju javnega govora in pri tem se za poimenovanje prebežnikov izmenjujeta dva različna termina – begunci in migranti.

UNHCR opozarja (Edwards, 2016) da je med terminoma begunec in migrant razlika in da je poznavanje te razlike pomembno. Osebe, ki so prisilno razseljene zaradi vojn, preganjanja in ogrožanja življenja, ki iščejo zaščito izven svoje matične države so begunci in so tudi opredeljeni in zaščiteni v mednarodnem pravu. Le teh je bilo v letu 2014 več kot devetnajst milijonov (Kajtažović, 2015).

Osebe, ki se ne preselijo ker je njihovo življenje ogroženo ali zaradi vojn ampak zaradi boljših življenjskih standardov kot so boljše plače, delovni pogoji itd., imenujemo migranti. Ta termin označuje osebe ki izvorno državo zapustijo prostovoljno (Edwards, 2016).

Družbenokritični pisec N'Toko (2015) meni, da:

migrant in begunec nista dva različna tipa človeka, ampak dva različna pravna statusa. Tujcu pripada pravica do azila, če institucije ugotovijo, da bi bilo njegovo življenje v domovini ogroženo, v nasprotnem primeru pa se mu dodeli status migranta in mu lahko vstop zavrnejo. Zveni preprosto, toda ta birokratski postopek, ki nam ga prikazujejo kot nedolžno tehnikalijo, je v praksi razčlovečujoči kafkovski blodnjak, za katerim se skrivajo najvplivnejših.

Torej lahko vidimo razliko med izrazom migrant in begunec. Prvi so tisti, ki zapuščajo svojo državo prostovoljno in z namenom iskanja boljšega življenja medtem ko begunci zapuščajo domove prisilno zaradi nevzdržnih razmer zato včasih uporabljamo izraz prisilno razseljeni. Poznamo pa tudi termin notranje razseljenih oseb, kamor spadajo tiste, ki so zaradi nestabilnih razmer morale zapustiti svoje domove, vendar imajo zatočišče znotraj matične države (UNHCR, 2014).

Begunec je v ženevski Konvenciji o statusu beguncev (UNHCR, 1951) je begunec opredeljen kot oseba, ki zaradi strahu pred preganjanjem zaradi rase, vere, narodnosti, političnem prepričanju nahaja izven država, katere državljan je in ne more iskati zaščite v matični državi oziroma se zaradi strahu noče vrniti v svojo izvorno državo. Država, ki osebi podeli status begunca mu tudi omogoča enake pravice kot jih imajo njeni državljani. Najbolj pomembno načelo zaščite beguncev je t.i načelo nevračanja, ki določa, da ne glede na to, da begunci ilegalno prestopajo meje držav, jih le te morajo zaščititi v skladu z mednarodnim pravom in jih ne smejo vračati v države, kjer bi jim lahko grozila resna nevarnost (prav tam).

Novinarka Kajtazović (2015) razlaga, da ima lahko zamenjavanje beguncev za migrante za posledico ogrožanje varnosti beguncev in zaščite, ki jo potrebujejo. Edwards (2016) piše, da je potrebno z vsemi ljudmi postopati s spoštovanjem in dostojanstvom ter jim zagotavljati uresničitev njihovih pravic.

Na vprašanje kdo so ljudje, ki prihajajo k nam na čolnih, podaja UNHCR odgovor, da so na čolnih večinoma begunci, ki želijo doseči tla EU in zaprositi za mednarodno zaščito in pozivajo na previdno poimenovanje teh oseb, ki prihajajo v Evropo, saj ne prihajajo prostovoljno ampak pod prisilo zaradi konfliktov in vojne v njihovih državah (Katazović, 2015).

Potrebno je omeniti, da se velikokrat mešata izraza begunec in prosilec za mednarodno zaščito. Vsak begunec je naprej prosilec za mednarodno zaščito in nato, ko mu je dodeljena pravica do mednarodne zaščite dobi status begunca. Oseba ki zaprosi za mednarodno zaščito in te prošnje še nima razrešene in je še vedno v postopku čakanja na odločitev, imenujemo prosilec za azil. Prosilce za azil, za katere se tekom postopka ugotovi, da jim ne pripada status begunca, pristojni organi deportirajo nazaj v izvorno državo (UNHCR, 2017).

Za temi legalnimi prestopi meja se začenja ilegalno prečkanje meja kar pomeni, da se ne upoštevajo zakoni in zahteve ki določajo legalen vstop v državo (Bade 2005). Ne obstaja točno določena definicija nezakonitega prestopanja meja vendar se v večini navezuje na nepravilno

vstopanje v državo, nelegalno bivanje v njej ali opravljanje dela brez dovoljenja države (UNHCR, 2016a).

Bade (2005) tudi meni, da priseljenc mora dokazati, da ustreza kriterijem EU, ki so predpisane za priseljence in ker skorajda ne obstajajo možnosti legalne priselitve se morajo migranti posluževati drugih poti kot so npr. zaprositi za mednarodno zaščito. EU vedno bolj zaostreje svojo azilno politiko, vendar ne z namenom humanosti vendar z namenom zavarovanja meja pred nezaželenimi priseljenci.

3.6 Spremenjena dinamika in porast begunstva

Množične migracije prosilcev za mednarodno zaščito je spodbudil padec socializma in konec jugoslovanskih vojn saj je EU v 90 letih dobila več kot štiri milijone prošenj za mednarodno zaščito. Samo Nemčija je v tistem času v roku treh let sprejela okoli 4 milijone migrantov in konec leta 1999 je imela 7,3 milijone tujega prebivalstva (Geddes, 2003; Boswell, 2003). Po podatkih UNHCR-ja (2016c) je trenutna begunska kriza s katero se soočamo je večja od vojne krize v bivši Jugoslaviji, saj so bile statistike v letu 2015 zelo pesimistične. Namreč kar 65,3 milijona oseb je bilo razseljenih in prvič v zgodovini je bilo presežena meja 60-tih milijonov razseljenih oseb po svetu kar pomeni da je eden izmed 113 ljudi begunec ali prosilec za mednarodno zaščito. Najbolj izstopajo države kot so Afganistan kjer je 2,7 milijona beguncev in Sirija s 4,9 milijona beguncev ter Somalija z 1,1 milijona beguncev. Upoštevati moramo tudi notranje razseljene osebe, ki potrebujejo zaščito in katerih je največ v Kolumbiji, ki ima 6,9 milijonov notranje razseljenih oseb, Sirija s 6,6 milijona in Irak z 4,4 milijona ter Jemen z 2,5 milijona notranje razseljenih oseb (prav tam).

V zadnjem obdobju v EU prihajajo migranti, ki jih Banulesu-Bogdan in Fratzke (2015) delita v tri temeljne skupine:

1. posamezniki, ki ustrezajo merilom za pridobitev statusa begunca in bodo dobili zaščito s strani EU;
2. posamezniki, ki zaradi konfliktov in nasilja bežijo iz svoje matične države vendar ne ustrezajo merilom za pridobitev statusa begunca, vendar so vseeno ogroženi;
3. posamezniki, ki so bili prisiljeni oditi iz svoje domovine zaradi gospodarskih razlogov.

Po virih UNHCR (2015) je v letu 2015 v Evropo prišlo milijon beguncev in drugih migrantov. Od teh je bilo pol milijona beguncev iz Sirije, 20 % jih je bilo iz Afganistana in 7 % iz Iraka.

Ilegalnih migrantov je bilo kar 80% in ti so prihajali k nam preko Egejskega morja v Grčijo. Val priseljavanja se je nadaljeval tudi v letu 2016, ko je samo v prvih tednih prišlo okoli 80.000 novih priseljencev (Clayton, 2016).

To stopnjevanje je posledica:

1. nasilja in nestabilnost v domovini, ki so povzročili masovno izseljevanje in preprečujejo vrnitev nazaj v domovino;
2. države prvega azila so imele zelo slabe pogoje kar jih je prisililo (npr. Jordanija, Libanon), da zaostrijo svoje politike azila in omejujejo število vstopov migrantov.
3. slab življenjski standard kot npr. pomanjkanje zaposlitev, slabe priložnosti za izobraževanje itd., kar je spodbudilo migrante, da nadaljujejo svojo pot v bolj razvite države.
4. geopolitične spremembe in zaprtje alternativnih destinacij kot je npr. Libija (Banulescu-Bogdan in Fratzke, 2015).

Banulescu-Bogdan in Fratzke (2015) menita da veliko teh dejavnikov ni novih vendar se njihova vloga vedno bolj krepi. Ljudje, ki so dalj časa prisilno razseljeni imajo manj možnosti za vrnitev v domovino in postajajo breme državi gostiteljici kar lahko pokažemo na primeru Turčije, ki je v šestdesetih in sedemdesetih letih veljala za emigrantsko državo, sedaj pa postaja migracijska država in sprejema veliko imigrantov z Bližnjega vzhoda. Po konfliktih in vojnah na Bližnjem vzhodu je postala država prehoda v EU beguncem iz Sirije, Afganistana in Iraka (Bilbao in drugi, 2013).

Najbolj obremenjene države zaradi ilegalnih vstopanj beguncev, ki so bili posledica sirsko-iraške krize so bile Italija, Madžarska in Grčija (UNHCR, 2016). Ravno zaradi ogromnega števila sirskih beguncev so države na Bližnjem vzhodu poostrele nadzor nad mejami in omejile podeljevanje dovoljenj za bivanje (Metcalf-Hough, 2015).

3.7 Begunci z Bližnjega vzhoda – kontekstualizacija prisilnih migracij

Prisilni migranti so zelo neenaka skupina, saj imajo različne motive za beg vendar na vse njih vpliva vrsta dejavnikov (Wood, 1994). Naraščanje prisilnih migracij je posledica socioekonomskih sprememb in ne samo geopolitičnih in so poleg tega še podcenjene saj klasična definicija beguncev ne upošteva oseb, ki bežijo zaradi etničnih konfliktov in ekonomskih pogojev in so na silo deportirane v domovino. Begunci in prosilci za azil so majhen

odstotek oseb, ki zaradi nasilja, diskriminacije in konfliktov bežijo iz svoje matične države. Vedno več novih teorij migracij postavlja v ospredje kulturne, etnične in politične razloge za migriranje. Enotno teorijo migracij je težko izoblikovati ker se prisilne migracije zasnovan na zapletenih procesih in raznolikih vzročnih dejavnikih (Wood, 1994).

Kunz (1973) gibanja beguncev razvršča v dva tipa:

1. Pričakovani tok beguncev, kadar begunci bežijo iz domovine še pred poslabšanjem vojaških ali državnih razmer, da jim le te ne bi preprečile selitev. Taki begunci imajo v večini dovolj denarja in načrt za preživetje v novi državi.
2. Akutni tok beguncev, ki si želijo dobiti zatočišče v drugih državah je v večini posledica političnih in vojaških sprememb na katerega vpliva dejavnik potiska (npr. vojna, življenjska ogroženost).

Nadalje Kunz (1981, str. 42–43) begunce ne glede na to, ali zapustijo državo kot pričakovani ali kot akutni, razporedi v tri kategorije, in sicer glede na njihovo socialno razmerje do prebivalstva domače države:

1. Večinsko identificirani begunci so tisti, ki so prepričani da njihovo nasprotovanje dejavnikom delijo z večino prebivalstva matične države.
2. Begunci, odtujeni zaradi dogodkov so tisti begunci, ki so razočarani nad svojimi rojaki zaradi nesprejetosti v družbo. Sem sodijo verske in etnične manjšine.
3. Begunci, odtujeni zaradi lastnih vzgibov so tisti, ki se zaradi lastnih nazorov ne želijo poistovetiti s svojim ljudstvom.

Wood (1994, str. 614) razvrsti tri skupine dejavnikov, ki vplivajo na prisilne migracije:

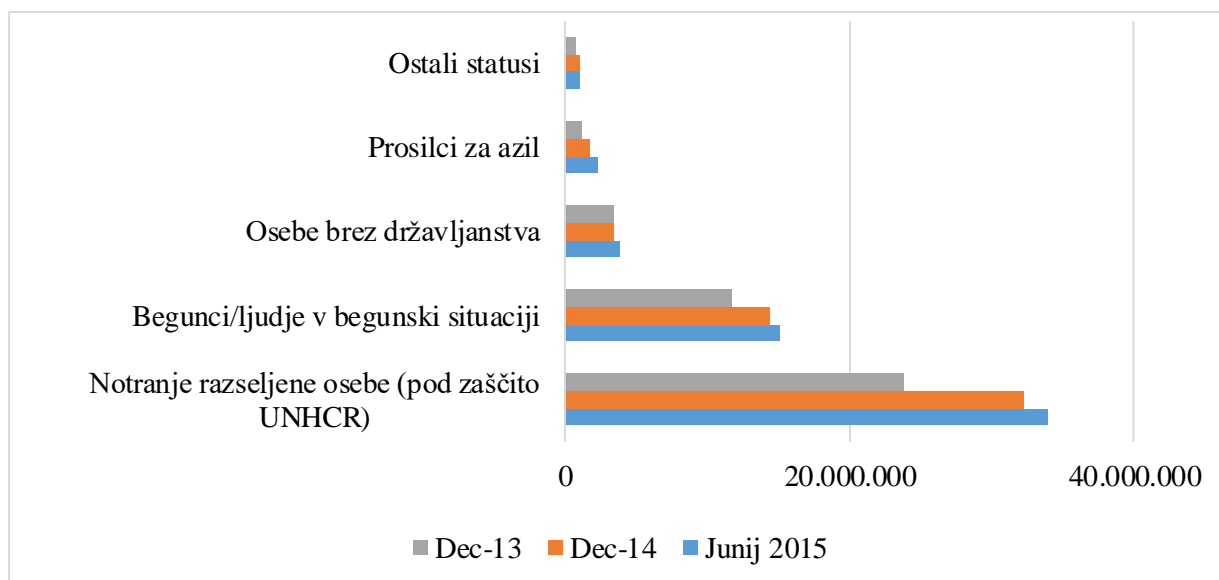
1. Politična nestabilnost, vojni konflikti, preganjanja. Ti dejavniki vplivajo na nastanek begunstva.
2. Življenjsko ogrožajoče ekonomsko propadanje in ekološke krize, ki povzročajo mednarodne ekonomske migrante, kot so npr. začasni delavci, ilegalni migranti in podobno.
3. Etnični, verski in plemenski konflikti, ki povzročajo nestrpnost do tujcev in etnična čiščenja.

Prisilne migracije obravnavamo kot poseben tip migracij saj so pri njih dejavniki odbijanja iz emigrantske družbe dominirajo. Ljudje, ki so prisiljeni v beg te odločitve ne sprejmejo svobodno kar pa v teoriji migracij ni upoštevano in odločitve se obravnavajo kot strukturalne in so zato migranti označeni kot reakcijski kamor štejemo različne vrste beguncev, političnih

izgnancev, žrtev vojn, diskriminacij itd. (Klinar 1993). Z sociološkega vidika se dimenzije prisile v migracijah kažejo zlasti v njihovi nenadnosti ker je za njih specifično pomanjkanje časa za načrtovanje migriranja in kljubovanje klasičnim modelom migracij (Mežnarič, 2003).

Po poročanju UNHCR-ja (2015) je bilo v letu 2015 okoli 56 milijonov ljudi prisilno razseljenih (glej Sliko 3.1) k čemur moramo prišteti še pet milijonov palestinskih beguncev, ki je pod varstvom UNRWA. Povečevanje prisilnih migrantov v zadnjih letih ni le posledica vojne v Siriji in konfliktov na Blžnjem vzhodu temveč je posledica globalnih sprememb in nestabilnosti v določenih državah kot npr. Kolumbija, Afganistan Pakistan, Jemen, Irak, Sudan itd. (Rogelj, 2016).

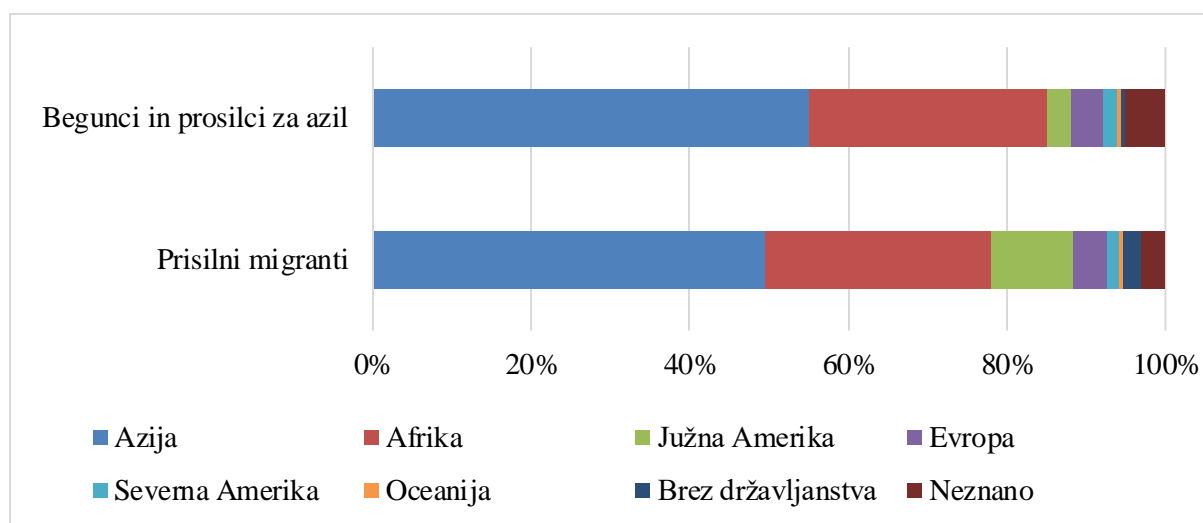
Slika 3.1: Prisilni migranti med 2013-2015

Vir: UNHCR (2015).

Kadar gledamo po regijah lahko vidimo (glej Sliko 3.2) da največji delež prisilnih migrantov izvira iz Azije in jih je okoli 50 %, iz Afrike jih je okoli 30 % in iz Južne Amerike okoli 10% medtem ko je beguncev in prosilcev za azil iz Azije okoli 55 %, iz Afrike okoli 30 % in iz Južne Amerike okoli 5 %.

Slika 3.2: Izvor prisilnih migrantov in beguncev

Vir: UNHCR (2015).

Ena izmed največjih virov prisilno razseljenih oseb je vsekakor Sirija, kjer je že od leta 2011 vojna in v katero je vpletenih minimalno pet večjih interesnih skupin, katere zunanji dejavniki podpirajo z različnimi agendami kar predstavlja skupaj okoli 11 večjih skupin oziroma držav, ki so vpletene v to vojno (Lu in Throp, 2016; Keating in Kirk, 2015). Sirija zato tvori kar petino svetovnih prisilnih migrantov hkrati pa vedno večji problem postaja Afganistan in Irak, ki ima zaradi nasilja okoli 4,5 milijonov oseb razseljenih (Rogelj, 2016). Gambino (2011) pravi, da Bližnji vzhod ni skrb le za Ameriko ampak da postaja zaskrbljujoča za vse države.

Dostikrat imamo občutek, da vsi begunci prihajajo ravno v Evropo vendar ko pogledamo statistiko UNHCR-ja iz leta 2016 (glej Tabelo 3.1) lahko vidimo, da je na vrhu držav gostiteljic Jordanija z 2.897 milijoni beguncev. Sledi ji Turčija s skoraj 2 milijoni beguncev in Libanon z več kot 1,5 milijona beguncev. Potrebno je opomniti, da so to podatki za leto 2016 in glede na to, da se situacije na Bližnjem vzhodu še vedno niso umirile, je danes to število beguncev najbrž veliko večje.

Tabela 3.1: Gostiteljice beguncev in prosilcev za azil leta 2015

	Država	Število beguncev	Število prosilcev za azil	Število palestinskih beguncev	Skupaj
1.	Jordanija	664.102	20.693	2.212.917	2.897.712
2.	Turčija	1.838.848	145.335	-	1.984.183

	Država	Število beguncev	Število prosilcev za azil	Število palestinskih beguncev	Skupaj
3.	Libanon	1.172.388	10.851		1.676.373
4.	Pakistan	1.540.854	6.103	-	1.546.957
5.	Iran	979.441	42	-	979.483
6.	Južnoafriška republika	114.512	798.089	-	912.592
7.	Etiopija	702.467	2.871	-	705.338
8.	Kenija	552.272	40.341	-	592.613
9.	Nemčija	250.299	311.551	-	561.850
10.	ZDA	267.222	224.508	-	491.730

Vir: UNHCR (2015); UNRWA (2015).

Če primerjamo število beguncev in prosilcev za azil s številom prebivalcev v državah gostiteljicah vidimo (glej Tabelo 3.2), da sta med rekorderji Libanon in Jordanija ki gostita več kot 400 beguncev in prosilcev za mednarodno zaščito na tisoč prebivalcev. Kot primerjavo lahko damo vojno v Bosni, kadar je Slovenija gostila 34 beguncev na tisoč prebivalcev (Rogelj, 2016).

Tabela 3.2: Države z največjim številom beguncev in prosilcev za azil leta 2015

	Država	Število beguncev in prosilcev za azil	Število prebivalcev	Število beguncev in prosilcev za azil na 1000 prebivalcev
1.	Libanon	1.676.373	3.779.859	443,5
2.	Jordanija	2.897.712	6.675.000	434,1
3.	Nauru	1.322	10.086	131,1
4.	Čad	423.523	11.175.915	37,9
5.	Turčija	1.984.183	76.903.000	25,8
6.	Južni Sudan	266.519	11.071.132	24,1
7.	Mavretanija	77.258	3.460.388	22,3
8.	Džibuti	17.373	818.159	21,2
9.	Švedska	198.342	9.706.201	20,4
10.	Republika Kongo	64.740	3.697.490	17,5

	Država	Število beguncev in prosilcev za azil	Število prebivalcev	Število beguncev in prosilcev za azil na 1000 prebivalcev
11.	Južnoafriška republika	912.592	54.001.953	16,9
12.	Malta	6.520	425.384	15,3
...
18.	Avstrija	91.647	8.506.889	10,8
19.	Švica	86.475	8.188.649	10,6
20.	Jemen	272.949	25.955.919	10,5
21.	Norveška	52.928	5.107.970	10,4

Vir: UNHCR (2015).

Po prikazanih podatkih lahko rečemo, da so prisilne migracije globalni problem in ne evropski (glej Tabela 3.2). Čeprav nas mediji in politika skušajo prepričati, da se vsi migranti odpravljajo k nam v Evropo in da ogrožajo našo kulturo vidimo, da se dejansko zelo majhen procent beguncev odpravi proti Evropi in da jih veliko odide v sosednje države. Evropske države (z izjemo Nemčije) niso sprejele velikega števila beguncev, ki bi bil vreden omembe tako sta sprejeli Libanon in Jordanija, kar pričajo tudi številni statistični podatki UNHCR-ja (Zavratnik in drugi, 2006).

3.8 Globalizacija in sodobne migracije: trendi in perspektive

Razvoj kapitalizma in industrializacije je prispeval k nastanku modernih migracij, katerih tokovi so kontrolirani in upravljani v skladu z koristmi držav sprejemnic. (Klinar, 1976). Migracijski tokovi se spreminjajo predvsem v njihovi etnični sestavi in vzrokih za nastanek, postajajo vedno bolj globalne in spreminjajo demografsko sestavo razvitih držav (Kralj, 2008b). Kar je pomembno tudi za EU in Slovenije ker se evropska identiteta uveljavlja s politiko izključevanja oziroma po razlikovanju od drugih kot so npr. južnjaki (Pajnik in Zavratnik, 2003).

Številni avtorji se sklicujejo na Giddensa (1990), ki opredeli globalizacijo kot povezovalno nit oddaljenih krajev medtem ko Turner (2010) meni, da globalizacija povečuje medsebojno povezanost družbenih skupin, povečuje menjavo blaga, idej itd. Svetlik (2014). Beck (2003)

opredeli globalizacijo kot postopek v katerem države navzkrižno povezujejo oblastne možnosti in omrežja transnacionalnih akterjev. Ferguson in Mansbach (2012) med ključne značilnosti globalizacije štejeta:

- širitev tržnega kapitalizma na svetovni ravni in neoliberalnih ekonomskih naukov,
- transnacionalne gospodarske družbe,
- širitev demokratičnih norm,
- razširjanje zahodne kulture v obliki demokracije in sekularnosti,
- uveljavljanje angleščine kot svetovnega jezika.

Globalizacija ni postala eden glavnih pojmov v akademskem svetu temveč tudi na ravni diskurza medijev in političnih krogih. Možno jo je obravnavati z različnih vidikov saj ji pripisujejo različne dejavnike vendar je mogoče pri vseh teorijah opredelitve globalizacije mogoče najti eno skupno točko in ta je globalno razširjanje kapitalistične ekonomije (Kralj, 2008b).

Menim, da je globalizacijo nujno obravnavati v njeni kulturno-ideološki dimenziji. Z ideologijo mislimo na vrednote, ki jim vladajo neoliberalna načela svobodnega trga in konkurence, dobičkonosnosti itd. Globalizacija je tudi kulturni proces. Kot pravi Lechner in drugi (2000) povsod lahko vidimo popularne kulture kot so Coca-cola in McDonalds`ovi zlati oboki in če k temu dodamo še hollywoodske filme zlahka verjamemo, da globalizacija neizogibno deluje v smeri odpravljanja kulturnih razlik.

Globalna kapitalistična proizvodnja tako vpliva na trende v sodobnih migracijah na šest različnih načinov:

1. Globalizacija migracij: vedno več držav je vključenih v proces migracij.
2. Rast migracij: zaradi konfliktov in vojnih razmer po svetu se število migrantov povečuje.
3. Diferenciacija migracij: države se srečujejo z različnimi tipi migracij.
4. Feminizacija migracij: v zadnjih petdesetih letih ženske predstavljajo najvišji odstotek delovnih migracij. Ženske predstavljajo tudi znaten delež v migracijah beguncev in pri tihotapljenju ljudi.
5. Politizacija migracij: države rešujejo migracijska vprašanja s sodelovanjem.
6. Naraščanje tranzicijskih migracijskih držav: nekatere države (Turčija, Mehika, Španija) so bile v preteklosti same emigracijske države, danes pa postajajo tranzitna točka za naprej, ali pa celo končna destinacija (Castles in Miller, 2009, str. 11–12).

Mednarodne migracije stopajo v ospredje političnih debat in zanimanja zaradi povečevanja števila rasti migrantov. Poleg geografskih in političnih sprememb na mednarodne migracije vpliva tudi dostopnost tehnologije, informacij ter pocenitev prevoznih in komunikacijskih sredstev ter povečanje razlik v dohodku med razvitimi državami in državami v razvoju (Kralj, 2008b).

Globalizacija na različne načina vpliva na rast števila migrantov in sicer z vedno bolj nižjimi stroški transporta nižji s čimer je ljudem omogočeno potovati in konflikti v Afriki in na Bližnjem vzhodu, politični konflikti ki vodijo v prisilne migracije in tihotapljenje ljudi (Fergus in Mansbach, 2012, v Adamson, 2012).

Številne prisilne migracije so spodbudile države k oblikovanju migracijskih politik. Ness (2005, 15) identificira dva tipa nacionalnih migracijskih politik. Prva je uradna restriktivna politika, ki si želi ustaviti migrantski tok. Gre za politiko zadovoljevanja javnega mnenja.²⁰ Zavratnik, Falle Zorman in Broder (2017, str. 858–859) pojasnjujejo, da so javno mnenje, mediji in politika še eno v nizu t. i. begunskih/migracijskih kriz uokvirili skozi različna mnenja na kontinuumu od »Begunci, dobrodošli!« do »Stop beguncem in islamu!« Četudi so migracije ena osrednjih globalnih tematik vsaj zadnji dve desetletji, so v slovenski in evropski prostor prevladujoče vstopile v polje javnih diskusij na način »še ene krize«. T. i. »begunska kriza« je sledila ali se je dogajala sočasno s še trajajočo gospodarsko krizo, ki je posebej močno zaznamovala družbe na zunanjem robu Evropske unije (Zavratnik in drugi, 2017, str. 858–859).

Drugi tip državnih migracijskih politik, ki jo definira Ness (2005) dovoljuje priseljevanje migrantov, ki veljajo za nizko delovno silo in tako zadovoljujejo potrebe svojega trga. Na drugi strani pa prosilci za azil in begunci postajajo nezaželeni saj so podvrženi raznim oznakam (ilegalni migranti) in restriktivnimi migracijskimi politikami (Kralj 2008b). Države EU so se na povečano število migrantov odzvale s politiko kategoriziranja na zaželene in nezaželene migrante in ravno to je težava konceptualizacije sodobnih migracijskih procesov. V času begunske krize leta 2015 se je migrante razlikovalo na upravičene, torej tiste, ki bežijo pred vojno in neupravičene, ekonomske migrante pri čemur je manjkala kontekstualizacija globalnih ekonomskih neenakosti zato so ljudje, ki so pribežali v Evropo z boljšimi telefoni in privarčevanim denarjem izgledali totalno nasprotje prototipa begunca (Zavratnik in drugi,

²⁰ Javno mnenje je eden tistih družbenih sistemov, ki reflektira preobrazbo družbe skozi različnost stališč o migracijah – od konfliktnih do migrantom naklonjenih percepcij (Zavratnik in drugi, 2017, str. 858).

2017).

3.9 Zaželene in nezaželene migracije, težava kategorizacij

Države so začele migrante kategorizirati na tiste, ki so zaželeni (ponavadi je to visoko izobražena delovna sila) in na tiste, ki so nezaželeni (nizko kvalificirana delovna sila). Poznamo se eno skupino migrantov in sicer občasno zaželeni migranti, ki pridejo v poštev samo kadar jih država potrebuje (Castles in Miller, 2009, v Bučar Ručman, 2014).

Znotraj EU se migrante kategorizira v dve skupini in sicer na državljane evropskih držav in na državljane tretjih držav, na katero vpliva tudi gospodarski in družbeni kapital saj je migrant zaželen kadar prinaša državi kapital, ki je v njeno korist. V nasprotnem primeru in če migrant predstavlja strošek državi ga ta kategorizira med nezaželene migrante (Bučar Ručman, 2014).

Torej, kot vidimo, ima evropska migracijska politika dvoičen pristop oziroma dvojne standarde, saj deli migrante na tiste, ki so dobrodošli in na tiste, ki niso. Dobrodošli so tisti, ki so visoko izobraženi in uspešni in od katerih ima država korist, medtem ko imajo tisti, ki ne izpolnjujejo kriterijev, otežen vstop v želeno državo. Predvsem kadar govorimo o prisilnih migracijah Sircev in Afganistancev, ki bežijo v Evropo zaradi nasilja, vojne in terorizma, vstopa ta kategorizacija nezaželenih migrantov v javne diskurze pod imenom »illegalni migrant«, tisti, ki sodijo v kategorijo upravičenih migrantov, pa pod imenom »begunec«.

3.10 Kategorizacija: begunec in ilegalni migrant

Lipovec Čebren (2010), Zorn (2005) menijo, da se nezaželeni begunci kategorizirajo pod ilegalne migrante oziroma lažne prosilce za mednarodno zaščito, katerih življenje naj nebi bilo ogroženo in so v resnici ekonomski migranti. Zorn (2005) meni, da to javni uslužbenci tretirajo kot zlorabljanje azilne politike ampak pri tem ne upoštevajo celovit kontekst neenakosti. Ilegalni migrant je torej zaznamovan s strani držav, ki na upravni način ločuje kdo je pravi begunec in kdo lažni npr. če oseba nima ustreznih dokumentov za prečkanje meja. S takim načinom kategorizirajo begunce, da bi lahko opravičili svojo vedno bolj ostro politiko nadzora meja (Zorn, 2005).

Ilegalna oseba ne sodi v noben pravni okvir in ni zaščiten kar pomeni, da je prepuščena nasilju,

mafijam itd. in je lahko tudi zaprta več mesecev ali deportirana (De Genova, 2002). Malki, v Beneduce (2008) pravi, da je ilegalnost produkt zakonov in njihovih posledicah v družbi in da se spreminjajo glede na to kako oblast, ki ureja zakonodajo zaznava dogajanja v družbi. Zakoni so zato, da vzdržujejo in omogočajo moč. De Genova (2002) pravi, da je zamisel ilegalnosti je narejena in urejena z zakoni, ki določajo njeno delovanje in katerih posledica je dolgotrajna ranljivost teh oseb in to ne samo pri prestopu meje (prav tam). Pomembna stran ilegalizacije, ki jo omenja Coutin (po De Genova 2002), je navzkrižje med fizično in družbeno navzočnostjo migranta, ki ga ilegalni prostor izbriše, naredi nevidnega in izključenega (prav tam). Po Beneduce (2008) predstavlja ilegalni migrant goljufa in problem mejnih kontrol (De Genova 2002). V izogib temu iščejo migranti mednarodno zaščito in priznanje pravic do hrane in namestitve. V teoriji je prosilec za mednarodno zaščito v boljšem položaju kot t.i. ilegalni migrant. Države poskušajo ločiti mednarodno zaščito in azilno politiko ter migracije z migracijskimi politikami. Nejasnost tega poskusa je ravno v tem, da države gradijo občutek, da k nam vdirajo ilegalni migranti na drugi strani pa pridigajo o varovanju človekovih pravic beguncev. Zorn (2005, str. 236) pravi, da na tak način onemogočajo pravice ljudem pod iluzijo pravičnosti.

3.11 Integracija beguncev in prosilcev za azil v lokalno okolje

Integracija kot pojem je pogosto uporabljena v politiki, praksi in akademskih krogih, vendar ima za različne avtorje različne pomene. Ne obstaja definicija integracije, ki bi bila na splošno sprejeta. Definicije, ki integracijo razumejo kot večdimenzionalni proces, poudarjajo vlogo begunskih skupnosti in institucij, medtem ko se drugi osredotočajo na funkcionalne dimenzije integracije kot so izobrazba, jezik, trg dela itd.

Bešter (2007) opredeljuje integracijo kot raznovrsten koncept, ki se navezuje na posameznike in skupine v katerem se dogajajo zahtevni procesi na raznih socialnih področjih. Vrečarjeva (2007) opredeli integracijo kot dvosmeren proces v katerem lahko priseljenci še vedno uresničujejo svojo kulturo v javnosti nove družbe. Komac (2007b) dodaja, da je integracija proces v katerem je potrebno prilagajanje in razumevanje in v katerem priseljenci začnejo nastopati v družbenih, kulturnih in ekonomskih zadevah.

Posledice globalizacije se kažejo v vedno večjem številu migrantov, ki potrebujejo integracijo v novo družbo zato so države začele oblikovati integracijske politike. Bešter (2003b, str. 83–

83) pravi, da s tem ko migranti postanejo del nove družbe in v njej aktivno in enakopravno sodelujejo dosegamo poglobitve cilje integracijskih politik. Integracija pravzaprav poteka neprestano, tudi če nimamo določene politike za integracijo. Ker je dvosmerni proces, bi morali biti ukrepi usmerjeni tudi na večinsko prebivalstvo (Bešter, 2003).

Integracijo torej definiramo kot vključevanje ljudi v novo okolje, ki je zelo kompleksen proces, saj vemo, da se vključitev ne zgodi čez noč in je potrebno sodelovanje obeh strani – tako ljudi, ki se vključujejo, kot večinske družbe, da pomagata pri integraciji in sprejme drugačnost.

3.11.1 Modeli integracije priseljencev

Imenovanje postopkov vključitve priseljencev v lokalno družbo imenujemo integracija, za katero pravimo, da je dvosmerni proces prilagajanja v novo družbo in obratno. Po Bešter (2003b) je bistvo integracije ravno v tej dvosmernosti procesa in zato potrebujemo tako politiko, ki se bo osredotočala na obe strani – na migrante, ki jih je treba integrirati in na lokalno prebivalstvo, ki mora te migrante sprejeti. V Preteklosti so se uporabljali sledeči modeli integracije:

1. Asimilacija: šlo se je za enosmerni proces vključevanja v lokalno družbo, kjer bi se morali migranti popolnoma prilagoditi večinski družbi vključno s prevzemanjem norm in vrednot. Castles, Korac, Vasta in Vertovec (2002) menijo, da tak pristop k integraciji devalvira kulturo priseljencev kar je v nasprotju z pravicami svobodne izbire in demokracije.
2. Integracija: dvostransko prilagajanje med migranti in novo družbo
3. Multikulturalnost: v tem procesu se ne pričakuje od migrantov, da se odpovejo svojim navadam in kulturi temveč se jim podeljuje enako pravic kot jo ima večinsko prebivalstvo. Negativna plat tega koncepta je v tem, da vodi v nepovezanost dveh kultur.
4. Segregacija: od migrantov se ne zahteva, da se prilagodijo večinski kulturi ravno tako ne zahteva prilagajanja večinske družbe. Negativna plat tega procesa je, da sčasoma vodi v socialno izključevanje migrantov (Bešter, 2003b).

Slovenija je z vstopom v EU morala prilagoditi in uskladiti svojo migracijsko politiko z politiko EU. Andrew Geddes (2003, v Bešter, 2003b) opozarja, da je migracijska politika EU osredotočena na varovanje svojih meja in si ne želi priseljevanja migrantov. V njej prevladujejo sledeči trije modeli integracijske politike:

- Model diferenciranega izključevanja: ta model vključi migrante na trg dela vendar jih hkrati izključuje iz socialnih pravic in političnega udejstvovanja. Tak model je značilen

za države ki gledajo migrante kot načasne priseljence, ki se bodo v prihodnosti vrnili nazaj v svojo domovino kot npr. Nemčija, Švica in Avstrija.

- Asimilacijski model ta model od priseljencev pričakuje, da se bo popolnoma prilagodil večinski družbi in da se bodo odpovedali svoji kulturi in jeziku, da bodo pretrgali stike s svojo domovino in v novi družbi ostali. Primer tako države je Francija.
- Model pluralističnega vključevanja ta model predvideva vključevanje migrantov v politične zadeve in da bodo migranti lahko ohranili svoje navade, kulturo, jezik ter imeli enako pravice kot večinska družba. Ohranjanje stikov z domovino tekom naselitve in bivanja v drugi državi se v tem modelu ne izključuje. Ta model je v sedemdesetih letih uvedla Švedska (Bešter, 2003a).

Zgoraj naštetih modeli so v praksi pokazali svoje pomanjkljivosti ker integracija ni bila razumljena kot dvosmerni proces. Predvidevalo se je, da priseljenci tam ne bodo ostali za vedno vendar se je zgodilo ravno to kot npr. v Nemčiji, kjer je veliko migrantov prihajalo začasno na delo a jih je na koncu večina ostala tam. Zelo negativne posledice ima model diferencialnega vključevanja, saj ločuje migrante od večinske družbe ter jih tako potiska na obrobje družbe in jih socialno izključuje (Zlatac, 2017).

Zaradi vsega navedenega je še toliko pomembnejše poznavanje dimenzij integracije kot dvosmernega procesa, temeljnih elementov integracijske politike in primerov dobrih praks.

Dimenzije integracije lahko po Beštru (2006a) razdelimo na naslednje:

- *pravna*: izenačenje s statusom državljanov;
- *poselitvena in bivanjska*: pravica bivanja pod enakimi pogoji kot večinsko prebivalstvo;
- *socialno-ekonomska*: enake možnosti pridobitve zaposlitve, dohodkov, koriščenja socialnih storitev itd.;
- *integracija na področju izobraževanja*: enakopraven dostop do izobraževalnih ustanov;
- *kulturna*: spoznavanje drugih kultur in sprejemanje kulturnih vzorcev drugih etičnih skupin;
- *politična*: vključenost v politične razprave in odločitve;
- *družbena*: družbeni stiki z okolico;
- *identifikacijska*: občutek pripadnosti novi družbi.

EU je začela razvijati skupno integracijsko politiko ravno zaradi tega, ker so bili takratni pristopi k integraciji priseljencev zelo skritizirani zaradi nedelovanja v praksi. EU integracijska politika naj bi temeljila na enakopravnosti in pravici priseljencev, da obdržijo svojo kulturo in

navade vendar se interne politike držav članic EU še vedno razlikujejo ker temeljijo na državni ureditvi in preteklih vzorcih migracij. Integracija v praksi še vedno daje slabe rezultate, ker je dostikrat razumljena nepopolno, delno in je še vedno v ozadju nekaterih starih modelov kot so segregacija in asimilacija (Zlatar, 2017).

3.11.2 Integracija oseb z mednarodno zaščito v Sloveniji

Ministrstvo za notranje zadeve²¹ (2016) definira integracijo oseb z mednarodno zaščito kot dvosmeren in dinamičen proces. Naloga države je, da priskrbi pogoje za integracijo beguncev medtem ko se od njih pričakuje sodelovanje. V Sloveniji je ima begunec, ki pridobi mednarodno zaščito, pravico do nastanitve v integracijski hiši vendar le za eno leto nato pa se mora preseliti na zasebni naslov. Če za to nima denarja, mu pripada denarna pomoč za obdobje 18 mesecev in ravno tako mu pripada denarna pomoč v primeru šolanja za obdobje treh let. Pomoč pri vključevanju oseb z mednarodno zaščito v vsakdanje življenje v novi družbi poteka s pomočjo učenja jezika, poučevanja o navadah nove družbe in kulture ter z lajšanjem dostopnosti informacij (prav tam).

Osebe z priznano mednarodno zaščito imajo enako pravice kot slovenski državljani na vseh področjih (zaposlovanje, socialne pravice, izobraževanje, usposabljanje, nastanitve itd.). V letu 2016 je kot posebnost potekal pilotni orientacijski projekt za priseljene osebe, ki traja 3 mesece kjer se učijo spoznavati navade vsakdanjega življenja pri nas in slovenskega jezika (MNZ, 2016). Največja projekta na področju integracije beguncev sta trenutno Pomoč pri integraciji za osebe z mednarodno zaščito in Tečaj slovenskega jezika. (prav tam). Pri projektu Pomoč integraciji za osebe z mednarodno zaščito gre za reševanju ovir zasebne namestitve in spremljanja pri opravkih, ki so del vsakdana (npr. oddajanje vlog na center za socialno delo). Zagotavlja se jim tudi učna pomoč in opismenjevanje nepismenih oseb (prav tam).

Sociolog in antropolog Franci Zlatar, ki je od leta 2001 zaposlen na Slovenski filantropiji,²² kjer je vodja programa Migracije glede integracije oseb z priznano mednarodno zaščito, pravi, da se begunci dokaj učinkovito integrirajo v naše okolje vendar jim na poti k uspešni integraciji

²¹ V nadaljevanju MNZ.

²² Slovenska filantropija za begunce, ki prihajajo na osnovi preselitvene sheme EU, izvaja orientacijski program, katerega namen je predstaviti delovanje slovenskega sistema, institucij in organizacij ter širše družbe in kulture ter jih učiti osnove slovenskega jezika.

stojijo razne ovire kot so npr. pomanjkanje stanovanj, jezikovne ovire, omejene možnosti pridobitve dela itd., zato marsikateri begunci zapustijo Slovenijo. Pomembno je tudi kako večinsko prebivalstvo sprejema begunce in kako se ti počutijo v novi družbi saj to vpliva na ustvarjanje socialne mreže (Zlata, 2017).

Kot lahko vidimo, integracijska politika v Sloveniji temelji na vključevanju oseb s priznano mednarodno zaščito v lokalno okolje, pri čemer pa pozablja na tiste, ki so zaprosili za azil in čakajo na odločitev več mesecev, nekateri tudi po dve leti. Te osebe ostajajo v azilnih domovih nekje na robu družbene hierarhije, brez političnih pravic in pravice do trga dela.

Pisec družbenokritičnih besedil v Mladini, N`toko (2016) pravi, da:

večina prosilcev za azil v naši državi namreč nikoli ni bila deležna tečaja slovenščine ali imela priložnosti poskusiti srečo na trgu dela. Njihova pot skozi integracijski tekoči trak se največkrat začne kar za rešetkami postojnskega zapora za tujce, nadaljuje na avtobusu z velikim napisom Prevoz migrantov, ki jih ob policijskem spremstvu odpelje v azilni dom, tam pa se zavleče v večmesečno, včasih pa tudi večletno čakanje na odločitev ministrstva glede njihove prošnje za azil. Ne le, da jim Slovenija v tem času ne ponuja nobenega programa integracije, ampak sistematično razgrajuje še tiste socialne možnosti, ki jih prinesejo s sabo – prepove jim vsako delo in samostojno udejstvovanje v družbi ter jim ubije voljo do življenja. Po nekaj mesecih strmenja v zidove jih več razmišlja o pobegu kot pa o tem, kako se bodo asimilirali. V azilnem domu jim kakopak ves čas ponujajo izhod – samo podpisati morajo prostovoljno deportacijo ali pa potrkati na vrata kateremu od tihotapcev, ki nemoteno živijo v domu.

Tem ljudem, ki so ostali na obrobju naše družbe, med tem, ko čakajo na odločitev glede azila, posvečam analizo družbene realnosti v Sloveniji. Na osnovi analize bomo dobili vpogled v življenjsko situacijo teh ljudi ter na osnovi njihovih mnenj ugotovili, na kakšne načine bi lahko izboljšali našo družbeno integracijsko politiko za boljše vključitev prosilcev za azil v našo družbo.

4 POLOŽAJ BEGUNCEV V SLOVENIJI: ŠTUDIJA PRIMERA BEGUNCEV Z BLIŽNJEGA VZHODA

Intervjuji so bili opravljeni z migranti, ki so prosilci za azil v Sloveniji in so nameščeni v azilnem domu ter prihajajo z Bližnjega vzhoda. Potekali so v Ljubljani in Izoli v angleškem jeziku. Starost intervjuvancev je v razponu od 20 do 50 let, od tega so štiri osebe moškega spola in ena oseba ženskega spola. Dva intervjuvanca prihajata iz Afganistana, trije so iz Sirije. Zaradi varovanja osebnih podatkov so imena intervjuvancev spremenjena.

Polstrukturirani vprašalnik obsega 11 vprašanj, ki se nanašajo na njihovo doživljanje migracijske poti, njihove cilje in pričakovanja v novi družbi in njihovo socialno-ekonomsko vključitev. Intervjuvanci so v prvem delu intervjujev odgovarjali na vprašanja glede migrantske poti, njihovega finančnega in bivalnega stanja, dostopa do trga dela, zdravstva in izobraževanja, zato se bo prvi del analize nanašal na njihovo socialno-ekonomsko stanje v Sloveniji. Drugi del intervjuja oziroma analize se nanaša na družbeno integracijo v slovensko družbo. Predvsem me je zanimal njihov vidik begunstva in vključevanja v lokalno okolje ter kakšni so njihovi predlogi za bolj učinkovito in hitrejšo integracijo. Analiza vključuje tudi morebitne vidike diskriminacije in odnos lokalne skupnosti do sprejemanja beguncev.

Čeprav število izvedenih intervjujev ne omogoča posploševanja rezultatov na celotno populacijo ciljne skupine, je raziskava pokazala vsaj en del težav, s katerimi se srečujejo prosilci za azil v Sloveniji in ki jih je treba reševati.

4.1 Migracijska pot

Prvo vprašanje intervjuja se je nanašalo na razlog za zapustitev matične države in doživljanje migracijske poti ter ne nazadnje na to, zakaj so se odločili ostati ravno v Sloveniji. Trije intervjuvanci so prišli iz Sirije zaradi državljanske vojne.

»Začelo se je z vojno v Siriji. Ko je padel Alepo, sem si izposodil denar in zbežal v Turčijo. Moral sem zbežati ali pa bi se moral pridružiti vojski. Nisem se želel bojevati. V tem ne vidim

smisla. Nisem si želel umazati rok s krvjo.« (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)²³

»... S sinom sva odšla iz Sirije, ker nisva želela v vojsko. Za koga naj se boriva? Ne želim, da moj sin umre v boju.« (Oseba D, osebni intervju, 2017, 28. avgust)²⁴

»Moja pot se je začela v Siriji. Rojen sem v Alepu in tam sem srečno živel vse do vojne. Po več mesecih bombardiranja in obstreljevanja sem se odločil oditi v Evropo, saj nisem želel izgubiti prihodnosti.« (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)²⁵

V Siriji so se leta 2011 začeli protesti, ki bili posledica kratenja političnih pravic in korupcije vendar so protestniki v izogib delitvi po verskem prepričanju postavili na prvo mesto nacionalno varnost. Ker so oblasti uporabljale zastraševalne ukrepe v želji, da bi zatrle proteste so se protestnikom pridružili civilisti, kar je vodilo v vojaški odziv oblasti zato so ljudje začeli bežati v sosednje države (Kawakibi, 2013). V Siriji je tako kmalu izbruhnila državljanska vojna in je postala mnogo več kot le to, saj se je zgodilo tisto čemur so se želeli na začetku izogniti. Vojna je povzročila oblikovanje sekt in vpletenost drugih akterjev. Vojna je povzročila že 4,5 milijona beguncev izven države medtem ko jih je 6,5 ljudi notranje razseljenih (Rodgers in drugi, 2016).

Dva intervjuvanca sta pobegnila iz Afganistana, saj so jima po življenju stregli Talibani zaradi njune etnične pripadnosti Hazarjem.

»... Njemu so Talibani ubili starše in brate v napadu, midva sva z otrokom pravočasno zbežala. Tihotapcem sva plačala pot do Nemčije.« (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)²⁶

Poročevalec s kriznih žarišč Boštjan Videmšek (2017) razlaga dejavnike, ki so povzročili in znatno vplivali na potek afganistanske vojne in pravi, da je trenutno Afganistan najbolj ranljiv kot kadarkoli prej. Po ameriški invaziji na Irak in državljanski vojni v Afganistanu so zaradi oslabele varnosti, vrnitve starih igralcev na afganistanska tla (Kitajska, Indija, Rusija) in s pomočjo pakistanske varnostne službe zopet prišli na oblast talibani. Sedaj talibani nadzorujejo polovico Afganistana, drugo polovico si deli Islamska država z drugimi igralci na bojišču. Tudi ekonomske razmere so slabše kor prej (Videmšek, 2017) in upanje na mir v kaotični situaciji med Talibani, Islamsko državo, terorističnim skupinam in vmešavanjem Pakistana je majhno (Malikyar, 2015). Po podatkih UNHCR-ja je bil Afganistan kar 32 let zapored največja izvorna

²³ Zvočni posnetek in zapis intervjuja sta v obliki surovih podatkov na voljo pri avtorici.

²⁴ Zvočni posnetek in zapis intervjuja sta v obliki surovih podatkov na voljo pri avtorici.

²⁵ Zvočni posnetek in zapis intervjuja sta v obliki surovih podatkov na voljo pri avtorici.

²⁶ Zvočni posnetek in zapis intervjuja sta v obliki surovih podatkov na voljo pri avtorici.

država beguncev.

Različna poročila verodostojnih virov opozarjajo, da Afganistan izredno nevarna država za svoje prebivalce. Letno poročilo ZN za leto 2016 (UNAMA, 2017) opozarja na rekordno povečanje števila civilnih žrtev – v napadih je umrlo 3498 ljudi, 7920 pa je bilo ranjenih. Število žrtev je skokovito naraslo tudi v osrednji regiji, kjer je glavno mesto Kabul. To je zelo jasno zaznati v izjavi anketiranca:

»... Ženina sestra je umrla v napadu talibanov v Kabulu. Z ženo sva se zbala za varnost naše družine, zato sva se odločila, da moramo zbežati iz Afganistana.« (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)²⁷

Tudi Slovenska filantropija opozarja, da je bilo leta 2016 najbolj smrtonosno v Afganistanu zaradi številnih napadov v Kabulu.

Vsi intervjuvanci so torej svojo matično državo zapustili zaradi vojne in ogroženosti njihovih življenj. Želeli so priti v Evropo, da so na varnem pred vojaškimi spopadi. Vseh pet intervjuvancev je v Evropo prišlo iz Turčije, kjer so plačali za pot v Grčijo, ki je čez odprto morje na potekla gumijastih čolnih.

»... Moral sem priti do Izmirja, da bi lahko prišel čez morje v Grčijo. Pot do Grčije je bila draga in nevarna. Približno 50 ljudi nas je bilo v gumijastem čolnu, sredi noči smo bili na odprtem morju na poti v Grčijo. Bilo je grozno.« (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Pot iz Kabula v Iran je bila najhujša in najbolj nevarna. Ves čas smo bili v strahu, da nas dobijo talibani. Vsepovsod moraš podkupovati ljudi, da ti priskrbijo prevoz in varen prehod skozi določene dele pokrajine. Skozi Iran in Turčijo je še nekako šlo, vendar tista pot iz Izmirja do Lezbosa ... (obmolkne s solzami v očeh). Otroka je bilo zelo strah na tistem gumijastem čolnu, nismo imeli nobenih navodil, razen tega da moramo slediti lučem na grški obali. (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Tihotapcem sva plačala pot do Nemčije, vendar nam do Nemčije nikoli ni uspelo priti. Bila je zelo draga, za to sva porabila vse prihranke. Pot je trajala zelo dolgo, veliko smo pešačili preko mej, včasih so nas pobrali tovornjaki in nas vozili do meje. Včasih se nismo več zavedali, v kateri državi smo. Do Grčije smo prišli s čolnom, na katerem je bilo še veliko ostalih beguncev. (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Grčija je postala maja 2015 glavna vstopna točka migrantov v EU in Turčija je celo spodbujala begunce, da se odpravijo na nevarno pot z čolni proti Grčiji. Tako se je odpirala prehodna pot, ki je bila pod nadzorom kriminalcev in tihotapcev, ki so na račun človeške tragedije in želje po zaščiti služili ogromne denarje. Tej poti so se kmalu pridružili tudi begunci iz Severne Afrike

²⁷ Zvočni posnetek in zapis intervjuja sta v obliki surovih podatkov na voljo pri avtorici.

in Srednje Azije ter tako ustvarili najbolj prometno begunsko pot imenovano Balkanska pot (Videmšek, 2016).

»... Preko Turčije, Grčije, Srbije in Hrvaške.« (Oseba D, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Iz Sirije sem se prebil do Libanona. Za ta del poti sem porabil veliko denarja, saj sem moral vedno podkupovati tihotapce, da sem lahko prišel do Libanona. Ko sem prišel v Libanon, sem se takoj vkrcal na ladjo, ki gre proti Turčiji. Tam sem se priključil manjši skupini beguncev in dogovorili smo se, da gremo proti Lezbosu. Ta pot je bila kratka, le dve uri, vendar je bila nevarna, saj smo šli z gumijastim čolnom, na katerem nas je bilo približno 45 ljudi. Ko sem prišel na Lezbos, sem si oddahnil, vendar le za kratek čas, saj sem pot takoj naslednji dan nadaljeval proti Makedoniji. (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Na Grške otoke je prihajalo po pet tisoč beguncev na dan zato jih je Grčija zelo hitro usmerjala proti Makedoniji kjer so jih policisti vkrcavali na vlake in jih vozili k meji s Srbijo, da so lahko od tam nadaljevali pot proti Madžarski. Ko je Madžarska septembra 2015 zaprla svojo mejo s Srbijo, so se begunci usmerili proti Hrvaški in tako so dosegli tudi Slovenijo (Videmšek, 2016).

Štirje intervjuvanci so med opisovanjem migracijske poti omenili tudi, da so pot do Evrope plačali tihotapcem in da ni bila ravno poceni.

»... Pot do Grčije je bila draga in nevarna.« (Oseba A, 8. julij)

»... Vsepovsod moraš podkupovati ljudi, da ti priskrbijo prevoz in varen prehod skozi določene dele pokrajine.« (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»... Tihotapcem sva plačala pot do Nemčije.« (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»... Za ta del poti sem porabil veliko denarja, saj sem moral vedno podkupovati tihotapce ...« (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Iz Turčije je v Grčijo v letu 2015 vstopilo skoraj 900.000 ljudi. Izmir, je postal tihotapsko mesto, kjer so beguncem za veliki denar priskrbeli mali napihljivi čoln za enkratno uporabo s katerim so se lahko podali na pot h Grčiji preko egejskega morja. Tihotapska združba, ki šteje kar 30.000 ljudi se je vedno bolj širila in pot v EU so reklamirali kar javno sredi vojne v Siriji. Reklama za njihove storitve se je glasila »Pot v Evropo« (Videmšek, 2016).

Trije od intervjuvancev niso imeli priložnosti, da bi nadaljevali migracijsko pot po Evropi zaradi izčrpanosti, pomanjkanja denarja za nadaljevanje poti itd. ter so ostali v Grčiji v

begunskih centrah,²⁸ kjer so jim ponudili vključitev v shemo premeščanja.

V Grčiji so nas nastanili v begunski center. Ponudili so mi vključitev v shemo premeščanja beguncev. Sprejel sem jo, saj sem slišal, da Nemčija in Avstrija ne sprejemata več vseh beguncev in delata selekcije. Nisem imel druge izbire. Drugače sem si zelo želel v Nemčijo ali na Nizozemsko. Slišal sem, da tam dobro poskrbijo za begunce. V Grčiji sem ostal še nekaj mesecev in nato so me obvestili, da me bodo premestili v Slovenijo. Tako sem pristal v azilnem domu v Ljubljani. (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Ko smo prišli v Grčijo, so nas nastanili v begunski center. Nismo imeli več veliko denarja, da bi lahko nadaljevali pot proti Nemčiji. Želeli smo v Nemčijo ali Švico. Vemo, da sta evropski gospodarski velesili in želel sem, da smo na varnem in da imajo moji otroci možnost šolanja in boljšega življenja. Ženo sva bila prepričana, da bova v Nemčiji najhitreje našla službe za naju in si tam ustvarila novo življenje. Tudi obkljukali smo Nemčijo na seznamu zelenih držav, ki so nam ga dali v begunskem centru. Vendar smo čez nekaj mesecev izvedli, da gremo v Slovenijo. Iskreno o tej državi nisem vedel nič. Vkricali smo se v letalo in naenkrat smo že bili v azilnem domu v Logatcu. (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij).

»... Ko smo bili v Grčiji, nismo vedeli, kaj nas čaka. Dali so nam seznam, kjer smo lahko obkljukali države, kamor si želimo iti. Obkljukali smo Avstrijo in Nemčijo, vendar so nas poslali v Slovenijo.« (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Na zasedanju Sveta EU leta 2015 so se voditelji držav odločili, da bodo v EU preselili 60.000 oseb in preselili 160 oseb, ki potrebujejo mednarodno zaščito. Gre torej za dva različna ukrepa in sicer premestitev je način pomoči državam in osebam, ki so pod varstvom UNHCR-ja kar pa ni mednarodna obveznost države in se države same odločajo ali želijo sodelovati pri preselitvi. Premestitev je pa mehanizem pod okriljem EU za katerega obstaja tudi pravna podlaga in je namenjen solidarnosti in pomoči osebam, ki potrebujejo mednarodno zaščito (MNZ, 2016). Potrebno je omeniti, da ta mehanizem v realnosti slabo deluje, ker bi od septembra 2015 morali biti preseljenih že 160.000 prosilcev za mednarodno zaščito v realnosti jih je pa bilo preseljenih manj kot 21.000.

Štirje intervjuvanci so prvotno želeli zaprositi za azil v Nemčiji, Švici, Avstriji ali na Nizozemskem, saj imajo o teh državah zelo cenjeno mnenje, ker so med gospodarsko bogatejšimi državami in ker bi imeli tam večje možnosti zaposlitve in integracije. Vendar so na koncu zaradi izčrpanosti in pomanjkanja denarja privolili v shemo premeščanja, ki so jim jo ponudili v Grčiji v begunskem centru. Čeprav so tudi tam na seznamu zelenih držav obkljukali

²⁸ Trenutno je v Grčiji odprtih 47 začasnih nastanitvenih centrov, tri prehodni, pet odprtih sprejemnih in identifikacijskih centrov ter trije informacijski in nastanitveni centri. Skupno je bilo 9. maja 2016 v celinskem delu objektov nastanjenih 45.989 oseb, čeprav je maksimalna kapaciteta 34.150 oseb; na otokih pa je bilo nastanjenih 8352 oseb v kapacitetah za 7450 oseb (UNHCR, 2016b).

Nemčijo, Švico, Avstrijo in Nizozemsko, so jih premestili v Slovenijo.

Eden od beguncev je prvotno nameraval prečkati Madžarsko in nato vstopiti v Avstrijo, vendar je zaradi zaprtja madžarske meje²⁹ svojo pot spremenil in jo nadaljeval v Slovenijo.

»... Pot sem želel nadaljevati preko Madžarske proti Avstriji, vendar je bilo nemogoče prečkati madžarsko mejo, saj je bilo tam ogromno policistov. Tam sem dve noči preživel na prostem. Bilo je zelo mrzlo, dež je padal nenehno in nihče nam ni dajal informacij, ali bomo pot lahko nadaljevali tam ali ne. Zato sem se odločil pot nadaljevati preko Hrvaške in Slovenije.« (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Kot ugotavljajo analitiki Balibar, Arendt in Kurnik, se je Madžarska na moč begunskega gibanja odzvala z zaprtjem meje in postavitvijo svoje vojske na mejo pod pretvezo, da brani Schengen. Ker se je želela izogniti negativnim učinkom Dublinske uredbe je zaostrila azilno zakonodajo in onemogočila pridobitev mednarodne zaščite, ker je bila po zaostritvi politike do nje upravičena oseba, ki ni prišla iz tretje varne države, kar pomeni, da je to oseba, ki na madžarsko ozemlje vstopi iz Ukrajine. Madžarska je z zaprtjem meje s Srbijo in Hrvaško, kljub kritikam iz EU, pokazala, da so edini način branjenja schengenske meje militarizacija meje in kršitev demokratičnih standardov (Kurnik, 2015).

Enemu od intervjuvancev je bilo glede na njegovo izjavo vseeno, v katero državo pride, samo da je na varnem.

»... Moja cilja država je bil varnost. Samo da smo na varnem,« (Oseba D, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Eden on intervjuvancev poti ni želel nadaljevati proti Avstriji (čeprav si je prvotno želel zaprositi za azil v Avstriji), ker so krožile raznorazne govorice o tem, da omejujejo vstopne beguncev, in se je ustrašil, da bo deportiran nazaj v Sirijo ali Turčijo.

...vendar so se širile govorice med begunci, da bodo Avstrijci zaprli meje za begunce in da bodo spuščali samo družine z otroki. Takrat me je zgrabila panika, da sem vso to pot, ki je trajala tri tedne, naredil zastonj in da me bodo vrnili v Sirijo ... zato sem takoj, ko sem stopil v Slovenijo, zaprosil za azil. Slovenija je varna država in je v Evropski uniji. To je bilo zame dovolj, nisem želel nadaljevati naprej, saj sem se bal, da bom kot moški, ki potuje sam, deportiran nazaj v Sirijo. (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

²⁹ Septembra leta 2015 so se na meji z Madžarsko zaradi množičnosti beguncev in njihove vztrajnosti in poguma sesule ovire, ki jih je predvidevala EU. Madžarska se je na situacijo odzvala z zaprtjem meje s Srbijo in takrat se je begunska pot spremenila proti Sloveniji. Kmalu so begunci dosegli Slovenijo (Kurnik, 2015, str. 234).

Ko pogledamo migracijsko pot vseh petih intervjuvancev, vidimo, da sta dva intervjuvanca namensko zaprosila za azil v Sloveniji, preostali trije intervjuvanci pa so v Sloveniji pristali zaradi vključenosti v shemo premeščanja, vendar njihova pot ni bila načrtovana na ta način.

Republika Slovenija je leta 2016 sprejela načrt izvedbe premestitve³⁰ in trajne preselitve³¹:

- premestila bo 567 oseb iz Italije in Grčije (ali druge države članice, ki bi bila izpostavljena hudemu begunskemu pritisku) in
- preselila 20 oseb iz tretjih držav (MNZ, 2016).

Vlada se je odločila, da Slovenija na osnovi kvote iz Turčije sprejme 40 državljanov Sirije, ki se jim lahko prizna status begunca (MNZ, 2016).

Čeprav so si trije intervjuvanci prvotno želeli zaprositi za azil v drugih evropskih državah in so zaradi sheme premeščanja pristali v Sloveniji, niso nezadovoljni s premestitvijo in si želijo ustvariti življenje v Sloveniji.

»... V redu je, da sem pristal v Sloveniji. Je varna država, tu bi si lahko zgradil novo življenje. Lahko si predstavljam življenje tu v Sloveniji s službo in družino. Želim si imeti dobro službo in živeti lepo življenje. Rad bi sem pripeljal družino iz Sirije, da so z mano na varnem.« (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»... V tem trenutku si jaz samo želim dom zase in ženo. Želim si imeti službo tukaj v Sloveniji, da lahko svoji družini privoščim dostojno življenje. Predvsem zaradi otrok. Želim, da imata otroka lepo življenje.« (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Tukaj smo slišali slabe stvari glede azila za Afganistance. Skoraj nikoli ga ne dobijo odobrenega. Zato smo zdaj v skrbeh. Tukaj nam je sicer lepo, vendar bi imeli mogoče več možnosti za pridobitev azila v Nemčiji. Vse, kar si trenutno želimo, je, da se nam prizna azil in da lahko živimo v miru, brez vsakodnevnih groženj Talibanov, brez vojne. Želim si, da ima moj otrok prihodnost, da lahko postane zdravnik ali bančnik in da bo imel lepo življenje. (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Želim si mirno življenje. Jaz sem v Sloveniji že več kot leto in pol. Svoje družine nisem videl že dve leti. Vse, kar si želim, je ostati v Sloveniji in imeti svojo družino poleg sebe. Slovenija je zelo lepa, ljudje so prijazni, slovenščino se rad učim. Tukaj se vidim s svojo družino. Rad bi,

³⁰ V okviru premestitve bo Slovenija sprejela osebe iz držav, za katere po podatkih na ravni EU delež ugodno rešenih prošelj za mednarodno zaščito med vsemi odločitvami znaša vsaj 75 %. Te osebe še nimajo priznanega statusa mednarodne zaščite. Po premestitvi bodo v Sloveniji vložile prošnjo za mednarodno zaščito, ki bo obravnavana po slovenski zakonodaji (MNZ, 2016).

³¹ V okviru trajne preselitve so prednostne regije, določene na ravni EU: Severna Afrika in Srednji vzhod (MNZ, 2016).

da mi dovolijo ostati v Sloveniji, da dobim azil in da sem pride moja družina, da z ženo dobiva službo in otrokom omogočiva lepo življenje. (Oseba D, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

»... najprej bi imel rad dovoljenje, da si tukaj ustvarim življenje. Samo na to lahko trenutno mislim.« (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Pri vseh intervjuvancih je jasno zaznati želje in aktivnosti po integraciji v novo družbo. Želijo si dokončati študij, ki so ga začeli v matični državi, se zaposliti v svojem poklicu in imeti svoje stanovanje ter živeti človeku dostojno življenje.

4.2 Pravni status

Štirje intervjuvanci so trenutni prosilci za azil v Sloveniji. Nihče od njih nima priznane pravice do mednarodne zaščite. Dvema so zavrnila pravico do mednarodne zaščite.³²

»... Da, sem zaprosil za azil. Dobil sem negativen odgovor, vsi so mi govorili, naj ne skrbim, da je to šele prva zavrnitev. Mene pa zelo skrbi, saj bi rad ostal v Sloveniji. Zdaj čakam na drugi odgovor sodišča.« (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Eden je na sodišče³³ vložil tožbo zoper Ministrstvo za notranje zadeve, drugega pa bodo zaradi Dublinske uredbe deportirali na Hrvaško.

Da, bil sem zaprosil za azil, vendar so me zavrnil. Sodišče pravi, da me ne bodo obravnavali kot prosilca za azil, da me bodo deportirali na Hrvaško zaradi Dublinske uredbe. Ampak jaz ne želim na Hrvaško. Jaz želim ostati v Sloveniji, tukaj imam prijatelje in se učim slovenščino. Zdaj ne vem, kaj bo z mano. Strah me je, da bodo samo prišli pome sem na Kotnikovo in me odpeljali na Hrvaško, od tam pa nazaj v Sirijo. Vsi moji prijatelji iz Sirije lahko ostanejo v Sloveniji, zakaj ne morem jaz? (Oseba D, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Praksa, kot jo opisuje intervjuvanec D, kaže, da so prosilcem za azil postopki nejasni, da se v njih ne znajdejo oziroma nimajo dovolj informacij, kaj se dogaja z njihovimi življenji.

Najpomembnejše pri sprejetju Uredbe št. 343/2003³⁴ (Dublinska uredba) je, zagotovitev, da je

³² Mednarodna zaščita v Republiki Sloveniji pomen, da oseba dobi status begunca, ki se prizna kadar osebi grozi nevarnost preganjanja zaradi rase, vere, narodne pripadnosti itd., in status subsidiarne zaščite, ki se prizna tistemu, ki ne izpolnjuje pogojev za status begunca vendar obstaja nevarnost zanj v primeru deportacije v domovino (Zakon o mednarodni zaščiti – ZMZ- I, 2017).

³³ Zoper odločbe in sklepe, izdane v postopku mednarodne zaščite, ni pritožbe; može je upravni spor, ki se sproži z vložitvijo tožbe zoper MNZ in o katerem odloča Upravno sodišče republike Slovenije (Pravno-informacijski center nevladnih organizacij).

³⁴ Uredba Sveta št. 343/2003 z dne 18. februarja 2003 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države

le ena država članica pristojna za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito in čimprejšnjo ugotovitev katera je ta država, ki je odgovorna ter preprečevanje zlorab v azilnih postopkih (npr. vlaganje več vlog za mednarodno zaščito). Možna je tudi alokacija pristojnosti med državami članicami³⁵ (Ngalikpima in Hennessy, 2013).

Dublinski sistem dostikrat v nobeni državi članici ni obravnaval prošenj za mednarodno zaščito nekaterih prosilcev, kar je imelo za posledico ločevanj družin in pridržanj prosilcev (Ngalikpima in Hennessy, 2013). Med drugim je tudi Dublinska uredba protislovnna solidarnosti ker se odgovornost obravnave prošenj prelaga na obmejne države članice (prav tam). Skupni evropski azilni sistem je za prosilce igra na srečo saj se pogoji za podelitev mednarodne zaščite razlikujejo v vsaki državi (prav tam).

Ostali trije intervjuvanci še vedno čakajo na odločitev³⁶ o podelitvi azila.

»Da, zaprosil sem za azil in še vedno čakam na odgovor.« (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Da, smo zaprosili za azil in še vedno čakamo. Strah nas je zavrnitve, saj vsi govorijo, da Afganistanci redko dobijo azil, saj imajo Afganistan za varno državo. Včasih ne morem spati zaradi skrbi in negotovosti naše usode. Radi bi ostali tukaj v Sloveniji, na varnem.« (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Da, smo zaprosili za azil in še vedno čakamo. Ampak imamo slab občutek glede azila, saj krožijo govorice, da Afganistanci nikoli ne dobijo azila v Sloveniji. Upamo, da to ni čisto res in da bodo razumeli, da je Afganistan nevarna država. Če nas deportirajo nazaj v Afganistan, nas deportirajo nazaj v smrt.« (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Med njimi sta dva Afganistanca, ki se zaradi govoric o tem, da Afganistanci v Sloveniji skoraj nikoli ne dobijo priznanega azila, zelo bojita, da ju bodo deportirani nazaj v matično državo.

članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, ki jo v eni od držav članic vložijo državljani tretje države.

³⁵ Pri alokaciji je za obravnavo najprej odgovorna država, v kateri ima prosilec družinskega člana, ki ima status begunca ali je v postopku pridobitve statusa, nato sledi država, ki je prosilcu dovolila bivanje v njej. Če teh okoliščin ni, potem je odgovorna tista država v katero je prvo vstopil oziroma podal prošnjo za mednarodno zaščito (Ngalikpima in Hennessy, 2013, str. 14–15).

³⁶ Pristojni organ v postopku odloči v najkrajšem možnem času. Za redno postopek je določena časovna omejitev 6 mesecev od vložitve prošnje, za pospešeni postopek pa dva meseca (Zakona o mednarodni zaščiti – ZMZ-I, 2017, 47. člen).

V letu 2017 je šestnajst nevladnih organizacij poslalo javno pismo na MNZ v katerem so opozarjali, da je bilo v letu 2016 podanih 416 prošelj prosilcev, ki prihajajo iz Afganistana od katerih je bilo izdano devet zavrnjenih prošelj. Status mednarodne zaščite so podelili le dvanajstim mladoletnikom brez spremstva (Zabukovec 2017). Poudarili so tudi, da Afganistan ostaja nevarna država za svoje prebivalce in da je razlog za tako malo podelitev statusa mednarodne zaščite sporni dogovor med EU in Afganistanom iz leta 2016 (prav tam).

Na slovenskem ministrstvu za notranje zadeve imajo svoje interpretacije in se ne strinjajo z trditvami v pismu, saj naj bi bilo po njihovem mnenju kar tretjina vseh obravnavanih prošelj pozitivno razrešenih. Navajajo, da so od 419 afganistanskih prošelj za mednarodno zaščito obravnavali 38, od tega so štirinajstim podelili status. Vendar moramo dodati, da so bili vsi mladoletniki brez spremstva, celo ena družina je dobila zavrnjeno prošnjo. Razlog za zavrnjene prošelje navajajo neizpolnjevanje pogojev, ki se najpogosteje kaže v povezavi z pomanjkanjem dokumentov, ki dokazujejo identiteto in povezavo prosilca z izvorno državo (Zabukovec, 2017), vendar pri tem ne upoštevajo, da večina prosilcev Hazarjev, ki so preganjani s strani talibanov in v svoji izvorni državi ne morejo dobiti veljavnih dokumentov zaradi preganjanja.

Med odgovori o pravnem statusu so trije intervjuvanci poudarili strah pred negotovostjo svoje usode in izrazili stisko zaradi večmesečnega čakanja na odobritev ali zavrnitev azila.

»... Tukaj sem že več kot 15 mesecev. Čakanje me ubija, saj me je strah, da me bodo zopet zavrnili zaradi dublinske uredbe ... Moji starši so ostali v Siriji, ves denar za pot so mi dali iz svojih prihrankov ... Strah me, je da bo šlo vse v nič, da me bojo deportirali nazaj v Sirijo ali Grčijo.« (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

»... Strah nas je zavrnitve, saj vsi govorijo, da Afganistanci redko dobijo azil, saj imajo Afganistan za varno državo. Včasih ne morem spati zaradi skrbi in negotovosti naše usode.« (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»... Zdaj ne vem, kaj bo z mano. Strah me je, da bodo samo prišli pome sem na Kotnikovo in me odpeljali na Hrvaško, od tam pa nazaj v Sirijo.« (Oseba D, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Flaker (1998) meni, da bivanje v zavodu škoduje človeku saj institucionalizacija človeku pripíše identiteto varovanca in ga spremeni v predmet obdelave zaradi neosebnihih procedur obravnave. Ta vidik je pomemben tudi pri obravnavi prosilcev za mednarodno zaščito v Sloveniji.

4.3 Bivalni pogoji

Vsi intervjuvanci trenutno bivajo v azilnem domu. Po 80. členu Zakona o mednarodni zaščiti Vlada Republike ustanovi azilni dom za nastanitev prosilcev za mednarodno zaščito katerega upravlja Urad. V primeru povečanega števila prosilcev, ki presega nastanitvene kapacitete azilnega doma, lahko Vlada ustanovi izpostave azilnega doma (Zakon o mednarodni zaščiti – ZMZ-1, 2017).

Po Goffmanu (1991) lahko azilni dom uvrstimo med totalne ustanove, v katerem se formalno vodi življenje ljudi ki v njem živijo in delajo daljše obdobje in so ločeno od večinskega prebivalstva ter si delijo ta prostor z ljudmi, ki so v podobni situaciji.

Azilni dom se sicer razlikuje od Goffmanovega idealnega tipa totalne ustanove saj ne zajema vsega časa svojih prebivalcev (razen oddelka za omejitev gibanja).³⁷ Omogoča delo, ki je po navadi v obliki vzdrževanja objekta in okolice, rekreacijo in v njem je poskrbljeno za hrano, obleko in šolanje otrok. Preostale stvari so prepuščene prebivalcem, kar pomeni, da azilni dom ni tipična totalna ustanova.

Nastanitveni oddelki³⁸ v azilnem domu v Sloveniji so naslednji: oddelek za mladoletnike brez spremstva, ženski oddelek, moški oddelek, oddelek za osebe s posebnimi potrebami, oddelek za družine in oddelek za omejitev gibanja (MNZ, 2011). V sobah prosilcev v skladu s petim odstavkom 6. člena Pravilnika o pravicah prosilcev za mednarodno zaščito poleg postelje pripadajo še omara, stol in »ustrezen del mize«. Sobe so majhne in pogosto primanjkuje zasebnosti kar lahko privede do prepиров med stanovalci (Matičič in Živkovič, 2017). Prebivalcem azilnega doma je omogočena tudi souporaba čajne kuhinje, sanitarnih prostorov in ročne pralnice. Na vsakem oddelku je tudi skupni prostor za druženje in gledanje televizije ter večnamenski prostor, namenjen raznim dejavnostim³⁹ (Oven, 2010, str. 85).

³⁷ Omejitev gibanja v primeru dvoma identitete prosilca in ogrožanja varnosti države (Zakon o mednarodni zaščiti – ZMZ-1, 2017, 84. člen).

³⁸ Prosilec je nastanjen na ustreznem oddelku azilnega doma, pri se upošteva njegova starost, spol in morebitne posebne potrebe (Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic prosilcem za mednarodno zaščito, 2017, 9. člen).

³⁹ Dejavnosti potekajo od 7.30 do 21.30. Med 22.00 in 6.00 je čas za nočni mir in počitek. V tem času niso dovoljene dejavnosti, ki motijo nočni mir in počitek (Uredba o hišnem redu azilnega doma, 2017, 6. člen).

Na vprašanje o tem, kakšni so njihovi bivalnih pogoji, sem pri odgovorih opazila, da družina m veliko pomeni zasebnost, saj sta intervjuvanca B in C, ki imata tudi otroke in ženo, povedala ravno to, da jim je pomembno, da imajo svojo sobo.

»Trenutno živimo v azilnem domu v Logatcu. Imamo svojo sobo. Najina otroka sta se dobro prilagodila življenju tukaj. Všeč mi je, da imamo svojo sobo, da imamo zasebnost. Imamo skupno kuhinjo in sanitarije z drugimi prosilci za azil. Imamo tudi poseben prostor za druženje. Tam ponavadi potekajo delavnice za nas ali otroke in družabni dogodki.« (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Živimo v azilnem domu v Logatcu. Imamo svojo sobo. Lepo je imeti svojo sobo, če imaš otroka. Imamo skupno kuhinjo in prostor za druženje. Tam so ponavadi kakšne delavnice za otroke ali odrasle. Zaenkrat smo zadovoljni. Upamo, da bomo dobili azil, da bomo šli potem lahko v svoje stanovanje. Z možem si zelo želiva imeti normalno življenje in svoje stanovanje.« (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Vendar ostati v eni sobi ni njihov cilj, nekoč v prihodnosti si želijo svoje stanovanje, da bodo lahko otrokom ponudili boljše pogoje življenja.

»Trenutno živim v azilnem domu v Ljubljani. V redu je, imamo sobo, ki si jo delimo. Imam streho nad glavo, to je pomembno. Hrano imamo preskrbljeno. Dostikrat kosilo jem tudi v Rogu. Nekega dne si želim imeti svoje stanovanje v Ljubljani.« (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Trenutno živim v azilnem domu v Ljubljani. Sobo si delim s prosilci za azil. Z ostalimi stanovalci imamo skupno kuhinjo in stranišče. Je v redu, sem zadovoljen. Tudi z ostalimi, ki živijo v azilnem domu, se razumem dobro, si pomagamo med sabo.« (Oseba D, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

»Trenutno živim v azilnem domu na Kotnikovi v Ljubljani. Tu je v redu, imam tudi sostanovalec, s katerim se dobro razumemo. Hrana je v redu, imam streho nad glavo. Vendar jaz tu samo prespim, ne morem biti tukaj. Potem samo tuhtam in tuhtam o vsem. Zato grem ven, rabim družbo.« (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Intervjuvanci A, D in E nimajo žene ali otrok in si sobo delijo z ostalimi prosilci za azil in se nad tem ne pritožujejo. Pomembno jim je, da imajo nastanitev in hrano. Vsi si nekoč želijo boljše in dostojnejše življenje.

Po 11. členu Uredbe o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic prosilcem za mednarodno zaščito (2017) se prosilcu lahko odobri razselitev tudi na zasebni naslov vendar je prej potrebno ugotoviti ustreznost pogojev za bivanje. Ogled stanovanja se fotografsko dokumentira in se o njem pripravi poročilo. Stanovanje mora prosilcu zagotavljati minimalne bivalne⁴⁰ in minimalne higienske⁴¹ standarde.

Težavo prosilcem za azil pri iskanju nastanitev povzroča strah najemodajalcev pred neplačevanjem najemnin (Hočevnar, 2017) čeprav jim je po 17. členu Uredbe o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic prosilcem za mednarodno zaščito (2017) pripada finančna pomoč⁴² če živijo v zasebni nastanitvi in nimajo lastnih sredstev za preživetje. Vendar tudi zakonska ureditev ni dovolj prepričljiva za najemodajalce pri oddajanju stanovanj prosilcem.

Treba je tudi omeniti, da se prosilci za azil pri iskanju zasebnih nastanitev ne soočajo le s finančno težavo, temveč tudi s predsodki najemodajalcev. Irena Zajc, predsednica Društva za razvoj in povezovanje družbenih ved in kultur Odnos, v intervjuju za časopis Delo pravi, da se prosilci pri iskanju stanovanja soočajo predvsem z predsodki najemodajalcev glede rase in vere prosilcev (Hočevnar, 2016).

4.4 Dostop do trga dela in finančne pomoči

Štirje intervjuvanci so izjavili, da nimajo dostopa do trga dela, saj so v postopku za pridobitev azila, čeprav ima po 87. členu Zakona o mednarodni zaščiti prosilec za azil pravico do poklicnega usposabljanja in prostega dostopa na trg dela devet mesecev po vložitvi prošnje, če mu v tem času ni bila vročena odločitev o priznanju mednarodne zaščite in za to zamudo ni kriv prosilec (Zakon o mednarodni zaščiti – ZMZ-1, 2017).

⁴⁰ Minimalni bivalni standardi so: pokrila tla oblogo, izolirane stene in strop, vrata in okna morajo tesniti in se odpirati, zračenje in ogrevanje prostora, požarni normativi, osvetlitev (naravno in električno) in v enem prostoru lahko biva največ šest odraslih oseb (Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic prosilcem za mednarodno zaščito, 2017, 11. člen).

⁴¹ Minimalni higienski standardi so stranišče s straniščno školjko z urejenim splakovanjem, univalnik ter prha z mrzlo in toplo vodo (Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic prosilcem za mednarodno zaščito, 2017, 11. člen).

⁴² Višina zneska je določena s predpisi, ki urejajo socialnovarstvene prejemke (Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic prosilcem za mednarodno zaščito, 2017, 20. člen).

»Ne, kot prosilec za azil nimam. Moram počakati, da bom dobil azil in vse potrebne papirje, potem bom lahko začel iskati službo ... « (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Ne, nimamo. Rekli so nam, da kot prosilci za azil ne moremo delati. Moramo počakati na odobritev azila, da dobimo delovno dovoljenje ... « (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Ne. Pravijo, da moramo upoštevati zakon in čakati na odločbo o azilu. Kot prosilci za azil ne smemo delati ... « (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Ne, nimam. Dovoljenje za delo dobim, ko bom imel priznano pravico do azila. Vsaj tako so mi rekli ... « (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Ravno tako so tudi izjavili, da nimajo nobene finančne podpore, razen žepnine⁴³ v znesku 18 evrov, ki jo dobivajo od države.

»Dobim mesečno žepnino v višini 18 evrov. Vse ostalo, kot so obleke, higienski pripomočki, nam priskrbijo v azilnem domu.« (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Dobivamo mesečno žepnino v višini 18 evrov ... « (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Dobivamo 18 evrov na mesec. Vse ostale materialne stvari, kot so na primer obleke, dobimo v azilnem domu. Otroku so priskrbljeni učbeniki in zvezki. Hodi v osnovno šolo v Logatcu. V azilnem domu smo zaenkrat preskrbljeni. Lepo poskrbijo za nas.« (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Dobim mesečno žepnino v višini 18 evrov. To mi zadostuje, da lahko pokličem domov starše, da jih slišim, če so v redu in če so še živi. Drugače dobimo obleke, včasih nove, včasih rabljene ... dobimo tudi higienske pripomočke. Tiste osnovne materialne stvari nam priskrbijo v azilnem domu. Tudi hrano imamo tu zagotovljeno. Za zdaj sem zadovoljen.« (Oseba E)

Intervjuvancev D je povedal, da nima dostopa do trga dela: »Ne, nimam ... « in ravno tako ne dobiva finančne podpore ali žepnine: »Ne,« saj je sodišče v njegovem primeru odločilo, da ga ne bodo obravnavali kot prosilca za mednarodno zaščito v Sloveniji zaradi Dublinske uredbe in da bo deportiran na Hrvaško, kjer bo lahko zaprosil za azil.

⁴³ Prosilec, ki nima lastnih sredstev za preživljanje, je upravičen do žepnine v višini 18e. Če gre za mladoletnika se žepnina izplačuje staršem ali zakonitem zastopniku (Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic prosilcem za mednarodno zaščito, 2017, 26. člen).

Prosilci za mednarodno zaščito niso upravičeni do finančne pomoči, saj so nastanjeni v azilnem domu. Po 79. členu Zakona o mednarodni zaščiti imajo pravico do materialne oskrbe, ki obsega: nastanitev,⁴⁴ prehrano,⁴⁵ obleko, obutev in higienske potrebščine. Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic prosilcem za mednarodno zaščito (2017, 15. člen) določa, da urad prosilcu ob nastanitvi zagotovijo higienske potrebščine in posteljnina. V primeru, da nima ustreznih oblačil in obutve se mu zagotovijo tudi ustrezna oblačila in obutev. Čeprav so prosilci za azil preskrbljeni s hrano, obleko in higienskimi potrebščinami, so vsi intervjuvanci izrazili željo po delu in služenju lastnega dohodka, kar bi jim prineslo večjo samostojnost. Ravno tako ne smemo zanemariti dejstva, da je delo zelo pomemben dejavnik pri ohranjanju identitete in občutka koristnosti ter širjenju socialne mreže posameznika.

»... To ni dovolj niti za igrače otrokom. Saj ne, da pričakujem denar od države, rad bi šel delat in zaslužil denar za svojo družino, da lahko svojim otrokom privoščim dostojno življenje, vendar ne morem, saj še vedno nimamo odločbe o azilu.« (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»... Moj mož bi zelo rad delal. Kar koli, samo da dela. Sedenje in čakanje je zelo naporno zanj. Rad bi bil koristen. Tudi jaz bi rada delala v trgovini, da bi zaslužila nekaj denarja. Tako bi lahko tudi spoznala prijateljice.« (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»... Jaz niti ne želim finančne podpore. Jaz želim delati. Jaz sem zdrav moški, imam noge in roke, znam delati vse. Jaz bi rad delal in zaslužil denar.« (Oseba D, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Imam brezplačno brivnico, s katero pomagam svojim prijateljem, ki so tudi begunci, in jim uredim brado in lase. Veste, v Siriji je brivnica druženje s prijatelji. Tukaj težko spoznaš nove prijatelje v azilnem domu. Zdaj veliko prijateljev pride na striženje in se pogovarjamo. V Siriji sem delal razna dela, bil sem avtomehaničar, brivec, pomagal sem pri gradnji hiš. Bil sem zelo deloven človek. Tudi zdaj sem. Rabim delo. Moram nekaj delati. Brezdelje me ubija. (Oseba D, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

MNZ prosilcem za azil po omenjenih⁴⁶ devetih mesecih izda potrdilo, na osnovi katerega jim je omogočen dostop do trga dela, ne da bi za to potrebovali dodatno delovno dovoljenje. Skladno z 82. členom Zakona o mednarodni zaščiti in Pravilnikom o pravicah prosilcev za

⁴⁴ V prostorih azilnega doma.

⁴⁵ Prosilcu, ki je nastanjen v azilnem domu, se zagotovi pravica do treh obrokov dnevno. Otroci, stari do 15 let, ki bivajo v azilnem domu, imajo pravico do dopoldanske in popoldanske malice (Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic prosilcem za mednarodno zaščito, 2017, 14. člen).

⁴⁶ glej stran 74-75.

mednarodno zaščito lahko opravljajo vzdrževalna dela (čiščenje, pleskanje, seljenje pohištva) in za to prejmejo simbolično plačilo (glej Tabelo 4.1) (IOM Slovenija, 2017).

Tabela 4.1: Vrste dela za prosilce za azil za mednarodno zaščito in urne postavke

Vrsta dela	Urna postavka
Lahko fizično delo	2,5 EUR
Težko fizično delo	3,5 EUR
Strokovno tehnično delo	3 EUR
Pomoč pri komunikaciji	4 EUR

Vir: IOM Slovenija (2017, str. 13).

4.5 Dostop do izobraževanja in zdravstva

Štirje intervjuvanci obiskujejo tečaj slovenščine, vendar se nihče od njih ne udeležuje kakršnega koli drugega izobraževalnega programa. Izkazali so zanimanje za učenje slovenskega jezika ter željo po čimprejšnjem znanju jezika.

»... Drugače imamo organiziran tečaj slovenščine za prosilce za azil in tega nikoli ne izpustim. Želim se čim prej naučiti slovensko, da bom lahko delal.« (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»... Tukaj se učiva slovenščino. Je zelo težek jezik, vendar nama gre kar dobro z učenjem.« (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»... Jaz se učim slovenščino. Vsak teden hodim na tečaj slovenščine. Zelo rad se učim slovenščino.« (Oseba D, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

»Imamo organiziran tečaj slovenskega jezika.« (Oseba E, 28. avgust)

MNZ omogoča, da se prosilci za azil naučijo latinice in osnov slovenščine tako, da izbere izvajalce za projekte opismenjevanja na javnih razpisih. Eden od teh izvajalcev je Zavod Ceneta Štuparja, ki že od leta 2009 skrbi za učenje slovenščine prosilcev v azilnem domu.

Dva intervjuvanca, ki imata otroke, ki so vključeni v osnovnošolsko izobraževanje v Sloveniji, si želita, da pridobijo azil, da bi imeli otroci tudi možnost srednješolskega in višješolskega izobraževanja v Sloveniji.

Midva z ženo imava dokončano šolo v Afganistanu. Žena je šivilja, jaz pa sem avtomehaničar. Celo življenje sva delala, navajena sva delati. Tukaj v azilnem domu nama je zelo hudo, ker ne moreva delati. Celodnevno čakanje na našo usodo je težko. Midva bi zelo rada delala, kar koli bi delala za začetek. Upava, da bova lahko nekega dne delala v svojem poklicu, da se bova zmogla toliko vključiti v družbo, da bova del te družbe. Rad bi videl, da bi imela z ženo dobro plačo, da bi lahko poskrbela za najina otroka, kot si zaslužita. Najina otroka hodita v osnovno šolo tukaj v Logatcu. V šoli jima gre dobro, hitro se uči slovenščine. Upam, da dobimo azil, da bosta otroka lahko končala šolanje v Sloveniji in imela možnost študirati tukaj. (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Najin otrok ima možnost šolanja tukaj. V šoli se je lepo vklopil. Tudi učiteljica mu daje same pohvale. Pridno se uči slovensko. Upam, da dobimo azil, da bo lahko otrok nadaljeval šolanje tukaj. Ne vem, če bi bilo dobro za nas, če bi se morali spet seliti. Midva z možem nisva razmišljala o šolanju. V Afganistanu sem končala srednjo šolo, potem sem se poročila in sem bila gospodinja. Mož je zelo vešč mizar. V Afganistanu je zelo rad delal z lesom; to je bil dokaj dobičkonosen posel. (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Pravice otrok prosilcev za mednarodno zaščito do izobraževanja ureja 88. člen Zakona o mednarodni zaščiti (ZMZ-1, 2017), ki določa, da se otrokom/mladoletnim prosilcem najkasneje v treh mesecih od dneva vložitve prošnje zagotovi osnovnošolsko /srednješolsko izobraževanje pod enakimi pogoji ki veljajo za državljane. Pravice otrok, katerih starši ne morejo finančno podpreti šolanja ureja Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic prosilcem za mednarodno zaščito (2017), ki določa, da je otrokom potrebno zagotoviti vse učne pripomočke za šolo (na primer delovni zvezki, zvezki, copati, barvice, risalni pribor, ekskurzije, kulturni, naravoslovni, športni in tehnični dnevi) ravno tako se zagotovi tudi plačilo javnega prevoza do šole in prehrane v šoli.

Eden od intervjuvancev ni dokončal študija v Siriji in bi ga rad dokončal v Sloveniji, vendar šele potem, ko bo imel priznано pravico do mednarodne zaščite, saj mu čakanje na odobritev azila predstavlja veliko breme in stisko.

»Rad bi dobil dokumente oziroma azil v Sloveniji, da bi lahko tukaj dokončal študij, ki sem ga začel v Siriji. Študiral sem na elektro fakulteti. Rad bi ponovno vpisal v študij v Sloveniji, vendar čakam na papirje. Rad bi najprej imel dovoljenje, da si tukaj ustvarim življenje. Samo na to lahko trenutno mislim.« (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Intervjuvanec A ni seznanjen, ali bi se lahko v Sloveniji vpisal v redni študij. Njegova želja je, da bi se dovolj dobro naučil slovenskega jezika, da bi se lahko zaposlil v svojem poklicu.

»Ne vem, če bi se lahko v Sloveniji vpisal v redni študij, glede na to, da sem star že 30 let. Jaz sem magistriral iz ekonomije v Siriji in sem delal kot ekonomist v banki. Tukaj bi si želel naučiti dovolj dobro slovenski jezik, da bi se zopet lahko zaposlil kot ekonomist in delal to, kar sem v Siriji.« (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Zakon o mednarodni zaščiti (ZMZ-1, 2017) v 88. členu določa, da se prosilec omogoči dostop do višješolskega,⁴⁷ visokošolskega⁴⁸ in izobraževanja odraslih pod enakimi pogoji, ki veljajo za državljane Republike Slovenije.

Pri vprašanju o dostopnosti do zdravstvenih storitev so štirje intervjuvanci odgovorili, da vedo, da imajo dostop do zdravstvenih storitev.

»Da, rekli so nam, da imamo pravico do nujne zdravstvene pomoči, če huje zbolimo ali se poškodujemo. Hvala bogu sem zdrav in nisem še potreboval zdravniške pomoči.« (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Povedali so nam, da imamo, če bi kdor koli zbolel, pravico do zdravnika. Do zdaj ni bilo težav. Otroka so pregledali zdravniki ob prihodu v Slovenijo. Vsi smo bili do zdaj v redu z zdravjem in upamo, da tako tudi ostane.« (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Da, mislim, da imamo. Mož je bil po prihodu v Slovenijo bolan, imel je vročino in so mu priskrbeli zdravnika in zdravila. Od takrat ni nihče od nas zbolel in upam, da tudi ne bo. Mislim, da bi nam, če bi bilo karkoli narobe s kom od nas, priskrbeli zdravnika in zdravila.« (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Da. So nam rekli, da če bomo potrebovali zdravnika zaradi bolezni, da ga bomo dobili. Vendar moja glava ni v redu. Jaz ne spim ponoči. Strah me je, kaj bo z mano. Jaz ne spim že dve leti, odkar moje družine ni poleg mene. Strah me je, da me bodo deportirali na Hrvaško ali v Sirijo.« (Oseba D, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Intervjuvanec E ni bil povsem prepričan, ali mu pripada zdravljenje.

»Ne vem, nisem bil še bolan (smeh), hvala bogu. Mislim, da če bi zbolel ali bi bilo kaj narobe z mano, da bi mi priskrbeli zdravnika.« (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Težave pri dostopu do zdravnika je v tem, da zdravstveni delavci razmišljajo v okvirju slovenskega sistema za zdravstvo torej predvsem na to kdo v tem primeru plača zdravstveno storitev (Liberšar, 2017).

⁴⁷ V višješolski študij se lahko vpiše, kdor je opravil splošno ali poklicno maturo (Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o višjem strokovnem izobraževanju – ZVSI-A, 2013, 29. člen).

⁴⁸ V visokošolski študij prve stopnje se lahko vpiše, kdor je opravil maturo (Zakona o visokem šolstvu, 2016, 38. člen).

Liberšar (2017) tudi meni, da so velika ovira pri ureditvi zdravstvenega zavarovanja prosilcev dolgotrajni azilni postopki tekom katerih jim pripada samo nujna zdravstvena pomoč kot je to določeno v 86. členu Zakona o mednarodni zaščiti in katera obsega nujne medicinske pomoči, nujnega reševalnega prevoza po odločitvi zdravnika, nujne zobozdravstvene pomoči in nujnega zdravljenja,⁴⁹ ko to določi zdravnik, ki bolnika obravnava (Zakon o mednarodni zaščiti – ZMZ-I, 2017).

Negativna plat nujne zdravstvene pomoči je v tem, da o njej odloča zdravnik in jo lahko tudi zavrne ali pa o njej odloči naknadno kar prinaša tveganje, da bo odločil, da ni bila nujna in bo bolnik moral plačati storitev (Liberšar, 2017). Izjema so mladoletniki in tisti, ki se šolajo do dopoljenega 26. leta starosti saj imajo enake pravice kot otroci državljanov.

4.6 Socialna vključenost in družbena izključenost beguncev

Razlika med socialno vključenostjo in družbeno izključenostjo je v tem, da se družbena izključenost nanaša na vse vidike družbenega življenja medtem ko se socialna izključenost nanaša predvsem na vidike, ki so povezani z doseganjem družbene pravičnosti (Trbanc, Javornik in Kersnik, 2006). Družbena izključenost je torej širši pogled in vključuje tudi socialno izključenost, pri kateri večina raziskovalcev ugotavlja pomembnost vključevanja tako v družbenem in političnem življenju kot v socialnih omrežjih (prav tam).

Bešter (2007) meni, da se socialna integracija nanaša na prostovoljne neformalne socialne stike, ki jih posameznik vzpostavlja s svojo okolico. Najlažje socialno integracijo opazujemo preko prijateljskih in intimnih vezi v šoli, na delovnem mestu ter v prostem času. Kadar so ti stiki omejeni le na eno etnično skupino, govorimo o šibki socialni integraciji (Jazbec, 2012, v Medica in drugi, 2010, str. 216). Za vključevanje migrantskih skupin je predvsem pomemben premostitveni socialni kapital, ki jim omogoča stik z večinsko družbo. Lin (2001) piše, da je socialni kapital »sredstvo, umeščeno v družbena omrežja«. Fiel (2008, str. 3) pravi, da so članstvo v omrežjih in skupne vrednote bistvo koncepta socialnega kapitala.

Dragoš (2004) meni, da je socialni kapital pomembna socialna blaginja in jo sestavljajo raznovrstni koncepti, ki se nanašajo na socialno izključenost, družbeno neenakost in

⁴⁹ Obsega ohranitev življenjsko pomembnih funkcij, preprečitev izkrvavitve in nenadnega poslabšanja zdravstvenega stanja, ki bi lahko ogrozilo življenje (Zakon o mednarodni zaščiti – ZMZ-I, 2017).

posameznikovo umeščenost v socialna omrežja.

Pri odgovorih na vprašanje o preživljanju prostega časa razberem, da prosilci prosti čas preživljajo na podoben način, npr. z branjem knjig in sprehodi. Štirje intervjuvanci se v večini družijo samo s preostalimi prosilci za azil in osebjem (prostovoljci) v azilnem domu, torej lahko rečemo, da imajo šibko socialno mrežo, saj njihovi odnosi večinoma temeljijo le na stikih znotraj ene etnične skupine.

»Prosti čas preživljam na sprehodih. Včasih gremo v center Ljubljane na sprehod. Ljubljana je zelo lepa. Veliko berem, tako se poskušam čim prej naučiti slovenščine. Rad se pogovarjam z ostalimi ljudmi v azilnem domu, tudi s prostovoljci. Velikokrat grem v Rog, kjer se družimo in organiziramo dogodke, ali pa dan preživim na morju kot danes (smeh).« (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Prosti čas preživljam tako, da berem knjige, grem na sprehod po Ljubljani, dostikrat grem v Rog, kamor prihaja veliko beguncev, ki čakajo na azil, in se tam družimo. Hodim tudi na tečaj slovenščine in na delavnice, ki jih organizirajo v azilnem domu.« (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Intervjuvanec D ima tudi svojo brivnico v Rogu in prosti čas preživlja tako, da nudi brezplačno striženje in britje ljudem. To mu veliko pomeni, saj je tako v stiku z družbo in si zamoti misli.

»Zdaj strižem prijatelje iz azilnega doma. V Rog grem vsak dan. Tam se družimo. Ljudje tam so prijetni, delimo si stisko. Rabim družbo okoli sebe, da mi zamoti misli. Moje misli so pri moji družini, samo še na to mislim. Rad bi, da so tukaj. Razmišljam, kaj bo z mano, kaj bodo z mano naredili. Na nič drugega ne morem misliti.« (Oseba D, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Intervjuvanca B in C, ki imata tudi družino, prosti čas preživljata v druženju s preostalimi družinami, ki so nastanjene v azilnem domu; na delavnicah, ki jih organizirajo v azilnem domu, ter na sprehodih. Intervjuvanec B je potožil, da nimajo denarja in zato tudi ne morejo oditi na kakšen izlet z otroki.

Ponavadi greva z ženo na sprehod ali pa kaj ustvarjamo skupaj z ostalimi sstanovalci. Jaz sem rad tudi sam v sobi, razmišljam, kako in kaj bomo delali v prihodnosti. Včasih se me lotijo slabi dnevi in se zaprem v sobo. Ko otroci pridejo iz šole, se z ženo preostanek dneva ukvarjava z njimi. Nekako dnevi postanejo rutina. Vsak dan je isti. Nimamo niti denarja, da bi se večkrat odpravili kam z otroci na izlet. Še dobro, da obstajajo dobri ljudje in organizacije, kot je Second Home, in nas takole odpeljejo na morje za čez dan (se otožno nasmeje). Srečen sem, ko vidim otroke srečne. Že dolgo nista bila tako srečna kot danes v morju. (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Prosti čas preživiva v druženju z drugimi družinami, ki so nastanjene v azilnem domu. Mož rad izdeluje lesene izdelke, v Afganistanu je bil mizar. Otrok hodi v osnovno šolo. Ko pride iz šole, gremo na sprehod tukaj v bližini. Imamo tudi veliko družabnih delavnic, organiziranih v azilnem domu.« (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Socialno omrežje je prostor, ki nam omogoča vključevanje v družbo in če se v tem prostoru ne počutimo sprejetega, to vpliva na občutek družbene izključenosti. (Trbanc in drugi 2006). Pri odgovorih na vprašanje glede vzpostavljanja prijateljskih stikov v Sloveniji je bilo mogoče opaziti, da se štirje intervjuvanci soočajo s socialno izključenostjo, saj težko vzpostavljajo prijateljske odnose z domačim prebivalstvom oziroma nimajo prijateljev izven azilnega doma. Intervjuvanec B meni, da se jih ljudje bojijo, ker so tujci. Njihovo socialno mrežo v večini sestavljajo sstanovalki v azilnem domu, ki so ravno tako prosilci za azil.

»Imam nekaj prijateljev iz Roga. Tam se v redu počutim in so vsi prijazni do mene. Večinoma se prosilci za azil družimo med samo, saj nimamo veliko možnosti spoznati se z domačim prebivalstvom, saj nihče od nas ne dela, ne hodi v šolo ali kaj takega. Tako domačine spoznamo več ali manj v Rogu ali pa na plaži, tako kot tebe (smeh).« (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Prijatelje imamo samo znotraj azilnega doma in Roga. Ti prijatelji so večinoma pribežniki kot mi in nekateri prostovoljci. Težko je sklepati prijateljstva. Ljudi ne moremo ustavljati na cesti in spraševati za prijateljstvo. Poleg tega tudi po našem videzu vidijo, da smo tujci. Žena ima občutek, da jo na ulici čudno gledajo, ker nosi hidjab. Težko bo kdo hotel biti prijatelj z nami. Ne poznajo nas, včasih se nas bojijo. Nimamo nobenih slabih izkušenj s Slovenci, vendar imamo tak občutek, da nas včasih čudno gledajo. Kot na primer tukaj na plaži. Moja žena je zavita, saj jo vidite tam. Ne bo oblekla kopalk, je verna muslimanka in ima drugačne poglede glede slačenja v kopalke. Saj lahko občutite te poglede, ki jo spremljajo, kajne? (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Ne vem, nisem še poskusila vzpostaviti veliko prijateljskih odnosov z domačini. Večinoma sem v azilnem domu in skrbim za otroka. Moj mož je obupan od dolgčasa. V azilnem domu organizirajo veliko družabnih zadev, vendar to ni isto kot normalno življenje, saj me razumete. Z možem imava veliko prijateljev znotraj azilnega doma. Z vsemi, ki bivajo tukaj, se dobro razumeva. Nimam pa nobene lokalne prijateljice, razen zaposlenih v azilnem domu. Nimam nobenih slabih izkušenj z lokalnim prebivalstvom, vendar nisem imela veliko možnosti, da bi spoznala koga izven azilnega doma. (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Nimam veliko slovenskih prijateljev. Imam jih nekaj v Rogu, vendar je večina mojih prijateljev beguncev iz azilnega. Če bi lahko delal ali študiral, bi imel zagotovo več slovenskih prijateljev.« (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Samo intervjuvanec D je poudaril, da nima težav z navezovanjem socialnih stikov z lokalnim prebivalstvom.

»Jaz nimam težav z novimi prijatelji. Tukaj v Ljubljani sem spoznal že veliko dobrih ljudi. Veliko sem jih spoznal v Rogu. Imam prijatelje iz azilnega doma. Tudi nekaj Slovencev imam za prijatelje. Moja slovenščina je vedno boljša in vedno lažje se razumem z domačini.« (Oseba D, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Štirje intervjuvanci poudarjajo dejstvo, da nezmožnost nastopanja na trgu dela posledično povzroča socialno izključenost, saj nimajo možnosti spoznati novih prijateljev med lokalnim prebivalstvom. Menijo, da bi s tem, ko bi imeli možnost zaposlitve oziroma bi bili zaposleni, imeli veliko bolj kakovostno in večjo socialno mrežo, saj bi v službi spoznali nove ljudi, kar bi pripomoglo tudi k hitrejši integraciji v lokalno okolje, poleg tega pa bi imeli lasten dohodek, s katerim bi lahko kdaj odšli na izlet v mesto in ne bi bili tako odrinjeni od družbe. Na ravni EU je socialna izključenost posledica nizkih dohodkov in slabih dostopov do izobraževanja kar povečuje možnost zdrsa v revščino in odriva ljudi na rob družbe in tako posledično ogroža uspeh integracije prisilcev (Trbanc in drugi, 2006).

4.7 Pravice in integracija prisilcev za azil v Sloveniji

Bešter (2007) integracijo pojasnjuje kot skupek kompleksnih in dinamičnih procesov na raznih življenjskih področjih. Podobno definicijo podaja Schibel (2002, v Cheung in Phillimore, 2013), ki pravi, da je integracija večdimenzionalen proces med priseljencem in večinsko družbo. UNHCR-jeva definicija ravno tako poudarja dvosmernost in dinamičnost procesa integracije, ki temelji na sprejemanju beguncev z njihovo kulturo in razlikami vred in kot tak kompleksen proces se tudi nikoli zares ne zaključi (Exom conclusion no.104, b.d.).

Odgovori na vprašanje, kako razumejo integracijo v slovensko družbo, so pokazali, da si prisilci za azil želijo čim prej integrirati v družbo, spoznati državo, lokalno prebivalstvo, se naučiti jezika, dobiti službo in postati del nje. Ocenjujejo, da je integracija v lokalno družbo zelo pomembna, saj se s tem širi tudi njihova socialna mreža.

»Mislim, da je integracija v lokalno družbo zelo pomembna zato, da tudi mi razširimo svojo socialno mrežo in se lažje naučimo navad domačinov in slovenske kulture.« (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»To razumem tako, da človek, ki pride v drugo državo, dela in poskrbi za svojo družino, da ni odvisen od države in drugih ljudi. Da z delom pridobi tudi prijatelje, spozna nove sodelavce in

nova spoznanja o kulturi države in njenih prebivalcev ... Človek se ne more integrirati v slovensko družbo, če sedi v azilnem domu eno leto in ne dela nič, razen da čaka na azil.« (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Mislím, da bi morali biti postopki za azil malo hitrejši. To čakanje ni dobro za naše psihično stanje. Ne vemo, ali bomo lahko ostali tukaj ali pa nas bodo vrnili v Afganistan. Nekako nas to zelo bremeni. Včasih mož več dni ne pride iz sobe, samo razmišlja, kaj bo z nami ... Bilo bi lepo, če bi lahko delali, tudi če bi dobili zelo malo denarja za delo, ampak bi vsaj delali in vsak dan bi bili obkroženi z drugimi ljudmi v službi. Tukaj v azilnem domu se dnevi vlečejo in postajajo neznosna rutina. Če bi hodili v službo, bi lažje spoznali Slovence in njihovo kulturo. (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Mislím, da je v redu to, da imate kar nekaj prostovoljcev in delavcev, ki poskrbijo za delavnice v azilnem domu, za pogovore z nami glede slovenske kulture in običajev ...« (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Za integracijo priseljencev je zelo pomembno učenje jezika države in izobraževanje otrok beguncev, vpeljava multikulturnega izobraževanja in integracijskih projektov spoznavanja zahodne kulture, za katere je pomembno, da so brezplačni in dostopni vsem priseljencem (Zlatar, 2017). Tečaj slovenščine, ki vsebuje tudi informiranje o slovenski kulturi in navadah je prvi korak države k integraciji prosilcev za azil v našo družbo. Tudi sami prosilci za azil ocenjujejo, da je znanje jezika najpomembnejši dejavnik za vključitev na trg dela in za vzpostavljanje socialne mreže.

»... Zelo pomembno je znanje slovenskega jezika ...« (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»... Da se nauči govoriti slovensko in da spoštuje državo, v kateri biva.« (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»... Pomembno je, da se učimo slovenski jezik.« (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Mislím, da je pomembno znanje jezika. Čim prej se je treba naučiti jezik, da lahko dobiš službo in si ustvariš življenje tukaj. Če znaš govoriti jezik, boš spoznal tudi nove prijatelje. Slovenci te bodo lažje sprejeli medse, če boš znal slovenščino, kot pa da se pogovarjaš z njimi v angleščini. Delo je zelo pomembno. Moraš pošteno delati, da nisi odvisen od pomoči drugih. Moraš se naučiti navad domačinov. Moraš spoznati slovensko kulturo in si želeti biti del nje. (Oseba D, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

»Zelo v redu je tudi, da imamo organiziran tečaj slovenščine. Zdi se mi, da je jezik ena najpomembnejših stvari za integracijo v slovensko družbo.« (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

S tem ko bodo širili svojo socialno mrežo z lokalnim prebivalstvom, se bodo tudi hitreje

navadili na navade in običaje domačinov, saj moramo upoštevati dejstvo, da intervjuvanci prihajajo iz popolnoma drugačnega okolja in imajo drugačne kulturne navade. Torej je s tem, da prosilec za azil takoj po oddaji prošnje za azil pripada brezplačen organiziran tečaj slovenščine, to prvi korak države k integraciji beguncev.

Odgovori na vprašanje o tem, kaj menijo, da bi morala narediti država za večjo integracijo beguncev, so si bili zelo podobni. Intervjuvanec E je poudaril, da bi rad delal in zaslužil denar, da bi v Evropo lahko pripeljal svojo družino iz Sirije.

»... Rad bi imel denar, da bi ga lahko poslal družini v Sirijo, da tudi oni pridejo v Evropo, na varno. Postopki za dokumente so predolgi, predolgo čakamo na papirje.« (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

Kot zelo pomemben dejavnik za hitrejšo in bolj učinkovito integracijo države je vseh pet intervjuvancev poudarilo pospešitev postopkov za azil.

»... Včasih imam panične napade, ko več dni zapored samo razmišljam, kaj bo z mano, če mi zavrnejo azil ... Postopek za azil bi se moral skrajšati.« (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Država bi morala pospešiti postopke za azil. Mi čakamo na odločitev že eno leto. Vsi nam govorijo, da bomo težko dobili azil, saj Afganistanci v Sloveniji ne dobivajo azila. To čakanje naju z ženo ubija. Negotovost pred usodo. Na nič drugega se ne moreva koncentrirati.« (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Mislim, da bi država morala pospešiti postopke za azil in tako omogočiti hitrejšo prilagoditev migrantov v lokalno okolje ...« (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Jaz mislim, da bi morali tistim, ki prosijo za azil v Sloveniji, dovoliti ostati tukaj. Postopki za azil trajajo predolgo. Jaz životarim že več kot leto in pol. Če vidijo, da si človek želi ostati tukaj, želi biti del slovenske kulture in se uči slovenskega jezika ... zakaj mu država ne bi želela omogočiti življenja tukaj? Saj nočem nikomur nič slabega, želim samo živeti normalno življenje in imeti svojo družino tukaj. (Oseba D, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

»... Postopki za dokumente so predolgi. Predolgo čakamo na papirje.« (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

S tem ko bi pospešili postopke za azil, bi tudi pospešili njihovo integracijo, saj trenutno kot prosilci za azil ne morejo nastopati na trgu dela, kar upočasni njihovo integracijo v lokalno okolje in jih socialno izključuje.

Ko imamo azil, si lahko uredimo človeku dostojno življenje in se začnemo integrirati v okolje. V azilnem domu se težko integriramo v okolje, saj nimamo veliko stika z lokalnim prebivalstvom, razen z zaposlenimi tukaj. Kulturne razlike med nami obstajajo, vendar bi nam bilo, če bi imeli prijatelje Slovence, mogoče lažje razumeti njihove navade in običaje. Lahko si poiščemo službo in zaslužimo denar. Imamo lahko svoje stanovanje in počasi začnemo živeti kot Slovenci. (Oseba C, osebni intervju, 2017, 8. julij)

Intervjuvanci A, B in C tudi menijo, da bi morala država za boljšo integracijo beguncev dovoliti vključitev na trg dela od dneva vložitve prošnje za azil.

Najprej bi bilo treba o tudi prosilcem za azil omogočiti neko delo, saj to, ko cele dneve in mesece čakam na odločbo, ni ravno najbolje za moje psihično stanje. Včasih imam panične napade, ko več dni zapored samo razmišljam, kaj bo z mano, če mi zavrnejo azil ... Postopek za azil bi se moral skrajšati. Vem, da se prostovoljci v azilnem domu trudijo z delavnicami in vsem tem, da nam skrajšajo to mukotrpno čakanje, vendar to ni to. Delati bi morali. Tako bi poznali več prijateljev in bi imeli tudi več denarja, da bi lahko šli večkrat kam ven. Lahko bi poslal staršem denar za pot iz Sirije. Lahko bi tudi punco spoznal, če bi kje delal (smeh). (Oseba A, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Mogoče bi morala država tudi prosilcem za azil dati možnosti, da delajo v Sloveniji. To bi bilo zelo koristno za naše psihično zdravje. Tako bi zaposlili misli in bili koristni in sebi in državi.« (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

»Mislim, da bi morali imeti priložnost delati. Veliko nas je tukaj v azilnem domu, ki smo mladi in zdravi, imamo roke in noge in bi lahko delali cele dneve. Tako bi tudi hitreje spoznali domačine in imeli denar za samostojno življenje.« (Oseba E, osebni intervju, 2017, 28. avgust)

S tem ko bi imeli prosilci za azil dostop do trga dela, bi imeli več koristi, tako zanje kot za državo. Prosilcem za azil bi dohodek pomenil izboljšanje njihovega finančnega statusa in omogočanje boljšega življenja. Večina jih nima lastnih dohodkov za zasebno namestitev, zato bivajo v azilnem domu, kjer pa, ne glede na to, da imajo ločene oddelke za družine, moške oddelke itd., nimajo dovolj zasebnosti. S tem ko bi imeli dostop do trga dela od prvega dne po vložitvi prošnje za azil, bi si lahko omogočili zasebno nastanitev in s tem bolj dostojno in zasebno življenje. Še predvsem je to pomembno za družine, kjer so otroci, ki za zdrav telesni in psihični razvoj potrebujejo stalno in varno bivalno okolje.

Če bi si prosilci za azil lahko privoščili zasebno namestitev z dohodki iz dela, bi tudi pomenilo, da bi živeli bolj v stiku z lokalnim prebivalstvom, saj bi imeli za sosede lokalno prebivalstvo, kar bi imelo dvojni pozitiven učinek. Prvi je, da se prosilci za azil ne bi getoizirali in bi se hitreje integrirali v lokalno okolje. Drugi pa je, da bi se lokalno prebivalstvo hitreje privadilo na sosede, ki prihajajo iz druge države in kulture ter bi s tem tudi razbili predsodke do tujosti. Tudi Franci Zlatar iz Slovenske filantropije (v Aktivno za strpnost 2017, 20) poudarja, da morajo imeti

priseljenci enake pravice in možnosti pri dostopu do nastanitev kot večinsko prebivalstvo.

Lasten dohodek bi jim prinesel tudi druge ugodnosti. Imeli bi več denarja za vsakodnevne aktivnosti, npr. družinske izlete. Trenutno dobivajo 18 evrov žepnine, kar je zelo malo. Dejansko so odvisni od azilnega doma in nevladnih organizacij, ki organizirajo izlete in aktivnosti. Eden izmed intervjuvancev je tudi omenil, da bi, če bi imel lastni dohodek, v Sloveniji mogoče lažje spoznal več prijateljev ali pa celo partnerko. Zlatar (2017, 22) meni, da je dostop do zaposlovanja za priseljence pomemben, saj tako preprečimo njihovo socialno izključenost in revščino.

4.8 Različni vidiki diskriminacije beguncev

Pajnikova (2007) opredeljuje diskriminacijo kot neenako obravnavanje osebe na podlagi svoje barve kože, rase, vere, spolne usmerjenosti, jezika, invalidnosti ali katerekoli druge osebne⁵⁰ lastnosti. Priseljenci in njihovi potomci so v očeh večinske družbe največkrat obravnavani kot morebitna grožnja večinski družbi, kot konkurenca na trgu dela zato je potrebno poudariti, da se v procesu integracije ne prilagajajo samo priseljenci temveč tudi večinska družba se mora naučiti sprejemati priseljence in njihovo drugačnost (Baumgartl in Favell, 1995). Izrazi nestrpnosti in nasilje do ljudi, ki pripadajo etnični skupnosti je samo rezultat desničarskih politik, ki izkoriščajo svojo moč in vpliv na ljudi, zato priseljenci ne morejo dokazati svoje sposobnosti in koristi, ki jih prinašajo državi in novi družbi saj so že stigmatizirani. Zato bo za uspešno integracijo potrebno, da večinska družba prepozna potencial priseljencev in jih sprejme kot njim enakovredne, ravno tako se pričakuje, da bodo tudi priseljenci pripravljeni sodelovati in se prilagajati večinski družbi. Brez tega ne bo popolne integracije in se bodo oblikovale neenake možnosti za priseljence in diskriminacija (Medvešček, v Komac, 2007a).

Intervjuvanci niso omenjali, da so bili deležni diskriminacije lokalnega prebivalstva ali zaposlenih v azilnem domu. Samo eden od intervjuvancev je omenil, da včasih opazi poglede, ki spremljajo njegovo ženo, zaradi njenega oblačenja in hidjaba, in se zaveda, da bo, tudi če dobijo azil in ostanejo v Sloveniji, njihova začetna pot težka, ravno zato, ker tudi njihova oblačila izražajo njihovo kulturno in versko pripadnost ter s tem izstopajo.

Žena ima občutek, da jo na ulici čudno gledajo, ker nosi hidjab. Težko bo kdo hotel biti prijatelj z nami. Ne poznajo nas, včasih se nas bojijo. Nimamo nobenih slabih izkušenj s Slovenci,

⁵⁰ Osebne lastnosti so torej tiste osebne lastnosti s katerimi se človek rodi ali se jim stežka odreče (Pajnik, 2007).

vendar imamo tak občutek, da nas včasih čudno gledajo. Kot na primer tukaj na plaži. Moja žena je zavita, saj jo vidite tam. Ne bo oblekla kopalk, je verna muslimanka in ima drugačne poglede glede slačenja v kopalke. Saj lahko občutite te poglede, ki jo spremljajo, kajne? (Oseba B, osebni intervju, 2017, 8. julij)

4.9 Mnenje lokalne skupnosti o sprejemanju in integraciji beguncev

Komac (2007b) pravi, da je odnos medijev do priseljencev odvisen od nacionalnega vprašanja in pogleda večinske družbe in zato je za Slovenijo tipično, da je tematika o odnosu medijev do marginalnih skupin spregledana. Makarović in Rončević (2006, v Komac, 2007b) sklepata na podlagi analiz, da se o beguncih govori samo kadar so vpleteni v negativno stvar oziroma kriminalno dejanje ali pa se jih prikazuje kot žrtve katerim so kršene človekove pravice. Opravljene ankete in raziskave, ki so bile namenjene ugotavljanju naklonjenosti beguncem s strani večinske družbe so pokazale, da Slovenci niso najbolj naklonjeni beguncem, saj se večina ne bi strinjala, da je njihov sosed begunec po drugi strani se pa zavedajo, da so to ljudje, ki potrebujejo pomoč (Šutić, 2016). Globalne migracije so prispevale k spremembam v družbi medtem ko je politizacija migracijskih gibanj pripomogla k vzpostavljanju novih etničnih skupin (Zavratnik, 2013).

Raziskave so tudi pokazale, da si ljudje v primeru večjih begunskih tokov sicer želijo, da Slovenija poskrbi za te ljudi vendar, da jih tudi hitro deportira nazaj v matično državo, saj menijo, da bi v primeru dolgotrajne nastanitve slabo vplivali na gospodarstvo (Šutić, 2016). Pri analizi vpliva na kulturno življenje so rezultati pokazali, da več kot polovica intervjuvancev meni, da bi bila slovenska kultura ogrožena zaradi beguncev (prav tam). Zavratnikova (2013) meni, da strahovi in dviganje nacionalne zavesti večinske družbe vodijo k vzpostavljanju mehanizmov, ki so težko tranzitni za begunce kar nam v kontekstu migracij pove, da je v prihodnosti potrebno razvijati strategije dobrega-sosedstva.

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

Migracije so zgodovinsko ponavljajoč se proces, ki je posledica socialne-ekonomskih razlik med regijami. Sodobne migracije prinašajo tudi v naš prostor raznolike globalne procesov. Eden sodobnejših procesov se je pokazal v luči tranzitnih migracij po t. i. balkanski poti, ki je v zaznavah javnosti ter v odzivih javnih politik prepoznan predvsem po oznaki »begunska kriza« (Zavratnik in drugi, 2017).

V teoretičnem delu magistrskega dela sem opredelila pojma »begunec« in »migrant«, ki se zaradi t. i. »begunske krize« pojavljata v javnem diskurzu, in predstavila teorije migracij ter kritično analizirala evropsko migracijsko politiko, ki je šla, kot pravijo Zavratnik in drugi (2017, str. 863), v zadnjih letih predvsem v smer preprečevanja in uničevanja vzporednega trga migracijskih poti, medtem ko migracijske politike postajajo še bolj zaprte in selektivne. Magistrsko delo je sicer pokazalo, da EU prepozna tragičnost prisilnih migracij in izgube življenj migrantov, ki se v želji, da bi dosegli tla Evrope, utopijo v Sredozemskem morju, vendar po drugi strani svojo migracijsko politiko financira v milijonskih zneskih, ki so porabljeni za nadzorne sisteme, ograje itd., namesto da bi denar porabili za izboljšanje razmer beguncev. Lahko sklenem, da migracijsko politiko EU vidim kot politiko nadzora nad priseljevanjem. Čeprav je v dokumentih in agendah EU opazen premik k solidarnosti z migranti, se njen namen kontrole migracij ni spremenil in cilj ostaja enak – varovanje mej trdnjave Evrope.

Analizirala sem tudi slovensko migracijsko politiko, kjer sem se osredotočila predvsem na dva najbolj pomembna zakona, in sicer na Zakon o mednarodni zaščiti in Zakon o tujcih. Pri Zakonu o tujcih, ki predvideva ukrepe popolne zapore državne meje za migrante, ki prihajajo brez dokumentov ne glede na to, da želijo v Sloveniji zaprositi za mednarodno zaščito, lahko na osnovi uporabljene literature sklenem, da je v nasprotju s Splošno deklaracijo človekovih pravic, ki določa, da ima vsakdo pravico do pribežališča pred preganjanjem, in z Ustavo RS, ki prepoveduje vračanje pribežnikov v državo, iz katere prihajajo, če v njej obstaja nevarnost nečloveškega ravnanja, kar določa tudi Listina Evropske unije o temeljnih pravicah.

V magistrskem delu sem analizirala tudi globalizacijske vplive na sodobne migracije in trende, ki jih po mnenju Zavratnikove in drugih (2017, str. 864) označuje politizacija vprašanj, povezanih z migracijami, ki se izraža v aktualnih politikah nadzora meja na eni strani ter

avtonomije potekov migracijskih poti na drugi. Magistrsko delo je pokazalo, da se soočamo s spremenjeno dinamiko migracij in porastom begunstva, čemur v največji meri prispevajo vojne, etnični konflikti in zaostrovanje političnih razmer na Bližnjem vzhodu, v Somaliji, Kolumbiji, Južnem Sudanu itd., ter da prisilne migracije niso evropski »problem«, temveč globalni, saj je delež beguncev v Evropi relativno majhen v primerjavi z drugimi državami po svetu, npr. Turčijo, Libanonom ali Jordanijo. Trendi naraščanja prisilnih migracij so sprožili oblikovanje nacionalnih imigracijskih politik držav EU in oblikovanje politike klasifikacij in kategorizacij migrantov na zaželene migrante, ki državi prinašajo korist, npr. visoko izobraženo delovno silo, in nezaželene »ekonomske« migrante ter upravičene migrante, ki bežijo zaradi vojnih razmer in v javnem diskurzu vstopajo pod imenom »begunec«.

Opredelila sem tudi koncept integracije in kritično analizirala integracijske modele, ki prevladujejo v Evropi in so v praksi pokazali pomanjkljivosti zaradi nerazumevanja integracije kot dvosmernega in večdimenzionalnega procesa vključevanja v družbo. V Sloveniji integracijska politika temelji na vključevanju oseb, ki so pridobile priznano mednarodno zaščito in zanemarljivo integracijo prosilcev za azil, ki v azilnih domovih na odločitev o priznanju mednarodne pravice čakajo tudi po dve leti in v tem času bolj ali manj stagnirajo pri vključevanju v družbo, zato sem v drugem delu magistrskega dela opravila analizo empiričnih podatkov, pridobljenih na osnovi polstrukturiranih intervjujev s prosilci za azil. Analiza nam daje pogled v družbeno realnost teh ljudi v Sloveniji.

Analiza intervjujev je dala odgovore na postavljena raziskovalna vprašanja. **Prvo raziskovalno vprašanje** se je nanašalo na to, kako begunci z Bližnjega vzhoda doživljajo svoje migracijske poti in kakšna so njihova pričakovanja v novih družbah. Vsi intervjuvanci so prišli iz vojnih območij, in sicer iz Sirije in Afganistana, preko Turčije in Grčije in svojo migracijsko pot doživljajo travmatično, saj so morali za pot do Evrope podkupovati tihotapce in potovati preko Egejskega morja v gumijastih čolnih. Nekateri izmed njih so v Slovenijo prišli preko premestitvene sheme, drugi so v Sloveniji zaprosili za azil zaradi govoric, da Avstrija in Nemčija ne sprejemata več beguncev. Nobenemu od intervjuvancev Slovenija ni bila ciljna država, vendar si vseeno želijo ostati v Sloveniji in se integrirati v družbo. Analiza intervjujev je pokazala, da so ljudje, ki v Sloveniji zaprosijo za azil, prisilno zapustili svoje matične države zaradi vojnih razmer in pričakujejo, da si bodo lahko v Sloveniji na novo ustvarili dostojno življenje.

Drugo raziskovalno vprašanje se je nanašalo na percepcije beguncev glede integracije v

slovensko družbo. Prav tako so me zanimale morebitne osebne izkušnje z diskriminacijo. Čeprav so ankete in raziskave pokazale, da lokalno prebivalstvo ni naklonjeno beguncem ter da si večina ljudi za soseda ne želi begunca, intervjuvanci niso omenili, da so bili deležni kakršne koli oblike diskriminacije v Sloveniji. Samo en intervjuvanec je poudaril, da včasih občuti poglede ljudi, ki spremljajo njegovo ženo zaradi njenega oblačenja in hidjaba ter da ima občutek, da se jih ljudje bojijo. Glede integracije v slovensko družbo so kot negativno poudarili dolgotrajnost postopka pridobitve mednarodne zaščite. Menijo, da bi se moral postopek pridobitve azila pospešiti ter da bi morali imeti prost dostop do trga dela že od vložitve vloge za mednarodno zaščito. Intervjuvanci si vsekakor želijo ustvariti novo življenje v Sloveniji. Njihovi cilji so pridobiti zadostno znanje jezika za lažjo integracijo in zaposlitev. Tudi sami menijo, da bi bila zaposlitev koristna tako za državo kot tudi zanje, z vidika hitrejše integracije v družbo. Tako bi se hitreje bi se naučili slovenskega jezika, bili bi v stiku z lokalnim prebivalstvom, lahko bi si privoščili zasebno namestitev in s tem posledično preprečili getoizacijo itd.

Analiza intervjujev je tudi pokazala trenutno stanje petih prosilcev za azil v Sloveniji, in sicer so štiri intervjuvanci trenutno v postopku pridobitve mednarodne zaščite. Dvema so zavrnilo pravico do azila. Eden je na to odločitev podal pritožbo in še čaka na razplet, medtem ko so drugemu intervjuvancu dokončno zavrnilo pravico do azila zaradi Dublinske uredbe in mu grozi deportacija na Hrvaško. Prosilec za azil ne ve, kdaj bi se deportacija lahko zgodila in nima dovolj informacij glede svojega statusa, kar mu povzroča hudo duševno stisko. Štirje intervjuvanci bivajo v azilnem domu v Logatcu, eden biva v izpostavi azilnega doma v samskem domu na Kotnikovi. Z bivalnimi pogoji so večinoma zadovoljni. Družinam je pomembno, da imajo svojo sobo in zasebnost. Vendar bivalni pogoji v azilnih domovih vsekakor niso primerni za dolgoročno bivanje, saj ena soba za pet- ali veččlansko družino nikakor ne zadostuje pogojem za otrokov zdrav in dostojen razvoj, poleg tega je azilni dom na obrobju mesta, kar priseljence še bolj distancira od lokalnega prebivalstva in jih potisne na rob družbe. Priseljenci bi morali imeti enake pravice pri dostopu do zasebnih nastanitvev kot državljani, ker bi to pospešilo integracijo v lokalno okolje. Primer dobre prakse, ki temelji na razpršenih oblikah nastanitve je italijanski sistem za zaščito prosilcev in oseb z mednarodno zaščito (SPRAR 2017), ima več kot 22 tisoč nastanitvenih mest (Zlatar, 2017).

Intervjuvanci pravijo, da kot prosilci za azil nimajo dostopa do trga dela, čeprav jim po 87. členu Zakona o mednarodni zaščiti pripada pravica do usposabljanja in prostega dostopa do trga dela devet mesecev po vložitvi prošnje, če jim v tem času ni bila vročena odločitev

pristojnega organa glede mednarodne zaščite in te zamude ni mogoče pripisati prosilcu. Čeprav pri vseh že več kot eno leto poteka postopek pridobitve pravice do mednarodne zaščite, ni bil noben seznanjen s tem, da ima po devetih mesecih postopka pravico do prostega dostopa na trg dela, kar kaže na nejasnost in nezadostno informiranost prosilcev za azil glede pravic, ki jim pripadajo med postopkom za pridobitev mednarodne zaščite. Pomanjkanje informacij glede pravic se je izkazalo tudi pri vprašanju o dostopnosti zdravstvenih storitev, saj eden od intervjuvancev ni bil prepričan, ali bi v primeru bolezni dobil primerno zdravniško oskrbo.

Prosilci za azil ne dobivajo nobene finančne pomoči razen mesečne žepnine v višini 18 evrov, kar pa ne zadostuje niti za igrače otrok. Materialno oskrbo (prehrano, obutev, obleko in higienske potrebščine) jim zagotovi Urad. Intervjuvanci so jasno poudarili, da si ne želijo finančne pomoči države, ampak plačano delo, s katerim se bodo lahko preživljali sami in si omogočili bolj kakovostno in človeku dostojno življenje. Zaposlitve se ne želijo samo zaradi finančnih razlogov, temveč tudi zaradi socialne vključenosti v lokalno družbo in širjenja socialne mreže. Štirje intervjuvanci namreč nimajo prijateljev izven azilnega doma in težko vzpostavljajo prijateljstva. Torej vidimo, da je zelo pomembno, da se zagotavlja zaposlitev tudi prosilcem za azil saj tako preprečimo njihovo izključevanje iz družbe.

Štirje intervjuvanci obiskujejo tečaj slovenščine in izkazujejo željo po čimprejšnjem znanju jezika. Otroci prosilcev so vključeni v osnovnošolsko izobraževanje, Urad pa jim priskrbi šolske potrebščine in knjige. Večina intervjuvancev je šolanje dokončala v matični državi in tam leta opravljala delo v svojem poklicu. Zdaj upajo, da bodo usvojili znanje slovenskega jezika in imeli možnost tudi v Sloveniji opravljati podobno delo. Eden od intervjuvancev zaradi vojne ni dokončal študija v Siriji in upa, da ga bo lahko dokončal v Sloveniji, ko bo dobil priznano mednarodno zaščito.

Na osnovi analize intervjujev lahko sklenem, da se prosilci za azil v Sloveniji soočajo z dolgotrajnimi postopki pridobitve mednarodne zaščite, ki so ovira za kakovostno integracijo v slovensko družbo, zato bi bilo vsekakor smiselno sprejeti ukrepe za pospešitev postopkov. Treba bi bilo sprejeti ustrezne politike zaposlovanje za prosilce za azil in jim omogočiti dostop do trga dela v roku od treh do šestih mesecev od vložitve vloge za mednarodno pravico, kar bi pripomoglo k hitrejši integraciji, širjenju socialne mreže, hitrejšemu učenju jezika in prilagajanju na kulturne navade nove družbe. V prihodnje bi se moral prosilec za azil zagotoviti tudi ustrezen dostop do zdravstvenih storitev, ki ne sme biti omejen na nujno medicinsko pomoč in dostop do psihosocialne in psihološke obravnave, saj so priseljenci

travmatizirani zaradi dogajanj v matični državi. Vsekakor bi se morala Slovenija v prihodnosti osredotočiti na omogočanje razpršenih namestitev prosilcev za azil, saj bi to pomenilo velik korak pri integraciji v lokalno družbo, kjer bi imela tudi lokalna družba možnost boljše spoznati nove sosede in odpravljati strah pred drugačnostjo, saj ima pri integracijskem procesu bistveno vlogo ravno spoštovanje drugačnosti, zato bo integracije uspešnejša, če se bomo tega vsi zavedali.

6 VIRI

1. Amnesty International. (2014). *Migrantske politike EU ogrožajo življenja*. Dostopno prek <http://www.amnesty.si/trdnjava-evropa>
2. Amnesty International. (2017). *Zakon o tujcih: pregled kršitev*. Dostopno prek <http://www.amnesty.si/zakon-o-tujcih>
3. Andragoški center Republike Slovenije. (2016). *Izobraževalni program: opismenjevanje v slovenščini za odrasle govorce drugih jezikov*. Dostopno prek http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Dolgan/Opis_menjevanje_cistopis_koncenMIZS_29_8_16.pdf
4. Bade, K. J. (2005). *Evropa v gibanju: migracije od poznega 18. stoletja do danes*. Ljubljana: Založba *cf.
5. Balbo, A., Serrano, M. in Icduygu, J. P. (2013). *Countries of Migrants, Cities of Migrants: Italy, Spain, Turkey*. Istanbul: Isis Press.
6. Banulescu-Bogdan, N. in Fratzke, S. (2015). *Europe's Migration Crisis in Context: Why Now and What Next? Migration Policy Institute*. Dostopno prek <https://www.migrationpolicy.org/article/europe%E2%80%99s-migration-crisis-context-why-now-and-what-next>
7. Beneduce, R. (2008). Undocumented bodies, burned identities: refugee, sans papiers, barrage – when things fall apart. *Social Science Information*, 47(4), 505–527.
8. Bešter, R. (2003a). *Migracijska politika Slovenije in EU. Primerjava zakonodaje, strateških dokumentov in priporočil s poudarkom na integracijski politiki*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
9. Bešter, R. (2003b). *Politika vključevanja priseljencev v večinsko družbo. Migracije, globalizacija, Evropska unija*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
10. Bešter, R. (2006a). Model integracijske politike v odnosu do drugih modelov imigrantskih politik. *Razprave in gradiva*, 53–54, 116–138.
11. Bešter, R. (2006b). *Integracijska politika – politika integracije imigrantov: teoretični model in študija primera Republike Slovenije* (doktorska disertacija). Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
12. Bešter, R. (2007). Integracija in model integracijske politike. V M. Komac (ur.), *Priseljenci* (str. 106–109). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

13. Bešter, R. (2009). Integracijski programi za priseljence v izbranih državah Evropske unije, *Razprave in gradivo*, 59, 43–65.
14. Bohinc, R. (2012) *Pravo in politika Evropske unije*. Ljubljana: FDV.
15. Boswell, C. (2003). *European Migration Policies in Flux: Changing Patterns of Inclusion and Exclusion*. Oxford: Blackwell.
16. Bučar Ručman, A. (2014). *Migracije in kriminaliteta: pogled čez meje stereotipov in predsodkov*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
17. Castles, S. in Miller, M. J. (2009). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World* (4. izd.). Basingstoke: Palgrave MacMillan.
18. Castles, S., Korac, M. Vasta, E. in Vertovec, S. (2002). *Integration: mapping the Field*. Dostopno prek [http://www.forcedmigrationguide.pbworks.com/w/page/7447907/-Integration%3A%20Mapping %20the%20Field](http://www.forcedmigrationguide.pbworks.com/w/page/7447907/-Integration%3A%20Mapping%20the%20Field)
19. Cheung, S. Y. in Phillimore, J. (2013). *Social networks, social capital and refugee integration*. Dostopno prek <https://www.birmingham.ac.uk/Documents/college-social-sciences/social-policy/iris/2013/nuffield-refugees-integration-research-report.pdf>
20. Clayton, J. (2016). *Some 80,000 refugees arrive in Europe in first six weeks of 2016*. Dostopno prek <http://www.unhcr.org/news/latest/2016/2/56bd0f26/80000-refugees-arrive-europe-first-six-weeks-2016.html>
21. Colombeau Casella, S. (2012). Frontex: at the margins of Europe and the low. V *Atlas of Migration in Europe: A Critical Geography of Migration Policies*. Migreurop (str. 52–55). London: New Internationalist.
22. Dayton-Johnson, J., Katseli, L. T., Maniatis, G., Munz, R. in Papademetriou, D. (2007). *Gaining from Migration: Towards a New Mobility System*. Paris: OECD Publishing. Dostopno prek http://www.migrationpolicy.org/pubs/gaining_from_migration.pdf
23. De Genova, N. P. (2002). Migrant illegality and deportability in everyday life. *Annual review of anthropology*, 31(1), 419–447.
24. Direktiva Evropskega parlamenta in sveta. (2013). Standardi za sprejem prosilcev za mednarodno zaščito. Dostopno prek <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/SL/TXT/-HTML/?uri=CELEX:32013L0033&from=SL>
25. Dragoš, S. (2004). Socialna omrežja: Izvor socialnega kapitala. V M. Novak (ur.), *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije* (str. 43). Ljubljana: Inštitut RS za socialno varstvo.
26. Duncan, N. T. (2008). Brain Drains, Brain Gains and Migration Policies. V Jaques Poot, B. W. in Van Wissen, L. (ur.), *Migration and Human Capital* (str. 259–279). Cheltenham in Northampton: Edward Elgar Publishing Limited.

27. Edwards, A. (2016). *UNHCR viewpoint: Refugee or migrant – Which is right?* Dostopno prek <http://www.unhcr.org/news/latest/2016/7/55df0e556/unhcr-viewpoint-refugee-migrant-right.html>
28. European Commission. (2004). *Joint report on social inclusion*. Dostopno prek http://aei.pitt.edu/42843/1/Joint_report_2004.pdf
29. European Commission. (2015). *Evropska solidarnost: sistem za premestitev beguncev*. Dostopno prek http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/2_eu_solidarity_a_refugee_relocation_system_sl.pdf
30. European Migration Network [EMN]. (2017). *Migracije in Slovenija*. Dostopno prek <https://emm.si/migracije-in-slovenija>
31. European Resettlement Network. (2017). *EMPLOOI - Dutch Council for Refugees*. Dostopno prek <http://www.resettlement.eu/good-practice/emplooi-dutch-council-refugees>
32. European Values Study. (2017). Dostopno prek <http://www.europeanvaluesstudy.eu/>
33. Evropska komisija. (2017). *Evropska agenda za varnost: Vprašanja in odgovori 2015*. Dostopno prek http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-4867_sl.htm
34. Ferguson, Y. H. in Mansbach, R. W. (2012). *Globalization: The return of borders to a borderless world?* London, New York: Routledge.
35. Field, J. (2008). *Social capital*. London, New York: Routledge.
36. Flaker, V. (1998). *Odpiranje norosti: vzpon in padec totalnih ustanov*. Ljubljana: Založba *cf.
37. Frontex. (2015). *Annual Risk Analysis 2015*. Warsaw: Frontex.
38. Gambino, F. (2011). *Prebežniki v viharju: opazke ob začetku novega tisočletja*. Ljubljana: Založba Sophia.
39. Geddes, A. (2003). *The politics of Migration and Immigration in Europe*. New York: Sage Publishing.
40. Gilmore, E. (2013). *Remarks by Tanaiste at Global Diaspora Forum. DFAT, 14. maj*. Dostopno prek https://www.dfa.ie/ie/nuacht-agus-na-meain/oraidi/speeches-archive/-2013/may/remark_sbythetanaisteatglobaldiasporaforum
41. Global Commission on International Migration. (2005). Report of the Global Commission on International Migration. *Population and Development Review*. 31(4), 787–798. Dostopno prek <https://heindehaas.files.wordpress.com/2015/05/de-haas-2005-gcim-30-international-migration-remittances-and-development.pdf>

42. Goffman, E. (1991). *Asylums: Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Immates*. London: Penguin Books.
43. Goldin, I., Cameron, G. in Balarajan, M. (2011). *Exceptional people. How migration shaped our world and will define our future*. Princeton, Oxford: Princeton University Press.
44. Hladnik Milharčič, M. (2009). Multikulturalizem v kontekstu migracij. *Knjižnica*, 53(1/2), 143–51.
45. Hočevar, B. (2016). *Večina beguncev si želi ostati v Ljubljani*. Dostopno prek <http://www.delo.si/novice/politika/vecina-beguncev-si-zeli-ostati-v-ljubljani.html>
46. Hočevar, B. (2017). *Težko najdejo nastanitev že za 30 beguncev*. Dostopno prek <http://www.delo.si/novice/politika/tezko-najdejo-nastanitev-ze-za-30-beguncev.html>
47. Hollifield, J. F. in Bretell, C. B. (2007). Migration Theory. Talking across disciplines. V J. F. Hollifield in C. B. Bretell (ur.), *Migration Theory* (str. 1–29). New York: Routledge Taylor&Francis Group.
48. Horvat Vidmar, K. (2016). O prihodnosti moralnega subjekta: Ksenija Vidmar Horvat v pogovoru z Zygmuntom Baumanom in Lilie Chouliaraki. V K. Vidmar Horvat (ur.), *Postmoderna etika* (str. 247–261). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
49. International Organization for Migration [IOM]. (2016). Dostopno prek <http://www.iom.int/jahia/jsp/index.jsp>
50. International Organization for Migration [IOM]. (2017). *Integracija oseb s priznano mednarodno zaščito na trgu dela v Sloveniji*. Dostopno prek <https://slovenia.iom.int/sites/default/files/.../IOM-integracija-trg%20dela-SI.pdf>
51. International Organization for Migration [IOM]. 2011. *World Migration Report 2011: Communicationg Effectively about Migration*. Geneva: International Organization for Migration. Dostopno prek <http://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr2011-english.pdf>
52. Jazbec, F. (2012). *Upravno sistemski vidiki migracijske politike v Sloveniji* (doktorska disertacija). Dostopno prek http://dk.fdv.uni-lj.si/doktorska_dela/pdfs/dr_jazbec-franci.PDF
53. Jezikovna Slovenija. (2016). *Kakšne možnosti učenja slovenščine obstajajo za prosilce za mednarodno zaščito in osebe s priznano mednarodno zaščito?* Dostopno prek <http://www.jezikovna-politika.si/x-htm/>
54. Joppke, C. (1999). *Immigration and the Nation State – The United States, Germany and Great Britain*. Oxford: Oxford University Press.

55. Kajtazović, T. (2015). Begunci ali migranti? *Mladina: Svet*. Dostopno prek <http://www.mladina.si/169063/begunci-ali-migranti>
56. Kawakibi, S. (2013). The Syrian crisis and its repercussions: internally displaced persons and refugees. *MPC Research Reports 2013/03*. Dostopno prek <http://www.migrationpolicycentre.eu/docs/MPC-RR-2013-03.pdf>
57. Keating, J. in Kirk, C. (2015). *A Guide to Who Is Fighting Whom in Syria*. Dostopno prek <http://www.slate.com/blogs/the-slates/2015/10/06/syrianconflictrelationshipexplained.html>
58. Klinar, P. (1976). *Mednarodne migracije: Sociološki vidiki mednarodnih migracij v luči odnosov med imigrantsko družbo in imigrantskimi skupnostmi*. Maribor: Založba Obzorja.
59. Klinar, P. (1985). *Mednarodne migracije v kriznih razmerah*. Maribor: Založba Obzorja.
60. Klinar, P. (1993). Kontinuiteta prisilnih migracij. *Teorija in praksa*, 30(7/8), 615–624.
61. Komac, M. (2007b). *Priseljenci*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
62. Komac, M. (ur.). (2007a). *Študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja. Dostopno prek <http://www.inv.si/-DocDir/Publikacije-PDF/2007/KNJIGA.pdf>
63. Kralj, A. (2008a). Nezaželeni? Medijske in politične konstrukcije tujcev v Sloveniji. *Dve domovini / Two Homelands*, 27, 169–190.
64. Kralj, A. (2008b). *Nepovabljeni: globalizacija, nacionalizem in migracije*. Koper: UP, ZRS, Založba Annales: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
65. Kralj, A. (2011). Ekonomske migracije in delavci v ogledalu javnega mnenja. *Annales*, 2/2, 285–29.
66. Kralj, A., Lukić, G. in Medica, K. (2011). *Delovne in življenjske razmere delavcev migrantov v Sloveniji (zaključno poročilo študije)*. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
67. Kunz, E. F. (1973). The refugee in Fight: Kinetic Models and Forms of Displacement. *International Migration Review*, 7(2), 125–145.
68. Kunz, E. F. (1981). Exile and Resettlement: Refugee Theory. *International Migration Review*, 15(1/2), 42–51.
69. Kurnik, A. (2015). Hvala ker odpirate Evropo. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo*, XLIII(262), 234–236.
70. Leskovšek, V. (ur.). (2005). *Mi in oni. Nestrpnost na Slovenskem*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
71. Liberšar, H. (2017). *Zdravstvena obravnava prosilcev za mednarodno zaščito*. Ljubljana:

- Slovenska filantropija, Združenje za promocijo prostovoljstva.
72. Lipovec Čebren, U. (2010). The construction of a health uninsured: people without medical citizenship as seen by some Slovene health workers. *Studia ethnologica croatica*, 22, 187–212.
 73. Lu, D. in Throp, G. (2016). *How the growing web of conflict in Syria become a global problem*. Dostopno prek <http://www.washingtonpost.com/graphics/world/explaining-the-syrian-conflict/>
 74. Lukšič Hacin, M. (1995). *Ko tujina postane dom : resocializacija in narodna identiteta pri slovenskih izseljencih*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
 75. Mali, J. (2002). Starost, emocije in emocionalno delo. *Socialno delo*, 41(6), 317–323.
 76. Malikyar, H. (2015). *Afghanistan: The other refugee crisis*. Dostopno prek <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2015/09/afghanistan-refugee-crisis-150915073827019.html>
 77. Mandič, S. in Filipovič, M. (2011). *Blaginja pod pritiski demografskih sprememb*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 78. Marjanović, I. (2011). Rasistički Režim (Belog) Eu Šengen Režima Granica. V A. Veselinović, P. Atanacković in Ž. Klarić (ur.), *Izgubljeno u tranziciji: kritička analiza procesa društvene transformacije* (str. 73–84). Beograd: Rosa Luxemburg Stiftung.
 79. McFarland, D. D. in Brown, D. J. (1973). Social Distance as Metric: A Systematic Introduction to Smallest Space Analysis. V E. O. Laumann (ur.), *Bonds of Pluralism: The Form and Substance of Urban Social Networks* (str. 213–53). New York: Wiley.
 80. Medica, K., Lukič, G. in Bufon, M. (ur.). (2010). *Migranti v Sloveniji – med integracijo in alienacijo*. Koper: UP, Založba Annales Majora.
 81. Metcalfe-Hough, V. (2015). *The migration crisis? Facts, challenges and possible solutions*. London: Overseas Development Institute.
 82. Mežnarič, S. (2002). Prisilne migracije v letu 2002: zapuščina devetdesetih. V R. Bešter (ur.), *Migracije, globalizacija, Evropska unija* (str. 125–146). Ljubljana: Mirovni inštitut, inštitut za sodobne družbene in politične študije.
 83. Mežnarič, S. (2003). Migracijske aktualnosti: stanje, problemi, perspektive, paradigmi istraživanja. *Migracijske i etničke teme*, 19(4), 323–339.
 84. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. (2016). *Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji*. Dostopno prek http://www.mizs.gov.si/si/vkljucevanje_priseljencev_v_sistem_-_vzgoje_in_izobrazevanja/splosno

85. Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ]. (2011). *Hišni red azilnega doma*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve. Dostopno prek http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/DMI/SMZ/hisni_red.doc
86. Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ]. (2015). *Odločanje v postopkih za priznanje mednarodne zaščite po letih*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve. Dostopno prek http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/statistika/
87. Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ]. (2016a). *Aktivno za strpnost: Integracije oseb z mednarodno zaščito v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve. Dostopno prek http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/Obvestila/OS/Aktivnozastpnost_28_11_16_Publikacija.pdf
88. Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ]. (2016b.) *Poročilo z delovnega področja migracij, mednarodne zaščite in vključevanja za leto 2016*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve. Dostopno prek http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/-DUNZMN_2013/DUNZMN_2014/DUNZMN_2015/DUNZMN_2016/DUNZMN_2017/Statisticno_porocilo_-_SLOVENSKO_2016.pdf
89. Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ]. (2016c). *Premestitev in preselitev oseb*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve. Dostopno prek http://www.mnz.gov.si/si/novinarsko_sredisce teme_in_programi/premestitev_in_preselitev_oseb/
90. Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ]. (2017). *V MNZ vsako prošnjo za mednarodno zaščito obravnavamo individualno*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve. Dostopno prek <http://www.mnz.gov.si/si/novinarskosredisce/novica/article/12137/10079/>
91. Mitrović Stojić, M. (2012). Екстернализација граница Европске Уније и појава импровизованих мигрантских населја у Србији. В *Гласник Етнографског института САНУ* (str. 237–248). Dostopno prek <http://www.doiserbia.nb.rs/img/-doi/0352-5732/2012/0352-57321239237S.pdf>
92. Mlekuž, J. (2011). *ABC migracij*. Ljubljana: Založba ZRC.
93. Mrčela, M. (2011). *Position of migrant workers in Slovenia*. Dostopno prek <http://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/articles/position-of-migrant-workers-in-slovenia>
94. Mrevlje, N. (2017). *Izobraževanje beguncev: z učenjem jezika pridejo na dan tudi navade in odnosi*. Dostopno prek <https://siol.net/novice/slovenija/izobrazevanje-beguncev-z-ucenjem-jezika-pridejo-na-dan-tudi-navade-in-odnosi-437467>
95. N'Toko. (2015). Ekonomski migranti, raus! *Mladina*, 39. Dostopno prek <http://www.mladina.si/169620/ekonomski-migranti-raus>

96. N'Toko. (2016). Bajke in povesti o integraciji. *Mladina*, 20. Dostopno prek <http://www.mladina.si/174308/bajke-in-povesti-o-integraciji/>
97. Ness, I. (2005). *Immigrants, Union and the New U.S. Labor Market*. Philadelphia: Temple University Press.
98. Ngalikpima, M. in Hennessy, M. (2013). European Council on Refugees and Exiles. *The Dublin II Regulation Lives on Hold – Full Comparative Report*. Dostopno prek <http://www.refworld.org/docid/513ef9632.html>
99. Oven, M. (2010). *Pojav »institucionalne nervoze« ter drugi negativni vplivi življenja v Azilnem domu na prosilke in prosilce za mednarodno zaščito* (diplomska naloga). Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
100. Pajnik, M. (2007). Integration policies in Migration Between Nationalization States and Transnational Citizenships, with Reference to the Slovenian case. *Journal of Ethnic and Migration studies*, 33(5), 9–10.
101. Pajnik, M. (2008). Mnenja o migrantih v tisku: potreba po korektivu javnomnenjskega raziskovanja. *Annales*, 18/1, 219–232.
102. Pajnik, M. (ur.) in Zavratnik Zimic, S. (ur.). (2003). *Migracije – globalizacija – Evropska unija*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
103. Pajnik, M., Bajt, V. in Herič, S. (2010). Migranti na trgu dela v Sloveniji. *Dve domovini*, 32, 151–167.
104. Papadopoulos, D. in Tsianos, V. (2007). The Autonomy of Migration: The Animals of Undocumented Mobility'. V A. Hickey Moody in P. Malins (ur.), *Delusian Encounters: Studies in Contemporary Social Issues* (str. 223–235). Routledge: Palgrave-Macmillan.
105. Pilkington, A. (2003). *Racial Disadvantage and Ethnic Diversity in Britain*. New York: Palgrave MacMillan.
106. Portes, A. (1995). Economic Sociology of Immigration. V A. Portes (ur.). *Essay on Networks, Ethnicity and Entrepreneurship* (str. 1–42). New York: Russel Sage Foundation.
107. Pravilnik o pravicah prosilcev za mednarodno zaščito. (2017). Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 1. junija. Dostopno prek <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2017-01-1504/uredba-o-nacinih-in-pogojih-za-zagotavljanje-pravic-prosilcem-za-mednarodno-zascito>
108. Radio Študent. (2017). *Ni šans, Slovenija ne bo vaš dom!* Dostopno prek <https://radiostudent.si/politika/kultivator/ni-%C5%A1ans-slovenija-ne-bo-va%C5%A1-dom>

109. Rempel, T. M. (2006). *Palestinian Refugees in the West Bank and the Gaza Strip*. Oxford: University of Oxford.
110. Resolucija o imigracijski politiki Republike Slovenije. (1999). Sprejeta v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 28. maja. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/-pregledPredpisa?id=RESO4>
111. Resolucija o migracijski politiki Republike Slovenije. (2002). Sprejeta v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 6. decembra. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO20>
112. Richmond, A. H. in Verma, R. P. (1978). The Economic Adaptation of Immigrants: A New Theoretical Perspective. *International Migration Review*, 12(1), 3–38.
113. Rodgers, L., Gritten, D., Offer, J. in Asare, P. (2016). *The story of the conflict*. Dostopno prek <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26116868>
114. Rogelj, B. (2016). *Prisilne migracije v sliki in številkah*. Dostopno prek <https://metinalista.si/prisilne-migracije-v-sliki-in-številkah/>
115. Sales, R. (2007). *Understanding Immigration and Refugee Policy. Contradictions and Continuities*. Bristol: The Policy Press.
116. Slovenska filantropija. (2017). *Družine in odrasli posamezniki iz Afganistana brez možnosti za mednarodno zaščito v Sloveniji*. Dostopno prek <http://www.filantropija.org/-druzine-in-odrasli-posamezniki-iz-afganistana-brez-moznosti-za-mednarodno-zascito-v-sloveniji/>
117. SPRAR. (2017). *Trieste*. Dostopno prek <http://www.sprar.it/portfolio-item/trieste>
118. Svetlik, I. (2014). Globalizacija, gospodarska in socialna kriza. *Teorija in praksa*, 51(posebna številka), 174–192, 420.
119. Šutić, S. (2016). *Stališče lokalnega prebivalstva do pribežnikov iz Bližnjega vzhoda* (diplomsko delo visokošolskega strokovnega študija). Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Maribor.
120. Toplak, C. (2003). *Združene države Evrope*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
121. Trbanc, M. (1996). Socialna izključenost: koncept, obseg in značilnosti. *Kakovost življenja v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
122. Trbanc, M., Boškič, R., Kobač, B. in Rihter, L. (2003). *Socialna in ekonomska vključenost ranljivih skupin v Sloveniji-možni ukrepi za dvig zaposljivosti najbolj ranljivih kategorij težje zaposljivih in neaktivnih oseb*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
123. Trbanc, M., Javornik, J. in Kersnik, K. (2006). *Socialni razgledi*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. Dostopno prek

- <http://www.umar.gov.si/fileadmin/userupload/publikacije/socrazgledi/SR2006.pdf>
124. Učakar, T. (2017). *Migracijska politika EU: nove artikulacije izključevanja v 21. stoletju*. Ljubljana: Znanstvena založba filozofske fakultete.
125. United Nations Assistance Mission in Afghanistan [UNAMA]. (2017). *Protection of civilians in armed conflict*. Dostopno prek https://unama.unmissions.org/sites/default/files/protection_of_civilians_in_armed_conflict_annual_report_2016_final280317.pdf
126. United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR]. (1951). *Konvencija o statusu beguncev*. Dostopno prek http://www.unhcr-centraleurope.org/assets/files/content/-resources/pdf_si/refugee_convention/1951_Convention_status_refuges-svn.pdf
127. United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR]. (2001). *International Conference on the Reception and Integration of Resettled Refugees*. Dostopno prek <http://www.refworld.org/pd/404dd9ab4.pdf>
128. United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR]. (2014). *Število prisilno izseljenih prič po drugi svetovni vojni dosega 50 milijonov*. Dostopno prek <http://www.unhcr.org/si/478-sinovice2014stevalo-prisilno-izseljenih-prvic-po-drugi-svetovni-vojni-dosega-50-milijonov-html.html>
129. United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR]. (2015). *V letu 2015 se je v Evropo zateklo milijon beguncev in migrantov*. Dostopno prek <http://www.unhcr.org/si/447-sinovice2015v-letu-2015-se-je-v-evropo-zateklo-milijon-beguncev-in-migrantov-v.html.html>
130. United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR]. (2016a.) *Irregular immigration*. Dostopno prek: http://www.unitar.org/ny/sites/unitar.org/ny/files/IML_Irregularmigration.pdf
131. United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR]. (2016b). *Refugees/Migrants Emergency Response – Mediterranean*. Dostopno prek <http://rmrp-europe.unhcr.org/rmrp/#sector=&area=Greece&map2=&org>
132. United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR]. (2016c). *Global trends: Forced displacement 2015*. Dostopno prek <http://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/576408cd7/unhcr-global-trends-2015.html>
133. United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR]. (2017). *Kdo so prosilci za azil?* Dostopno prek <http://www.unhcr.org/si/prosilci-za-azil-2>
134. Uredba o hišnem redu azilnega doma. (2017). Sprejeta v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 27. maja. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregled-Predpisa?id=PRAV12667>

135. Uredba o načinih in obsegu zagotavljanja programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani Evropske unije. (2012). Sprejeta v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 2. septembra. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregled-Predpisa?id=URED5966>
136. Uredba o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic proslcem za mednarodno zaščito. (2017). Sprejeta v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 1. junija. Dostopno prek <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2017-01-1504?sop=2017-01-1504>
137. Videmšek, B. (2016). *Moderni eksodus (2005–2016): z begunci in migranti na poti proti obljubljenim deželam*. Ljubljana: UMco.
138. Videmšek, B. (2017). *Krvava pomlad v Afganistanu, uradno »varni državi«*. Dostopno prek <http://www.del.si/sobotna/krvava-pomlad-v-afganistanu-uradno-varni-drzavi.html-?Iskalnik=Bo%C5%A1tjan%20Videm%C5%A1ek>
139. Vrečer, N. (2007). *Integracija kot človekova pravica – prisilni priseljenci iz Bosne in Hercegovine*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
140. Vrečer, N. (2010). Living in Limbo: Integration of Forced Migrants from Bosnia and Herzegovina in Slovenia. *Journal of Refugee Studies*, 23(4), 484–502.
141. Vzpostavitev meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, ki jo v eni od držav članic vloži državljani tretje države. (2003). Sprejeta v Evropski skupnosti, v veljavi od 18. marca. Dostopno prek <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R0343:SL:HTML>
142. Wallerstein, I. M. (2006). *Uvod v analizo svetovnih sistemov*. Ljubljana: *cf.
143. Wood, W. B. (1994). Forced Migration: Local Conflicts and Internatioal Dilemmas. *Annals of the Association of American Geographers*, 84(4), 607–634.
144. Zabukovec, M. (2017). *Afganistanci »praktično brez možnosti« za mednarodno zaščito*. Dostopno prek <http://www.del.si/novice/slovenija/afganistan.html>
145. Zakon o državljanstvu Republike Slovenije – ZDRS. (2007). Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 20. marca. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/-pregledPredpisa?id=ZAKO5130>
146. Zakon o mednarodni zaščiti – ZMZ–1. (2017). Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 7. aprila. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregled-Predpisa?id=ZAKO7103>
147. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o višjem strokovnem izobraževanju – ZVSI-A). (2013). Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 23. novembra.

- Dostopno prek <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2013-01-3603?-sop=2013-01-3603>
148. Zakon o tujcih – ZTuj. (2017). Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 27. oktobra. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=-ZAKO5761>
149. Zakon o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev – ZZSDT. (2017). Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 27. oktobra. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/-pregledPredpisa?id=ZAKO6655>
150. Zavratnik, S. (2004). *Migration trends in selected EU applicant countries. Slovenia: the perspective of a country on the 'Schengen periphery'*. Dunaj: International Organization for Migration.
151. Zavratnik, S. (2011). Sodobne migracije v mnenjih slovenske javnosti. *Dve domovini*, 33, 55–71.
152. Zavratnik, S. (2013). Sosedje in tujci: (globalne) migracije in nezaželene družbene manjšine. *RIG*, 70, 73–89.
153. Zavratnik, S. in Cukut Krilič, S. (2016). Destinacija: Evropa: pot: od schengenske "e-meje" do rezalnih žic. *Časopis za kritiko znanosti*, 44(64), 247–260.
154. Zavratnik, S., Falle Zorman, R. in Broder, Ž. (2017). Javno mnenje in migracije: mehanizmi klasifikacij in begunska kriza. *Teorija in praksa*, 54(5), 857–884, 913–914.
155. Zavratnik, S., Kralj, A., Medarič, Z. in Simčič, B. (2009). *Migracije, integracija in multikulturalnost*. Dostopno prek <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/migim07.xml>
156. Zlatar, F. (2017). *Aktivno za strpnost. za uspešnejše vključevanje in povezovanje v naši družbi*. Ljubljana: Urad Vlade RS za komuniciranje. Dostopno prek http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2015/begunci/Aktivno_za_strpnost_publicacija.pdf
157. Zorn, J. (2005). Strategije izključevanja begunk, beguncev oziroma prosilcev za azil in oseb brez statusa. *Socialno delo*, 44(4/5), 259–275.

PRILOGA

Priloga A: Vprašalnik

1. Kako se je začela vaša migracijska pot v Slovenijo in katera je bila vaša ciljna država? Zakaj ste prišli in ostali v Sloveniji?
2. Kako in kje živite trenutno?
3. Kakšen je vaš pravni status (ste zaprosili za azil)?
4. Ali dobivate finančno podporo?
5. Imate urejen dostop do zdravstvene pomoči?
6. Ali imate omogočen dostop do izobraževanja?
7. Ali imate omogočen dostop do trga dela?
8. Kako preživljate prosti čas?
9. Kako je z vzpostavljanjem novih prijateljskih odnosov v Sloveniji?
10. Kakšno razumete integracijo/vključevanje v slovensko družbo? Zanima me Vaš osebni pogled.
11. Kaj menite, da bi morala narediti država za večjo integracijo migrantov v slovensko družbo?